

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI
RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO

SLOVENSKA INDUSTRIJSKA STRATEGIJA 2021-2030

Osnutek: 16. september 2020

KAZALO

UVOD	3
1. NAMEN, VIZIJA, KAZALNIKI IN OKVIR UKREPANJA	5
1.1. Namen	6
1.2. Vizija in poslanstvo	7
1.3. Cilji in kazalniki	8
1.4. Nabor ukrepov in institucionalni okvir	11
2. PREDELOVALNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI IN EU	12
2.1. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v 2008-2018	12
2.2. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji, EU-27 in skupini primerljivih srednjeevropskih držav (CEE-4) v 2008-2017	14
2.3. Evropski okvir	15
2.4. Napovedi 2021-2030	18
3. ZELENI RAZVOJ	23
3.1. Celoviti strateški projekt razogljčenja preko prehoda v krožno gospodarstvo	25
3.2. Energetsko intenzivna industrija	25
3.3. Trajnostna mobilnost	26
3.4. Industrija, temelječa na lesu in ostalih naravnih obnovljivih materialih	27
4. USTVARJALNI RAZVOJ	30
4.1. Skrb za ustvarjalno, podjetno in inovativno podporno okolje	30
4.2. Promocija ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti	32
4.3. Podpora zagonu, rasti in razvoju podjetij	32
4.4. Krepitev netehnoloških inovacij	33
5. PAMETNI RAZVOJ	34
5.1. Krepitev digitalizacije in pametnih rešitev	34
5.2. Spodbujanje razvojno-raziskovalnega in inovacijskega ciklusa	35
5.3. Mreženje in povezovanje	36
5.4. Krepitev in razvoj novih kompetenc, prekvalifikacija, nove oblike dela	36
5.1. Internacionalizacija	37
6. USMERITVE ZA POVEZAN ZELENI, USTVARJALNI IN PAMETNI RAZVOJ	38
7. ZAKLJUČEK	42
PRILOGE	43

Industrija s svojo izvozno usmerjenostjo in inovativnostjo predstavlja temelje blaginje in razvoja Slovenije ter je vitalni del njenega gospodarstva, zato ji je treba nameniti ustrezno pozornost. V ožjem smislu se industrija nanaša na proizvodno-predelovalne dejavnosti, ki v Sloveniji zaposlujejo preko 201.722 ljudi v 19.671 podjetjih. Slovenska predelovalna dejavnost je v letu 2019 skupno prispevala 23,2 % k dodani vrednosti gospodarstva, kar jo uvršča na tretje mesto v EU-27, za Irsko in Češko. Povprečje EU-27 je 16,7 %. Slovenska podjetja v predelovalni dejavnosti ustvarijo skoraj tretjino celotne prodaje in dve tretjini celotnega izvoza. Predelovalne dejavnosti so zaslužne za okoli 75 % vlaganj v raziskave in razvoj (RRD) v poslovnem sektorju. Poleg tega je na industrijo vezanih več kot četrтина storitvenih dejavnosti. Meje med proizvodnjo in storitvami so postale zamegljene in interakcije med storitvami in proizvodnjo se v vseh panogah povečujejo. Zato pričujoča industrijska strategija zajema širši pogled na industrijo in vključuje tudi z njo povezane storitve.

Industrijska strategija povezuje različne industrijske verige, velika podjetja, mikro, mala in srednje velika podjetja, vključno z zagonskimi podjetji (v nadaljevanju MSP), akademske in raziskovalne inštitute ter druge deležnike. Glavno gonilo razvoja so raziskave, razvoj in inovacije. Ena izmed ključnih nalog strategije je, da ustvari pogoje za povezovanje različnih akterjev in za učenje ter izpeljavo novih inovativnih projektov, ki premikajo meje razvoja. Nove tehnologije, dolžina življenjskega cikla izdelkov, nujnost izkoriščenja surovin iz odpadkov in naraščajoča globalna konkurenca povečujejo pomen inovacij ne le za prihodnji razvoj podjetij, temveč tudi za njihovo preživetje na dolgi rok. Zaradi prepletanja in soodvisnosti naštetih izzivov je treba iskati sistemske rešitve.

Industrija v Sloveniji se je skozi čas nenehno spreminjala: od delovno intenzivne v tehnološko intenzivno, od predelave surovin v izdelavo vse zahtevnejših visokotehnoloških izdelkov, od manj zahtevnih trgov do najbolj zahtevnih, od velikih emisijsko intenzivnih tovarn v sodobne nizkoogljične pametne tovarne prihodnosti, kar nam omogoča tehnološki napredek, vključno z digitalizacijo.

Ta preobrazba še zdaleč ni končana. Industrija v Evropi in svetu doživlja prepoved. Trendi, kot so digitalizacija in prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, temeljito spreminjajo okolje in način delovanja gospodarstva. S seboj prinašajo ogromno priložnosti, a hkrati tudi izzivov, s katerimi se je potrebno soočiti. Ritem razvoja, ki ga narekujejo nove tehnologije in družbeni izzivi, kot so globalizacija, boj proti podnebnim spremembam, potreba po učinkovitejši rabi surovin, demografske spremembe in zdravstveni izzivi, je čedalje hitrejši. Glede na pričakovani trend naraščanja cen surovin in energentov je treba spodbujati razvoj tistih področij gospodarstva, ki bodo dolgoročno zahtevali čim manj surovin za ustvarjanje (nove) dodane vrednosti. Hkrati s tem pa je seveda treba vzpostaviti pogoje, da bodo obstoječi gospodarski sistemi lahko naslavljali zahtevane spremembe za doseg zelenega in digitalnega prehoda.

Industrija mora slediti, soustvarjati trende in se stalno posodablјati, da ostane konkurenčna in dviguje produktivnost. To velja tudi za tradicionalne industrije, ki se digitalizirajo, postajajo »pametne« in stremijo k znižanju okoljskega odtisa. Če želimo doseči podnebno nevtrálnost do leta 2050 in preiti v nizkoogljično krožno gospodarstvo, so nujne tudi spremembe potrošniških navad, česar brez proaktivne vloge industrije ne bo možno doseči. Posledično bo to prispevalo k dvigu družbene odgovornosti in mednarodnemu ugledu slovenskih podjetij.

Cilj je oblikovati **trajnostno industrijsko strategijo**, ki bo skladno s strategijo pametne specializacije in drugimi razvojnimi usmeritvami spodbujala inovativne rešitve, vpeljavo najsodobnejših tehnologij ter prehod na **nizkoogljično krožno gospodarstvo**. Čas je za novo industrijsko strategijo, ki bo upoštevala tudi primerjalne prednosti Slovenije in spremenjene

okoliščine v svetu, ki so posledica vedno težjega obvladovanja podnebnih sprememb in pandemij. Ukrepi morajo omogočiti industriji lažje obvladovanje in prilagajanje na spremembe ter tehnološki napredek, kar je ključni dejavnik uspeha v 21. stoletju.

Pomemben je proaktiven in usklajen pristop, tako države kot podjetij, javnih raziskovalnih in izobraževalnih institucij ter drugih deležnikov. S skrbno zasnovo novih proizvodov, ki upošteva krožne in digitalne vidike, z novimi trajnostnimi tehnologijami, novimi delovnimi mesti in prekvalifikacijo je **potrebno predvideti spremembe**, se jim prilagoditi in jih obvladati. Izziv je, kako vzpostaviti sistem, skozi katerega se bomo lahko nenehno učili in prilagajali spremembam. Pri tem so bistvenega pomena inovacije, naložbe in razvoj novih znanj in kompetenc.

V začetku marca 2020 je Evropska komisija objavila industrijsko strategijo EU z glavnimi poudarki na enotnem trgu, kar je osnova za konkurenčnost EU na globalnem trgu. Naslednja strateška usmeritev je podnebna nevtrálnost do leta 2050 z zahtevo po zanesljivi oskrbi s surovinami ter čisti in cenovno dostopni energiji. Poudarjene so digitalne tehnologije, ki spreminjajo podobo industrije in način poslovanja ter omogočajo prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Ustvarjajo nove poslovne modele, industriji omogočajo, da je produktivnejša, delavcem zagotavljajo nove spretnosti in podpirajo razogljičenje našega gospodarstva. Digitalni sektor bo prispeval tudi k Evropskemu zelenemu dogovoru, in sicer kot vir čistih tehnoloških rešitev ter s tem, da bo zmanjšal svoj ogljični odtis. Digitalizacija gospodarstva je horizontalna glede na vse ostale dejavnosti in vsa tri razvojna področja te strategije, saj omogoča, da se lahko zaveže glede nizkoogljičnega krožnega gospodarstva, ustvarjalne, inovativne in razvojno naravnane pametne industrije sploh uresničijo.

Slovenija z namenom ustvarjanja ter krepitve enotnega trga EU kot tudi zagotavljanja konkurenčnosti slovenskih podjetij v evropskem in globalnem prostoru pri ustvarjanju nacionalne industrijske strategije upošteva usmeritve industrijske strategije EU in ostalih relevantnih dokumentov.

1. NAMEN, VIZIJA, KAZALNIKI IN OKVIR UKREPANJA

V letu 2013 je Vlada Republike Slovenije sprejela dokument »Slovenska industrijska politika - SIP«, ki je postavil prioritete razvoja industrije in gospodarstva za obdobje 2014-2020. Vseboval je usmeritve za povečanje konkurenčnosti poslovnega okolja, za krepitev podjetništva in inovacijske sposobnosti gospodarstva, za učinkovit odgovor na družbene izzive ter aktivnosti za trajnostni razvoj slovenske industrije. V minulem obdobju je bila vizija industrijske politike, da se preko izboljšanja poslovnega okolja, podpore podjetništvu in inovacijam ter preko razvoja perspektivnih tehnoloških in industrijskih področij, ki odgovarjajo na družbene izzive, ustvari pogoje za kontinuirano prestrukturiranje obstoječe industrije v energetske, materialne, okoljske in družbeno učinkovite industrije znanja in inovativnosti za nova, trajnejša in kvalitetnejša delovna mesta ter večjo vpetost v mednarodne tokove poslovanja.

Ocenjujemo, da je bilo uresničevanje Slovenske industrijske politike le deloma uspešno, saj je bilo v veliki meri vezano na sredstva finančne perspektive EU 2014-2020 in pogojeno z dobrim sodelovanjem vseh resorjev glede na pristojnost. Ugotavljamo, da je manjkal sistematičen pristop in povezovanje ukrepov, ki izhajajo iz podanih usmeritev. Hkrati je treba poudariti, da gre za proces, ki se ne sme ustaviti, pač pa je treba strategijo nadgraditi z novimi spoznanji in usmeritvami ter pospešiti njeno izvajanje v praksi. Pri tem bo poseben poudarek dan povezovanju med gospodarstvom, institucijami znanja in vsemi ministrstvi ter odločanju o prioritetah znotraj Strategije pametne specializacije. Samo takšno povezovanje bo lahko ob implementaciji industrijske strategije uspešno identificiralo priložnosti za slovensko vključevanje v globalne verige vrednosti ob hkratni krepitvi strateške avtonomije slovenskega in EU gospodarstva. V evalvaciji delovanja strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (SRIP-ov)¹ se ocenjuje, da je potrebno tudi njihovo bistveno intenzivnejše vključevanje v oblikovanje industrijske in raziskovalne politike. S tega vidika je pomembna nadaljnja krepitev podpornega okolja, kar je izpostavljeno v okviru poglavja »Ustvarjalni razvoj«.

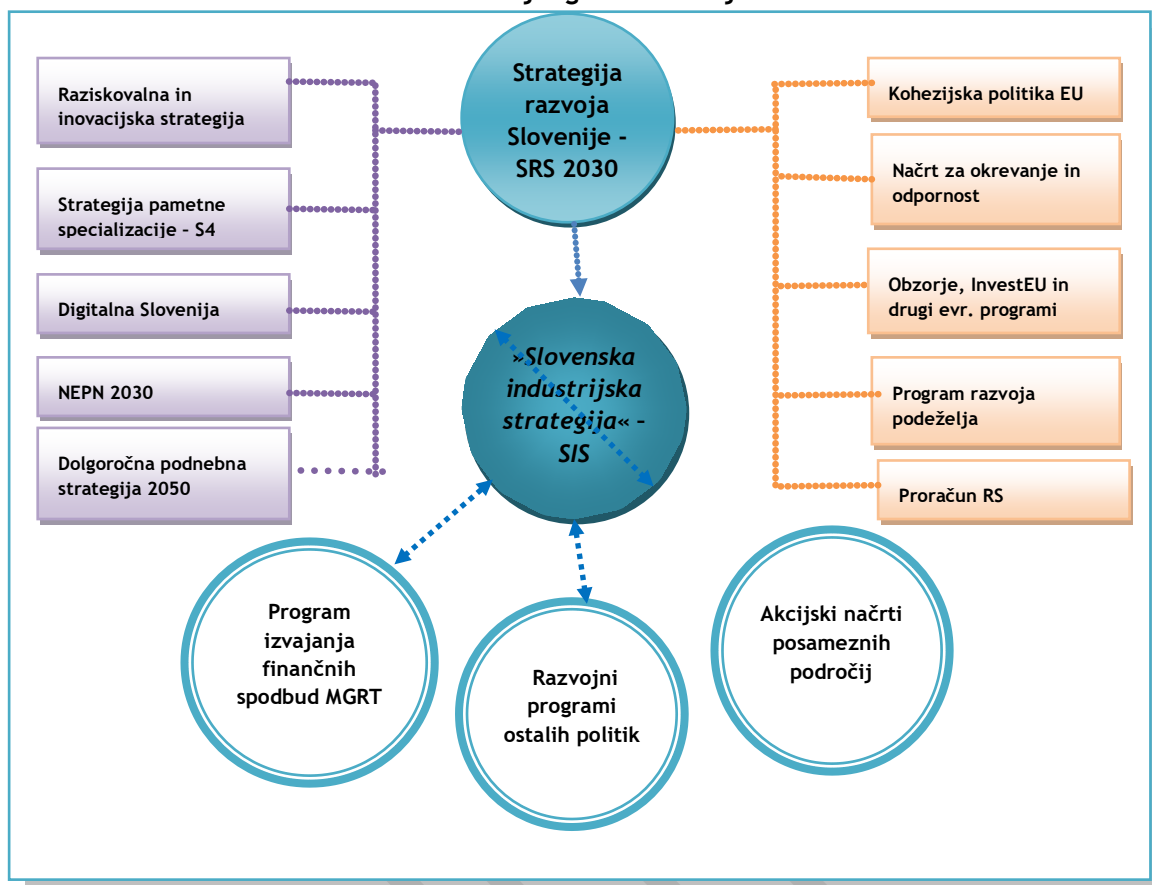
Pričujoča **Slovenska industrijska strategija** za obdobje **2021-2030** pomeni **nadgradnjo** v skladu z aktualnimi evropskimi in domačimi strateškimi dokumenti ter usmeritvami pod skupnim imenovalcem »**zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj**«.

Slovenska industrijska strategija bo s spodbujanjem zelenega in digitalnega prehoda prispevala k izpeljavi Načrta za okrevanje in odpornost po pandemiji COVID-19 skladno s priporočili in ukrepi EU na tem področju.²

¹ Vmesno spremljanje in vrednotenje delovanja SRIP-ov v obdobju 2017-2019, IER, FDV, FM UP, avgust 2019.

² Priporočilo Sveta EU COM (2020) 524 final in Priporočilo EK COM (2020) 456 final, oboje z dne 27. 5. 2020.

Slika 1: Umestitev SIS v dokumente razvojnega načrtovanja

Vir: MGRT

1.1. Namen

Namen Slovenske industrijske strategije (v nadaljevanju SIS) je postaviti usmeritve za nadaljnji razvoj slovenske industrije v širšem smislu³ za obdobje 2021-2030. Industrijska politika se namreč v zadnjih desetletjih v razvitih državah krepi. Krepi se tudi sistemski pristop k industrijski politiki, ki poudarja ustvarjanje trgov (npr. za nizkoogljične tehnologije in produkte), zasledovanje strateških ciljev ter povezovanje struktur, institucij in politik.

Slovenija se, tako kot celotna Evropska unija, sooča z mnogimi izzivi: tehnološke spremembe, družbeno-politične spremembe, globalizacija, kopičenje (neobdelanih) odpadkov, vse težji dostop do strateških surovin, podnebne spremembe in izzivi, povezani z zdravjem. Vsi ti izzivi predstavljajo na eni strani grožnjo, na drugi pa tudi priložnost, odvisno od tega, kako uspešno se z njimi soočamo.

Slovenija potrebuje močno industrijsko bazo, ki se bo lahko soočala z mednarodno konkurenco, pa tudi z izzivi, ki jih prinašata digitalizacija ter prehod na podnebno nevtrarno in krožno gospodarstvo.

Evropski observatorij za grozde in spremembe v industriji je opredelil deset megatrendov, ki so zelo pomembni za industrijski razvoj v Evropi (Evropski observatorij za grozde in spremembe v industriji, 2019). Ob tem izpostavljamo tudi vidik negotovosti napovedovanja prihodnjega razvoja, kar se je pokazalo v globalnih krizah, tudi sedanjih, povezanih s pandemijo COVID-19. V skladu s tem se pojavlja potreba po mehanizmu, s pomočjo katerega bi se povečali hitrost in odzivnost na dane

³ Industrija v širšem smislu vključuje tudi z njo povezane storitve (meje med industrijo in storitvami so čedalje bolj zamegljene).

izzive. Obravnavani megatrendi se razvrščajo v tri kategorije s posebnimi grožnjami in možnostmi (priloga 1):

1. **Tehnološki megatrendi**, vključno z avtomatizacijo, integracijo predmetov in objektov, umetno inteligenco, kibernetsko varnostjo.
2. **Socialno-politični megatrendi**, ki zajemajo globalizacijo, geopolitiko ter demografske premike.
3. **Megatrendi okoljskega in pametnega gospodarstva**, ki so bolj specifični za kontekst EU, vključno z zelenim in krožnim gospodarstvom, urbanizacijo ter pametnimi mesti in pametno mobilnostjo.

V skladu s trendi in izzivi SIS naslavlja:

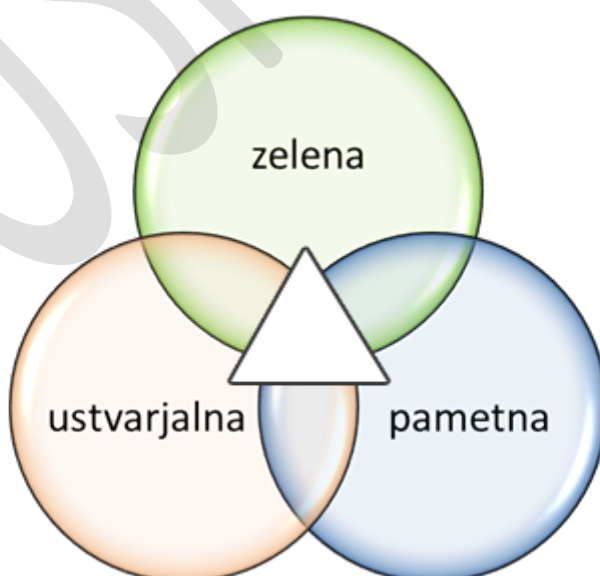
1. horizontalno naravo industrijske politike in potrebo po izboljšanju okvirnih pogojev in poslovnega okolja,
2. tematski pristop, ki pomeni odgovor na družbene izzive (prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, digitalizacija in Industrija 4.0),
3. krepitev strateških verig vrednosti, predvsem na prednostnih področjih slovenske Strategije pametne specializacije in
4. dvig odpornosti in odzivnosti na zunanje dejavnike, ki jih prinašajo globalni megatrendi in nepričakovane motnje (t. i. black swans).

1.2. Vizija in poslanstvo

Vizija:

Slovenska industrija je zelena, ustvarjalna in pametna.

Slika 2: Prikaz prepletanja treh področij

Zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj se med sabo prepletajo in dopolnjujejo. Prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo na primer ne bomo dosegli brez uvajanja sistemskega pristopa in

brez visoke stopnje ustvarjalnosti, ob podpori rešitev, ki jih prinaša digitalizacija in uvajanje pametnih rešitev. Zato je treba usmeritve razvoja obravnavati, predvsem pa tudi izvajati, povezano. Vsaka od izvedbenih rešitev, ki jih bomo oblikovali na podlagi predlagane strategije, bo smiselno vključevala vse tri komponente in vidike ter tako prispevala k doseganju sinergijskih učinkov in bolj učinkoviti porabi javnih in zasebnih virov.

Poslanstvo:

Slovenska industrijska strategija bo z uravnoteženim spodbujanjem vseh treh komponent trajnostnega razvoja (družba, okolje, gospodarstvo) zagotavljala konkurenčnost gospodarstva in ustvarila pogoje za prestrukturiranje industrije v industrijo znanja in inovativnosti za nova in bolj kakovostna delovna mesta ter prehod v zeleno, ustvarjalno in pametno gospodarstvo.

1.3. Cilji in kazalniki

Spodaj navedeni kazalniki predstavljajo vrednostne cilje, ki naj bi odražali dosegljive ciljne vrednosti v letu 2030.

Krovni kazalnik

Produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega po delovnih urah, je ključni krovni kazalnik, na podlagi katerega bomo spremljali uspešnost izvajanja slovenske industrijske strategije. Odraža namreč finančne rezultate poslovanja ter vse podporne aktivnosti. Na ravni predelovalnih dejavnosti kot celote bo po 3,7-odstotni rasti produktivnosti dela v 2009-2018, v 2019-2020 prišlo do njene stagnacije, ki bo posledica ukrepov države za zaščito delovnih mest. V kasnejšem, 10-letnem obdobju, pričakujemo nadpovprečno rast tega kazalnika, ki bo posledica rastoče avtomatizacije in digitalizacije poslovanja, kar bo nujen predpogoj za ohranjanje konkurenčnosti slovenskega izvoza. Do 2030 naj bi produktivnost dela dosegla 66.000 EUR.

	2018	2020	2030	2019 in 2020, povprečna rast	2021-2030
Produktivnost dela	43.679	43.711	65.832	0,0%	4,2%

Vira: Statistični urad RS (strukturna statistika), Analitika GZS

Drugi splošni kazalniki finančnega poslovanja

Med drugimi splošnimi kazalniki poslovanja navajamo ključne kazalnike poslovanja, ki smo jih opredelili v poglavju o napovedi. Izvoz bo še naprej poganjal rast prodaje, vendar njegov pomen v prodaji (t. i. izvozna usmerjenost) ne bo več tako naraščal kot v preteklem obdobju, ker pričakujemo stabilizacijo povpraševanja po industrijskih izdelkih tudi na domačem trgu.

	2018	2030
Prodaja (mrd EUR)	31,2	41,8
Izvoz (mrd EUR)	21,8	29,8
EBITDA (mrd EUR)	3,4	4,7
Investicije (mrd EUR)	2,0	2,3
Izdatki za R&D (mrd EUR)	0,49	0,80

Viri: Statistični urad RS (strukturna statistika), Analitika GZS, EIS

Podkazalniki

I. Na področju »zelenega« razvoja

Na področju zelenega razvoja je ključni kazalnik snovna produktivnost in je merjena z razmerjem med BDP ter porabljenimi surovinami in materiali. To je tudi kazalnik uspešnosti izpeljave 8. cilja Strategije razvoja Slovenije 2030, prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo.

	Slovenija, zadnji znani podatek	EU-27, zadnji znani podatek	2030
Snovna produktivnost (SKM/kg)⁴	1,79	2,19	3,50
Krožna (sekundarna) raba materiala	8,5	11,7	Povprečje EU v letu 2030
Delež zaposlenih v krožnem gospodarstvu glede na skupno število zaposlenih, v % ⁵	2,09 %	1,73 %	3,0 %
% MSP, ki so sprejela ukrepe za učinkovito rabo virov	77 %	89 %	Povprečje EU v letu 2030
% MSP, ki so sprejela ukrepe za učinkovito rabo energije	47 %	63 %	Povprečje EU v letu 2030
Skupne emisije toplogrednih plinov	Brez cilja v 2020 glede na 1990	-20 % v 2020 glede na 1990	-36 % glede na 2005
Delež obnovljivih virov v končni rabi energije	22 % (2014)	17 %	27 %
Eco-inovation« index	107 (2018)	100	110
% MSP, ki ponujajo zelene izdelke ali storitve ⁶	23 % (2017)	25 %	Povprečje EU v letu 2030
% MSP z več kot 50-odstotnim deležem prometa, ustvarjenega z zelenimi izdelki ali storitvami ⁷	23 % (2017)	20 %	Povprečje EU v letu 2030
Emisijska produktivnost (BDP /izpusti TGP)	2,9 SKM/kg CO ₂ ustreznik	3,3 SKM/kg CO ₂ ustreznik	Povprečje EU v letu 2030
Število okoljskih patentov na mio prebivalcev	9,8 (2017)	18,3	Povprečje EU v letu 2030
Količina predelanega lesa v Sloveniji v m ³	1.911.000 (2018)	/	3.000.000 ⁸

Viri: NEPN, 28. 2. 2020, DG Environment, Flash Eurobarometer 456: SMEs, resource efficiency and green markets, Eurostat; SURS

⁴ Navedeni cilj izhaja iz SRS 2030.

⁵ Metodologija izhaja iz spremljanja izvajanja Akcijskega načrta za krožno gospodarstvo EU (2015).

⁶ Metodologija izhaja iz spremljanja izvajanja Akcijskega načrta za krožno gospodarstvo EU (2015).

⁷ Metodologija izhaja iz spremljanja izvajanja Akcijskega načrta za krožno gospodarstvo EU (2015).

⁸ Cilj je odvisen od mednarodno dovoljenega poseka, ki ga določa uredba LULUCF.

II. Na področju »ustvarjalnega« razvoja

Za področje ustvarjalnega razvoja je kot ključni kazalnik izbran Inovacijski indeks, ki vključuje različne vidike ustvarjalnosti in inovativnosti.

	Zadnji znani podatek	2030
Inovacijski indeks (glede na razvitost EU)	84,9 % (2020)	110,0 %
Število blagovnih znamk	26,5 tisoč (julij 2020)	30.000
Število mladih raziskovalcev v gospodarstvu		
Število inovacijsko aktivnih podjetij		
Vključenost v podjetništvo (% od populacije) ⁹	7,8 % (2019)	10,0 %
Zaznavanje poslovnih priložnosti (% odraslega prebivalstva v starosti od 18 do 64 let) ¹⁰	3,6 % (2019)	4,0 %
Zaznavanje poslovnih priložnosti (% odraslega prebivalstva v starosti od 18 do 64 let) ¹¹	47,6 % (2019)	55,0 %
Število hitro rastočih podjetij v zadnjih petih letih	5.347 (2014-2018)	7.000 (2026-2030)
Delež zaposlenih v kreativni ekonomiji (glede na vse zaposlene)	7 % (2017)	10 %
Bruto dodana vrednost na zaposlenega v KKS (BDV)	45.527 EUR (2017)	5 % nad povprečjem v RS

Viri: GEM, European Innovation Scoreboard 2019, Ajpes, Statistična analiza stanja KKS v Sloveniji 2008-2017, Tm View, napovedi: Analitika GZS

III. Na področju »pametnega« razvoja

Na področju pametnega razvoja, ki vključuje uvajanje naprednih tehnologij, kot ključni kazalnik izpostavljamo DESI Index, ki meri stopnjo digitalizacije v gospodarstvu in družbi. Drugi pomembni so dvig stopnje robotizacije proizvodnje, število patentov na prebivalca kot tudi digitalni indeks v podjetjih.

	Zadnji znani podatek	2030
DESI Index	51,2 točke (16. mesto), 2020	60 točk (10. mesto)
Število patentov na mio prebivalcev	55,3 (2019)	107
Število robotov na 10.000 zaposlenih v industriji	174 (2018)	250
Digitalni indeks (visok in zelo visok v podjetjih z več kot 10 zaposlenimi)	26 % (2018)	35 %

Viri: DG Connect, EPO, ARRS, International Federation of Robotics, 2019, Ajpes, Statistični urad RS, napovedi: Analitika GZS

⁹ Celotna zgodnja podjetniška aktivnost po raziskavi GEM.

¹⁰ Metodologija GEM.

¹¹ Metodologija GEM.

1.4. Nabor ukrepov in institucionalni okvir

Za izvajanje SIS je na razpolago spodnji nabor ukrepov, ki se glede na področje razvoja razlikujejo po pomenu. S temi »standardnimi« ukrepi lahko spodbujamo tako zeleni, ustvarjalni kot tudi pametni razvoj, pri čemer je potrebno te ukrepe ustrezno oblikovati in usmeriti. Usmeritve se odlikavajo že v posameznih poglavjih zelenega, ustvarjalnega in pametnega razvoja, skupno in povezovalno pa so navedene v okviru poglavja »Usmeritve za povezan zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj«, kjer so določeni tudi nosilci izvajanja in ocena potrebnih finančnih sredstev.

Tabela: Nabor ukrepov/instrumentov po področjih

Ukrepi / instrumenti	
RRI	1. Raziskave, razvoj in inovacije
	2. Demonstracijski in pilotni projekti
	3. Vključevanje v mednarodne raziskovalno razvojne in inovacijske projekte in programe
	4. Mreženje in sodelovanje na področju RRI
PODJETNIŠTVO	5. Podporno okolje za podjetja
	6. Promocija podjetništva in inovativnosti
	7. Spodbujanje zagonskih podjetij in podjetij s potencialom hitre rasti
	8. Podpora rasti in razvoju MSP
	9. Netehnološke inovacije in poslovni modeli
	10. Spodbujanje investicij
INTERNACIONALIZACIJA	11. Podpora internacionalizaciji
KADRI	12. Krepitev kompetenc, usposabljanje, prekvalifikacija, prilagajanje demografskim spremembam
POSLOVNO OKOLJE	13. Infrastruktura
	14. Zakonodaja in poslovno okolje

Potreben je sistematičen pristop, ki povezuje vsa tri področja razvoja, hkrati pa je treba poskrbeti za ustrezen institucionalni okvir izvajanja SIS. V tem oziru je potrebno nosilce izvajanja SIS opolnomočiti tako s kadrovskega kot tudi s strokovnega vidika.

Institucionalni okvir izvajanja SIS tvorijo vsi resorji, na katere se nanašajo usmeritve posameznih področij. Pomembno vlogo na posameznih področjih pa imajo tudi izvajalske agencije:

- Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije - SPIRIT Slovenija, javna agencija,
- Slovenski podjetniški sklad - SPS,
- Slovenski regionalno razvojni sklad - SRRS,
- Slovenska izvozna in razvojna banka - SID,
- Ekosklad idr.

2. PREDLOVALNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI IN EU

2.1. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v 2008-2018

V času po gospodarski krizi leta 2008 se je ponovno izkazalo, da je industrija vir odpornosti, inovacij in celo socialne stabilnosti. Kot je bilo že uvidoma poudarjeno, je slovenska predelovalna dejavnost v letu 2019 skupno prispevala 23,2 % k dodani vrednosti gospodarstva, kar jo uvršča na tretje mesto v EU-27, za Irsko in Češko. Povprečje EU-27 je 16,7 %. Trenutna povprečna dodana vrednost na zaposlenega v predelovalni dejavnosti znaša 44.000 EUR. Evropska unija se zaveda potrebe po »reindustrializaciji«, zato si je že leta 2012 zadala cilj doseči 20-odstotni delež industrije v BDP do 2020. Predelovalne dejavnosti ustvarijo skoraj tretjino prihodkov od prodaje (31,3 mrd EUR) in okoli dve tretjini celotnega izvoza (21,7 mrd EUR od skupno 30,9 mrd EUR v letu 2018). Po podatkih Statističnega urada za leto 2018 je bilo v industriji v Sloveniji aktivnih 21.158 podjetij. Kar 93 % industrijskih podjetij (19.671 podjetij) je bilo registriranih v predelovalnih dejavnostih, v njih pa je bilo zaposlenih malo manj kakor 201.722 oseb.

V nadaljevanju so opisani primerjalni kazalniki v zadnjem razpoložljivem letu (2018)¹² ter primerjava le-teh z letom 2008. Podrobnejšo analizo slovenske predelovalne dejavnosti v zadnjem desetletju vsebuje **Priloga 1**. Gospodarski subjekti iz predelovalnih dejavnosti so v letu 2018 ustvarili za 31,3 mrd EUR **prihodkov od prodaje** na osnovi prodajne vrednosti kupcem zaračunanih prodanih proizvodov ali trgovskega blaga in materiala ter opravljenih storitev. V 2018 so predelovalne dejavnosti ustvarile za 5,4 mrd EUR več prihodkov kot leta 2008 oziroma so ti nominalno porasli za 21 % oziroma realno za 11,4 %¹³.

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Prihodek od prodaje, mio EUR	Izvoz, mio EUR	Dodana vrednost, mio EUR	Število zaposlenih	Bruto poslovni presežek (EBITDA), mio EUR	Dodana vrednost na zaposlenega
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	31.279	21.764	8.811	201.896	3.436	43.679
Prehrambna	2.385	630	593	16.247	229	36.324
Tekstilna	898	661	263	9.166	83	28.741
Lesna	1.413	777	439	13.169	168	34.238
Papirna	1.297	743	300	5.705	100	36.556
Kemična	5.991	4.762	2.051	24.712	972	64.109
Nekovinska	1.014	589	336	6.967	150	48.051
Kovinska	6.433	4.293	1.748	42.712	642	40.933
Elektro	4.387	3.525	1.115	28.024	375	39.804
Strojna	6.978	5.479	1.795	41.193	642	43.593
Druge	484	304	170	4.315	71	39.440

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS, podatki leto 2018

Prihodki od prodaje na domačem trgu so v letu 2018 znašali 9,4 mrd EUR in so bili v primerjavi z letom 2008 nižji za 682 mio EUR, kar predstavlja upad za 6,8 %. Znižanje prodaje so zaznamovali predvsem stečaji nekaterih večjih podjetij v lesni, tekstilni ter nekovinski industriji, kakor tudi prestrukturiranje teh panog. V zadnjih 10-ih letih (2018/2008) so se znotraj predelovalnih dejavnosti prihodki na domačem trgu zvišali le v strojni industriji (27 mio EUR), v drugih predelovalnih dejavnostih (16 mio EUR) in kovinski industriji (44.000 EUR).

¹² Seštevki po posameznih dejavnostih predelovalnih dejavnosti se pri nekaterih podatkih ne ujemajo s podatki za predelovalne dejavnosti skupaj, zaradi zaupnosti podatkov, kjer smo v takih primerih znotraj predelovalnih dejavnosti upoštevali le podatke za gospodarske družbe.

¹³ Za deflacioniranje upoštevan deflator skupni indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih v predelovalnih dejavnostih.

Predelovalne dejavnosti so v 2018 beležile 21,7 mrd EUR **izvoza** ter so tako za 43,8 % oziroma za 6,6 mrd EUR presegle izvoz iz leta 2008. V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je znotraj predelovalnih dejavnosti izvoz najbolj zvišal v strojni, kovinski, kemični, elektro industriji. Le tekstilna industrija v 2018 ni uspela doseči nivojev izvoza iz leta 2008.

V 2018 je bilo v predelovalnih dejavnostih 201.896 **zaposlenih oseb**¹⁴, kar je bilo za 20.000 oseb oziroma za 9 % manj kot leta 2008. **Dodana vrednost v stroških faktorjev**¹⁵ je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 8,8 mrd EUR, kar je bilo za 2,1 mrd EUR oziroma za 30,7 % več kot v letu 2008. **Bruto marža**¹⁶ se je v zadnjih enajstih letih gibala na ravni med 25,6 in 29 %. V letu 2018 je bila v primerjavi z letom 2008 bruto marža višja za 2,1 odstotnih točk. **Dodana vrednost na zaposlenega** je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 44.000 EUR, kar je bilo za 43,5 % več oziroma za 13.200 več kot v letu 2008. Za primerjavo - BDP na prebivalca se je v tem obdobju zvišal za 17,7 %.

Poslovni subjekti so v letu 2018 za **investicije v opredmetena osnovna sredstva**¹⁷ namenili slabi 2 mrd EUR, kar je bilo za 14 % več kot v letu 2008. Zadnji dve poslovni leti sta bili investicijsko zelo intenzivni, kar je povezano z visoko izkoriščenostjo kapacitet v predelovalnih dejavnostih, rastjo razpoložljivega dohodka in ugodno razpoložljivostjo finančnih virov.

Bruto domači izdatki za raziskave in razvoj¹⁸ so v letu 2018 v predelovalnih dejavnostih znašali 488,6 mio EUR, kar je bilo za 159,3 mio EUR več kot v letu 2008 oziroma za 48,4 % več. V celotnem poslovnem sektorju so izdatki za raziskave in razvoj znašali 662,4 mio EUR. Izdatki RRD v predelovalnih dejavnostih so tako znašali 73,8 % izdatkov celotnega poslovnega sektorja. Sektor države je v letu 2018 nastopal med viri financiranja za RRD v poslovnem sektorju s 6,2-odstotnim deležem. Na ravni Slovenije so celotni bruto domači izdatki za RRD v Sloveniji v letu 2018 znašali 892,7 mio EUR oziroma 2,0 % BDP. Delež financiranja države je znašal 0,5 %. Cilj 2030 predvideva povečanje vlaganj v RRD do leta 2020 na najmanj 3 % BDP.

¹⁴ Pri pravnih osebah, samostojnih podjetnikih ali drugih registriranih fizičnih osebah.

¹⁵ Dodana vrednost v stroških faktorjev se izračuna kot bruto prihodek iz poslovnih dejavnosti po popravkih za subvencije za poslovanje in posredne davke. Dodana vrednost se v stroških faktorjev računa 'bruto', ker se popravki vrednosti (kot je npr. amortizacija) ne odštejejo. Od leta 2010 naprej se pri izračunu dodane vrednosti upoštevajo tudi subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki.

¹⁶ Delež dodane vrednosti v prihodkih.

¹⁷ Investicije v vsa nova in obstoječa opredmetena osnovna sredstva (zgradbe, stroje in opremo, patente, licence, itd.), katerih doba uporabnosti je daljša kakor eno leto, vključno z neproizvedenimi opredmetenimi osnovnimi sredstvi, kakor je zemljišče.

¹⁸ Skupni notranji izdatki za raziskave in razvoj ki se izvajajo na ozemlju Republike Slovenije.

2.2. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji, EU-27 in skupini primerljivih srednjeevropskih držav (CEE-4) v 2008-2017

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile bistveno nižje prihodke na zaposlenega (152.000 EUR) kot v EU-27 (mediana) (191.000 EUR), ter malenkost višje, kot znaša v CEE-4¹⁹ (mediana) (151,7 tisoč EUR). Predelovalna dejavnost je v Sloveniji ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (43,3 tisoč EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (32,5 tisoč EUR), ter nekoliko nižjo, kot znaša mediana držav EU-27 (43,7 tisoč EUR).

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višjo **bruto maržo**, kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana v CEE-4 (SLO 28,5 %, EU 23,8 %, CEE-4 22 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile nekoliko višjo **EBITDA maržo** (poslovni presežek/prihodkih), kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana držav CEE-4 (SLO 11,7 %, EU-27 10,2 %, CEE-4 10,8 %). V 10-letnem obdobju (2008-2017) so najvišjo EBITDA maržo beležile države CEE-4 (mediana), ki je bila višja od zabeležene v Sloveniji.

Delež bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva v primerjavi s prihodki je bil nekoliko višji kot v državah CEE-4 ter višji kot v državah EU-27 (SLO 5,6 %, EU 4,2 %, CEE-4 5,2 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višji strošek dela v dodani vrednosti, kot znaša mediana v državah EU-27 (60,5 %), oziroma mediana v CEE-4 (50,7 %).

Odstopanje Slovenije²⁰ po oddelkih predelovalnih dejavnosti v primerjavi z mediano kazalnika pri EU-27, 2017

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Bruto marža v o. t. ²¹	Investicije /prihodkih v o. t.	EBITDA marža v o. t. ²²	Strošek dela v DV v o. t.	DV/ zaposlenega	Prihodki/ zaposlenega
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	4,7	1,5	1,5	2,3	-379	-38.048
Prehrambna	3,0	0,0	0,4	3,8	2.714	-4.797
Tekstilna	-0,1	2,0	1,8	-6,9	3.316	-1.271
Lesna	2,8	2,4	0,8	0,0	2.096	0
Papirna	-2,6	-2,7	-2,4	2,0	-2.310	0
Kemična	8,8	1,6	4,0	2,6	-7.668	-56.751
Nekovinska	2,1	-0,3	1,7	-4,7	-1.538	-23.168
Kovinska	0,0	1,6	0,5	-0,7	0	-1.113
Elektro	-0,8	1,6	0,8	-0,3	-3.419	-45.981
Strojna	0,2	2,1	0,6	-2,1	0	-32.280
Druge	2,5	0,3	4,7	-9,3	13.999	30.145

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Slovenija je pri glavnini kazalnikov prehitevala CEE-4, medtem ko v primerjavi z EU-27 kljub višji bruto marži zaostaja pri produktivnosti dela. Kljub temu je bila EBITDA marža v slovenskih predelovalnih dejavnostih, predvsem zaradi večjega pomena farmacevtske industrije znotraj kemične industrije oziroma predelovalnih dejavnosti, višja kot v EU-27.

Podrobnejšo primerjalno analizo vsebuje **Priloga 2**.

¹⁹ V to skupino držav spadajo Poljska, Češka, Madžarska in Slovaška, ki imajo podobno strukturo gospodarstva kot Slovenija in so na podobni ravni gospodarske razvitosti.

²⁰ Za koliko je vrednost kazalnika v Sloveniji višja od mediane kazalnika držav EU-27.

²¹ Izračun dodane vrednosti v prihodkih.

²² EBITDA marža je izračun poslovnega presežka v prihodkih.

2.3. Evropski okvir

V letu 2020 se je gospodarstvo Slovenije, EU in širše po svetu soočilo s pandemijo COVID-19, ki je močno zaznamovala poslovanje. Povzročila je motnje v dobavnih verigah, industrijski proizvodnji, zunanji trgovini in pretoku kapitala. Šok, ki ga doživlja gospodarstvo, je veliko hujši od zadnje gospodarsko-finančne krize iz leta 2008. Ranljivost izhaja iz močne vpetosti Slovenije in EU v globalne verige vrednosti. Zaradi očitne gospodarske soodvisnosti Evrope je pomembno, da bo okrevanje šlo tudi v smeri krepitve evropske industrijske in strateške avtonomije. Z vidika posodabljanja in prestrukturiranja gospodarstva je na mestu razmislek o diverzifikaciji gospodarstva, da bo bolje pripravljeno na tveganja, ki jih prinaša vpetost v globalne verige vrednosti. Kot se je pokazalo med pandemijo COVID-19, je smiselno, da se podjetja z identifikacijo tveganj in načrtovanjem ukrepov za njihovo obvladovanje pripravijo na nemoteno poslovanje tudi v času motenj.

Tako Slovenija kot celotna EU v dani situaciji pripravljata in izvajata ukrepe za blažitev krize in ponovno okrevanje gospodarstva. Evropska komisija je predstavila načrt za oživitev gospodarstva. Da bi okrevanje postalo trajnostno, celostno, vključujoče in pravično za vse države članice, je Evropska komisija v okviru **Načrta okrevanja za Evropo**²³ predlagala oblikovanje novega instrumenta, t. i. »EU naslednje generacije«, ki prinaša precejšnja finančna sredstva tudi za Slovenijo. Ta bodo v veliki meri usmerjena v uresničevanje Evropskega zelenega dogovora in pospeševanje digitalizacije.

Evropski zeleni dogovor²⁴, predstavljen konec leta 2019, služi kot kašipot ukrepov za EU, ki naslavljajo okoljske in podnebne izzive sodobne družbe skozi različne družbene sektorje s ciljem, da bi do leta 2050 Evropa postala prva podnebno nevtralna celina na svetu. Doseganje podnebno nevtalnega in krožnega gospodarstva zahteva celovito mobilizacijo industrije in širše družbe. Največjo pozornost namenja gospodarstvu in skupnim strategijam, ki dajejo usmeritve za njegov prihodnji razvoj. Preoblikovanje industrijskega sektorja in vseh vrednostnih verig traja 25 let, celo generacijo. Da bo dosežena vizija podnebne nevtalnosti do leta 2050, je treba v naslednjih petih letih sprejeti potrebne odločitve in ukrepe.

V letu 2020 so bili predstavljeni **Nova industrijska strategija za Evropo**²⁵, **Strategija za MSP za trajnostno in digitalno Evropo**²⁶ ter **novi Akcijski načrt za krožno gospodarstvo**²⁷. Načrtovana je strategija za trajnostno in pametno mobilnost. Ozelenila se bo skupna kmetijska politika. Veliko pozornosti bo namenjene zamenjavi nevarnih snovi z manj oziroma ne-nevarnimi kemikalijami oziroma drugimi alternativami, skladno s Trajnostno strategijo za kemikalije. Sledili bodo ukrepi za zmanjšanje onesnaževanja iz večjih industrijskih naprav.

Prioritete industrijske strategije je treba načrtovati z upoštevanjem financiranja, ki je na voljo v okviru **Večletnega finančnega okvira EU 2021 - 2027** in **Načrta EU za okrevanje in odpornost**. Za Slovenijo je skupno predvidenih 10,5 mrd EUR sredstev. Od tega je v okviru Večletnega finančnega okvira Sloveniji dodeljenih 4,5 mrd EUR - 2,9 mrd iz naslova Evropske kohezijske politike in 1,6 mrd iz naslova Skupne kmetijske politike. V okviru Načrta EU za okrevanje je za Slovenijo predvidenih 2,1 mrd EUR nepovratnih in 3,6 mrd EUR povratnih sredstev. Za del teh nepovratnih sredstev (1,589 mrd EUR) bo treba pripraviti **Nacionalni načrt okrevanja in odpornosti**, del (cca. 312 mio EUR) izhaja iz mehanizma **ReactEU**, za kar bo treba dopolniti ukrepe obstoječe finančne perspektive EU,

²³ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_sl.

²⁴ https://ec.europa.eu/slovenia/news/eu-green-deal_sl.

²⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_sl#documents.

²⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_sl#izkoristiti-celotni-potencial-evropskih-msp.

²⁷ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm.

del pa se nanaša na sredstva **Sklada za pravični prehod** (129 mio EUR ter še dodatna sredstva v okviru kohezijske politike), kjer bodo ukrepi del nove finančne perspektive EU 2021-2027.

Načrtovanje programov **Sklada za pravični prehod** za obdobje 2021-2027 bo Sloveniji pomagalo nasloviti nekatere izzive, ki jih prinaša prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo. Evropska komisija je med upravičene regije umestila premogovne regije (savinjsko-šaleško in zasavsko območje), medtem ko si Slovenija prizadeva za širitev še na dodatne regije, kjer je prisotna energetska intenzivna industrija, oziroma morebitne regije v soseščini z razpoložljivimi viri za okolju prijazno industrijo.

Naložbe v zeleni prehod, kot so določene v **Nacionalnem energetske in podnebnem načrtu Slovenije 2030** (s pogledom do 2040), bodo povečale sedanji nizki delež obnovljivih virov energije, krepila se bo energetska infrastruktura, izvajali se bodo ukrepi za zmanjšanje onesnaženosti zraka, ki je v slovenskih krajih in mestih nad povprečjem EU, krepil se bo prehod v krožno gospodarstvo, podpora bo namenjena krepitvi socialnega podjetništva in pospeševanju prizadevanj za omejitev možnih učinkov za regije in sektorje, ki jih bo prehod najbolj prizadel.

Nova industrijska strategija za Evropo, predstavljena marca 2020, zasleduje tri ključne prednostne naloge, da bi Evropa zadržala vodilni položaj v industriji, in sicer:

- 1) ohraniti svetovno konkurenčnost evropske industrije in enake konkurenčne pogoje na domačem in svetovnem trgu,
- 2) zagotoviti podnebno nevtralnost Evrope do leta 2050 in
- 3) oblikovati digitalno prihodnost Evrope.

Industrijska strategija EU poudarja potrebo po celovitih ukrepih za posodobitev in razogljičenje energijsko intenzivnih industrij, za podporo industrijam trajnostne in pametne mobilnosti, za spodbujanje energijske učinkovitosti ter zagotavljanje zadostne in stalne oskrbe z nizkoogljično energijo po konkurenčnih cenah. Zavezništvom za čisti vodik in nizkoogljično industrijo bodo sledila zavezništva za industrijske oblake in platforme ter zavezništvo za surovine.

Akcijski načrt EU za krožno gospodarstvo kot del nove Industrijske strategije EU in Zelenega dogovora predvideva ukrepe, s katerimi bi s svojo zasnovano trajnostni izdelki postali pravilo in jih bo lažje ponovno uporabiti, popraviti in reciklirati, v največji možni meri pa bodo vključevali reciklirane surovine namesto primarnih. Pri tem je pomemben element, ki mu je v Sloveniji potrebno posvetiti bistveno več pozornosti, vsekakor industrijska simbioza, ko stranski proizvod ali odpadki enega postane surovina za drugega proizvajalca. Ukrepi se bodo osredotočili na sektorje, ki uporabljajo največ virov in kjer so možnosti za njihovo krožnost velike, predvsem na področjih elektronike in IKT, baterij in vozil, embalaže z zmanjšanjem njene prekomerne uporabe; nadalje glede plastike z novimi zahtevami glede vsebnosti recikliranih materialov in ukrepov za zmanjševanje mikroplastike v okolju ter vzpodbujanje uporabe biološko razgradljive plastike (Evropska strategija za plastiko v krožnem gospodarstvu). Na področju tekstilnih izdelkov se predvideva nova strategija za krepitev konkurenčnosti in inovativnosti za ponovno uporabo tekstila. Pripravljena bo tudi celovita strategija za trajnostno grajeno okolje, ki spodbuja načela kroženja za stavbe. Ustvariti je treba pogoje za dobro delujoč evropski trg sekundarnih surovin, v okviru blagovne znamke »Reciklirano v EU«, ki jo načrtuje EU. Krožno gospodarstvo bo imelo neto pozitivne učinke na rast BDP in ustvarjanje delovnih mest, saj se lahko z izvajanjem ambicioznih ukrepov krožnega gospodarstva v Evropi poveča BDP EU za dodatnih 0,5 % do leta 2030 in ustvari približno 700.000 novih delovnih mest.

V povezavi s tem velja poudariti **vidik rabe surovin**. Evropska industrija se sooča z visoko uvozno odvisnostjo od surovin, nestabilnostjo njihovih cen in oteženim dostopom do surovin zaradi omejenosti, kar velja predvsem za t. i. kritične surovine. Od leta 1970 do leta 2017 se je letni svetovni obseg pridobivanja surovin potrojil in še narašča, kar je privedlo do pomanjkanja nekaterih

kritičnih surovin. Poleg tega približno polovica vseh emisij toplogrednih plinov in več kot 90 % izgube biotske raznovrstnosti ter pritiska na vodne vire izhaja iz pridobivanja naravnih virov in predelave materialov, goriva in hrane. Industrija EU je začela prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, vendar še vedno ustvarja 20 % emisij toplogrednih plinov v EU. Ostaja preveč »linearna« in odvisna od pretoka na novo pridobljenih surovin, trgovanja z njimi, njihove predelave in, končno, njihovega odlaganja v obliki odpadkov ali emisij. Zgolj 12 % materialov, ki jih uporablja, izvira iz recikliranih materialov. Zeleni in krožni prehod je priložnost za razširitev trajnostnih gospodarskih dejavnosti, naravnanih na ustvarjanje delovnih mest. Vendar pa je preobrazba prepočasna. Evropski zeleni dogovor bo podprl in pospešil prehod industrije EU na trajnostni model vključujoče rasti. **Nov Akcijski načrt EU na področju kritičnih surovin** bo prispeval k trajnostni okrepitvi ključnih tržišč za e-mobilnost, baterije, obnovljive energije, obrambne namene in digitalne aplikacije.

Krepitev industrijske in strateške avtonomije Evrope z zagotavljanjem oskrbe s kritičnimi surovinami v okviru Akcijskega načrta o kritičnih surovinah in farmacevtskih izdelkih je prav tako ključnega pomena. Pomembno je tudi povezovanje na EU ravni, ki poteka v okviru zavezništva za čisti vodik za pospešitev razogljčenja industrije, za nizkoogljične industrije, industrijske oblake in platforme. Ključne so tudi naložbe v inovacije, znanja in spretnosti. Evropska industrija mora postati bolj zelena, krožna in digitalna. Nekatera industrijska zavezništva so že izpričala dobre rezultate pri razvoju baterij, plastičnih izdelkov in mikroelektronike. Zdaj je čas za zavezništva tudi na drugih ključnih tehnoloških in poslovnih področjih.

Naložbe v raziskave in inovacije so ključni instrument za rast produktivnosti in dodane vrednosti, kot tudi pomemben del strategije za okrevanje in odpornost po pandemiji COVID-19. Tudi pred krizo je bila Slovenija ocenjena le kot »zmerna inovatorica«, kar pomeni, da bo treba bistveno pospešiti njena prizadevanja za dohitevanje najuspešnejših držav. Poslovni sektor je zaslužen za 75 % izdatkov za raziskave in razvoj. Upad gospodarske rasti zdaj ponovno ogroža raziskave in razvoj ter inovacije podjetij. Razmeroma nizka stopnja inovativnosti²⁸, zlasti v MSP, upočasnjuje razvoj in širjenje inovativnih poslovnih procesov in rešitev, ki so potrebne v razmerah za izhod iz krize zaradi epidemije. Treba bo vlagati v inovativna MSP, vključno z zagonskimi, katerih dejavnosti vključujejo nastajajoče tehnologije in prelomne inovacije, ter razviti nove modele za podporo njihovi rasti in razvoju, da bi lahko okrepila proizvodnjo. Sodelovanje med akademsko sfero in podjetji je večinoma omejeno na srednje- in visokotehnološke sektorje. Učinkovitost pisarn za prenos znanja, ki jih ustanovijo raziskovalne organizacije in visokošolske ustanove, je precej neenakomerna in nezadostna. Stanje na tem področju bo treba izboljšati s povezavami med univerzami ter javnimi raziskovalnimi organizacijami in podjetji, kar bo ključno za uspešno pretvorbo znanja v inovacije, izboljšanje uspešnosti raziskav in inovacij v državi ter spodbujanje gospodarske rasti.

Digitalna preobrazba je prav tako eden od bistvenih elementov za okrevanje gospodarstva po krizi. Potencial Slovenije na tem področju se je pokazal s hitro uvedbo sistemov dela na daljavo in rešitev spletne trgovine, ki so jih nekatera slovenska podjetja uvedla na začetku krize. Večja digitalizacija poslovnih modelov in proizvodnih procesov bo te spremembe razširila na več sektorjev gospodarstva. Slovenija lahko gradi na obstoječem znanju in odličnih zmogljivostih na področju robotike, umetne inteligence in blokovne tehnologije, da bi podprla širitev digitalizacije na manj napredne, tradicionalne panoge. Ponovna uporaba širokega nabora podatkov javnega sektorja, ki so trenutno na voljo, bo lahko podprla inovacije in gospodarstvo velepodatkov.

Okrevanje gospodarstva po krizi ni edini razlog za digitalno transformacijo, temveč le-ta dviguje produktivnost, konkurenčnost in odpornost gospodarstva. Veliko pripomore tudi pri procesni varnosti - preprečevanju nezgod in velikih industrijskih nesreč (sophisticirani sistemi za zaznavanje in odpravljanje procesnih napak, alarmiranje, ukrepanje...). Digitalizacija že dolgo ni več zgolj opcija, za katero bi se lahko odločili, temveč je nuja, ki jo mora Slovenija sprejeti na vseh ravneh - ne le v

²⁸ <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8769>.

industrijski politiki, temveč tudi na ostalih nivojih življenja posameznikov. Prevelik zaostanek zaradi neustrezne obravnave in posledično prepočasne digitalizacije bi pomenil zaostanek na vseh zadanih nivojih, ki jih ta strategija zasleduje, še posebej pa na področju pozicioniranja Slovenije v mednarodnem okolju in tudi na nacionalnem nivoju, kjer bi mednarodni konkurenti z dodelano strategijo lahko povsem presegli slovenska proizvodna podjetja.

2.4. Napovedi 2021-2030

Metodologija

Pri napovedih za predelovalno dejavnost smo uporabili pristop od spodaj navzgor (»bottom-up«), ki predvideva napovedi gibanja prodaje, izvoza, dodane vrednosti, EBITDA, zaposlenih in investicij. Pri napovedih smo izhajali tako iz gibanj v zadnjem desetletju, iz odstopanj marž slovenskih panog glede na EU-27, kot tudi iz ocen konkurenčnih prednosti, ki jih uživajo določene panoge v Sloveniji. Napovedi smo oblikovali za dve obdobji, in sicer za dveletno (2019-2020) ter desetletno (2021-2030). Ti dve obdobji smo razdelili, ker ocenjujemo, da bo epidemija COVID-19 precej negativno vplivala na vse ključne gospodarske agregate podjetij. V osnovnem scenariju Analitike GZS epidemija Covid-19 po letu 2021 ne bo imela večjega negativnega učinka na poslovanje predelovalne dejavnosti.

Prodaja

Prodaja predelovalne dejavnosti bo leta 2020 upadla na okoli 30 mrd EUR, kar bo 1,3 mrd EUR manj kot leta 2018. Med dejavnostmi, kjer bo rast prisotna, bosta le prehrabna in kemična industrija. Rast pri prvi bo izvirala iz ugodnih trendov, ki so bili posledica COVID-19 (rast cen hrane, povečanje državnih zalog in zalog gospodinjstev), v drugi pa predvsem iz segmenta kemične industrije na področju generičnih zdravil. Močnejše bodo prizadete ciklične dejavnosti, kot so tekstilna, lesna,

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Prodaja, 2018 (000 EUR)	Prodaja, 2020 (000 EUR)	Prodaja, 2030 (000 EUR)	% letna sprememba prodaje 2019-2020	% letna sprememba prodaje 2021-2030
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	31.279.103	29.905.518	41.806.234	-2,2%	3,4%
Prehrabna	2.384.590	2.505.310	3.175.858	2,5%	2,4%
Tekstilna	898.293	827.867	1.009.165	-4,0%	2,0%
Lesna	1.413.409	1.302.598	1.587.859	-4,0%	2,0%
Papirna	1.296.843	1.245.488	1.518.243	-2,0%	2,0%
Kemična	5.990.623	6.232.644	8.791.760	2,0%	3,5%
Nekovinska	1.014.271	954.328	1.186.333	-3,0%	2,2%
Kovinska	6.432.627	5.928.309	7.813.794	-4,0%	2,8%
Elektro	4.387.114	4.085.390	6.654.670	-3,5%	5,0%
Strojna	6.977.697	6.363.834	9.420.029	-4,5%	4,0%
Druge	483.629	459.750	648.523	-2,5%	3,5%

kovinska, strojna in elektro industrija.

Vira: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS

V drugem, 10-letnem obdobju, ocenjujemo, da bo povprečna rast prodaje znašala 3,4 % letno, pri čemer bo nadpovprečna v elektro, strojni in kemični industriji. V dejavnostih, ki so potrjene

globalni konkurenci ter kjer Slovenija uživa šibkejše konkurenčne prednosti (tekstilna, papirna industrija), bo rast prodaje podpovprečna. V panogah, ki temeljijo na naravnih virih (les), pa bomo z ukrepi za vzpostavljanje pogojev za razvoj panoge dosegli višjo rast od trenutno predvidene. Celotna prodaja bo v 2030 za 12 mrd EUR višja kot v letu 2020 in bo narasla na 41,8 mrd EUR.

Primer strukturnih razlik znotraj dejavnosti: proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja

Proizvodnja papirja in papirnih izdelkov je ločena na proizvodnjo vlaknin, papirja in kartona (sem spadajo vse večje papirne družbe) in pa na proizvodnjo izdelkov iz teh materialov. V drugo skupino spadajo družbe, ki se ukvarjajo pretežno s tiskom, ki je področje v dejavnosti, kjer bo prisotno poslovno prestrukturiranje v smeri zviševanje produktivnosti, tudi z zniževanjem števila zaposlenih. Te družbe so podvržene večji mednarodni konkurenci, tudi iz azijskih držav. Produktivnost dela v prvi dejavnosti znaša na osnovi podatkov Ajpesa pri gospodarskih družbah preko 70.000 EUR (2019), v drugi pa 38.000 EUR. Prodaja v prvi dejavnosti je znašala 60 % panožne v 2019, dodana vrednost pa 50 %. V napovedovalnem obdobju tako ocenjujemo, da se bo znotraj papirne industrije segment papirnic krepil po pomenu, segment tiska pa bo beležil nižjo rast poslovnih kategorij, pri nekaterih celo negativno (zaposlovanje).

Izvoz

Epidemija COVID-19 bo v večji meri vplivala na vrednostni padec izvoza v 2019-2020 kot pa na znižanje prodaje na domačem trgu. Posledično naj bi se izvoz predelovalne dejavnosti v 2020 znižal za 1,1 mrd EUR glede na leto 2018. Kasnejša rast v naslednjem 10-letnem obdobju (3,7 %) naj bi prispevala h krepitvi izvoza na okoli 30 mrd EUR do leta 2030. Delež izvoza v celotni prodaji naj bi se povečal na 71 % (70 % v 2018). Izvoz naj bi najhitreje (nominalno gledano) naraščal v strojni, elektro in kemični industriji, ki naj bi skupaj prispevala kar k 75 % celotnega povišanja izvoza v obdobju 2021-2030 (+4,8 mrd EUR). Najbolj naj bi se okrepila izvozna usmerjenost v lesni (s 55 na 58 %) in kemični industriji (z 79 % na 81 %).

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Izvoz, 2018 (000 EUR)	Izvoz, 2020 (000 EUR)	Izvoz, 2030 (000 EUR)	Letna sprememba izvoza v % 2019-2020	Letna sprememba izvoza v % 2021-2030
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	21.764.371	20.666.631	29.804.170	-2,6%	3,7%
Prehrabna	630.020	642.683	830.751	1,0%	2,6%
Tekstilna	661.489	603.294	749.960	-4,5%	2,2%
Lesna	777.082	708.718	916.109	-4,5%	2,6%
Papirna	743.025	706.338	878.055	-2,5%	2,2%
Kemična	4.762.391	4.974.242	7.084.749	2,2%	3,6%
Nekovinska	588.995	548.486	688.529	-3,5%	2,3%
Kovinska	4.293.021	3.939.981	5.295.004	-4,2%	3,0%
Elektro	3.525.488	3.269.429	5.427.868	-3,7%	5,2%
Strojna	5.479.127	4.986.641	7.524.632	-4,6%	4,2%
Druge	303.581	286.819	408.512	-2,8%	3,6%

Vira: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS

Dodana vrednost in bruto marža

Dodana vrednost se bo gibala precej podobno kot prodaja oziroma bo za njo rahlo zaostajala, kar je posledica naše ocene, da je izhodiščna bruto marža v slovenskem gospodarstvu bila že v letu 2018 nadpovprečno visoka tako glede na mediano EU-27 kot glede na zgodovinsko povprečje. Zato ocenjujemo, da je ob napovedani rasti prodaje in izvoza dovolj ambiciozen cilj, da bruto marža

ostane na nivoju iz leta 2018 (28,2 %). V dejavnostih, kjer se bo dodana vrednost povečevala hitreje od prodaje, se bo posledično okrepila bruto marža. Glede na leto 2018 bo v 2030 višja v papirni (+1,6 o.t.), tekstilni (+0,9 o.t.), lesni in kovinski industriji (+0,6 o.t.), znižala pa se bo v kemični (pritisk na cene generičnih zdravil; -0,7 o.t.) in elektro industriji²⁹ (-0,4 o.t.)

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Dodana vrednost, 2018 (000 EUR)	Dodana vrednost, 2020 (000 EUR)	Dodana vrednost, 2030 (000 EUR)	Letna sprememba dod. vr. v % 2019-2020	Letna sprememba dod. vr. v % 2021-2030
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	8.811.030	8.477.406	11.798.624	-1,9%	3,4%
Prehrambna	593.469	617.445	790.382	2,0%	2,5%
Tekstilna	263.356	245.244	304.864	-3,5%	2,2%
Lesna	438.515	404.135	502.384	-4,0%	2,2%
Papirna	300.052	291.118	376.307	-1,5%	2,6%
Kemična	2.050.654	2.133.500	2.951.861	2,0%	3,3%
Nekovinska	336.260	317.693	394.927	-2,8%	2,2%
Kovinska	1.747.775	1.614.107	2.169.225	-3,9%	3,0%
Elektro	1.115.439	1.043.035	1.666.908	-3,3%	4,8%
Strojna	1.795.365	1.647.721	2.415.679	-4,2%	3,9%
Druge	170.145	163.407	226.086	-2,0%	3,3%

Vira: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS

Zaposlenost

Povečevanje avtomatizacije in padec izvoza v 2020 zaradi epidemije COVID-19 naj bi prispevala k temu, da se bo zaposlenost v obdobju 2019-2020 v povprečju krčila. Podobno bo v desetletju kasneje, ko bo pritisk na dvig konkurenčnosti zahteval večja vlaganja in vitke, inovativne modele poslovanja. Svetli izjemi bosta strojna in elektro industrija, kjer bo visoka rast dodane vrednosti preprečevala padec zaposlenosti. Število zaposlenih naj bi se do leta 2020 skrčilo za 7.000 oseb glede na leto 2018, do leta 2030 pa se bo znižalo še za 15.000. Nominalna rast dodane vrednosti (najbolje odraža organsko rast poslovanja) bo preprečila še hitrejše znižanje števila zaposlenih, ki bo primarno posledica tako višanja stopnje avtomatizacije proizvodnje kot tudi bolj intenzivnega povezovanja industrije z drugimi deli gospodarstva³⁰.

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Zaposleni, 2018	Zaposleni, 2020	Zaposleni, 2030	Letna sprememba zap. v % 2019-2020	Letna sprememba zap. v % 2021-2030
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	201.722	193.943	179.222	-1,9%	-0,8%
Prehrambna	16.338	16.338	14.046	0,0%	-1,5%
Tekstilna	9.163	8.800	6.624	-2,0%	-2,8%
Lesna	12.808	12.051	9.847	-3,0%	-2,0%
Papirna	8.208	7.883	6.441	-2,0%	-2,0%
Kemična	31.987	31.668	27.226	-0,5%	-1,5%
Nekovinska	6.998	6.721	5.778	-2,0%	-1,5%
Kovinska	42.698	40.590	34.896	-2,5%	-1,5%
Elektro	28.023	26.913	29.729	-2,0%	1,0%
Strojna	41.185	38.751	40.733	-3,0%	0,5%
Druge	4.314	4.228	3.902	-1,0%	-0,8%

Vira: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS

²⁹ Znižanje marže v nekaterih industrijah bo posledica konvergence marže k EU povprečju.

³⁰ To pomeni še več povezovanja z domačim storitvenim sektorjem, outsourcingom določenih aktivnosti z visoko dodano vrednostjo (marketing, oblikovanje, PR).

Spremenjena struktura sodobnega gospodarstva

Dinamiki zmanjševanja zaposlenih v glavnini predelovalnih dejavnostih bo sledila vzporedna rast zaposlovanje v storitvenih sektorjih, ki so vezani na predelovalno dejavnost, še posebej v dejavnosti zaposlovanja napotene delovne sile, montaže, kreativnih industrij, pravnega, davčnega, poslovnega svetovanja, čiščenja in vrste drugih podpornih funkcij. Trendi izločanja podpornih funkcij iz matičnih družb bodo posledica optimizacije poslovnih modelov po vzorih najuspešnejših družb v tujini. Z drugimi besedami to pomeni, da se bo multiplikator zaposlovanja predelovalnih dejavnosti do 2030 povečeval (vsako delovno mesto v predelovalnih dejavnosti bo v večji meri prispevalo k novemu delovnemu mestu v storitvenem delu gospodarstva).

Investicije

Investicije se bodo po naši oceni v prvem obdobju znižale za petino, potem pa bodo zlagoma naraščale po povprečni letni stopnji 3,7 %. V prvem obdobju se bodo najbolj krčile v strojni, kovinski, tekstilni, lesni in papirni industriji. V obdobju 2019-2020 bodo investicije znašale 5,4 % letne prodaje, kar je nekoliko manj kot v obdobju 2008-2018 (5,5 % letne prodaje). V drugem obdobju bo do leta 2030 v predelovalni dejavnosti za investicije namenjenih v povprečju 5,6 % letne prodaje. Najbolj bodo naraščale v kemični in kovinski industriji, kjer bo uresničena polovica celotnih investicij. Relativno pa bodo najbolj narasle v tekstilni industriji, ker bodo potrebne za doseganje ustreznega dviga produktivnosti dela.

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Investicije, 2018, v 000 EUR	Investicije, 2020, v 000 EUR	Investicije, 2030, v 000 EUR	Letna sprememba inv. v % 2019-2020	Letna sprememba inv. v % 2021-2030
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	1.975.153	1.612.974	2.348.692	-9,6%	3,8%
Prehrambna	117.578	103.892	149.406	-6,0%	3,7%
Tekstilna	38.245	30.978	49.037	-10,0%	4,7%
Lesna	133.871	108.436	152.959	-10,0%	3,5%
Papirna	60.432	48.950	69.718	-10,0%	3,6%
Kemična	437.150	386.266	588.477	-6,0%	4,3%
Nekovinska	67.746	59.860	82.821	-6,0%	3,3%
Kovinska	423.567	343.089	512.760	-10,0%	4,1%
Elektro	203.590	172.319	245.431	-8,0%	3,6%
Strojna	468.673	338.616	468.502	-15,0%	3,3%
Druge	24.301	20.568	29.579	-8,0%	3,7%

Vira: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS

EBITDA in EBITDA marže

EBITDA v 2020 bo za 6 % nižja od tiste v 2018, do 2030 bo naraščala po 3,7-odstotni rasti na 4,7 mrd EUR. V prvem obdobju (2019-2020) bo nominalni padec največji v strojni (40 % padca) in v kovinski industriji (31 % celotnega padca), vseeno pa naj bi v kemični industriji zrasla za 40 mio EUR, zaradi večjega povpraševanja po generičnih zdravilih. V drugem obdobju (2021-2030) bo kemična industrija

prispevala k rasti EBITDA v višini 27 %, strojna v višini 23 % in elektro industrija v višini 18 %. EBITDA marža v predelovalni dejavnosti se bo v 2030 iz 11,0 % v letu 2020 povečala na 11,3 %.

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	EBITDA, 2018, v 000 EUR	EBITDA, 2020, v 000 EUR	EBITDA, 2030, v 000 EUR	Letna sprememba EBITDA v % 2019-2020	Letna sprememba EBITDA v % 2021-2030
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	3.435.310	3.282.032	4.721.170	-2,7%	3,7%
Prehrambna	228.978	231.274	304.830	0,5%	2,8%
Tekstilna	83.271	78.350	105.295	-3,0%	3,0%
Lesna	167.568	141.830	181.554	-8,0%	2,5%
Papirna	100.046	95.106	134.157	-2,5%	3,5%
Kemična	971.961	1.011.228	1.399.112	2,0%	3,3%
Nekovinska	150.270	137.050	170.368	-4,5%	2,2%
Kovinska	642.121	594.247	814.262	-3,8%	3,2%
Elektro	374.832	345.445	607.066	-4,0%	5,8%
Strojna	642.159	579.548	908.671	-5,0%	4,6%
Druge	70.756	67.954	95.856	-2,0%	3,5%

Vira: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS

Izdatki za raziskave in razvoj

Pri napovedi izdatkov za R&R smo sledili ciljni usmeritvi, da izdatki za R&R v zasebnem sektorju dosežejo 1,8 % BDP v letu 2030. Kemična industrija naj bi kljub podpovprečni rasti izdatkov za R&R (5,4 %) v obdobju 2021-2030 prispevala k 43-odstotnemu povečanju celotnih izdatkov za ta namen v predelovalni dejavnosti. Sledila naj bi ji elektro industrija s 26-odstotnim in strojna industrija z 18-odstotnim deležem. Na nacionalnem nivoju je do leta 2030 cilj povečanja vlaganj v raziskave in razvoj najmanj 3 % BDP, od tega najmanj 1 % BDP iz javnih sredstev.

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Izdatki za R&R, 2018, v 000 EUR	Izdatki za R&R, 2020, v 000 EUR	Izdatki za R&R, 2030, v 000 EUR	Letna sprememba Izdatki za R&R v % 2019-2020	Letna sprememba Izdatki za R&R v % 2021-2030
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	488.636	446.144	800.364	-4,4%	6,0%
Prehrambna	7.616	6.169	11.580	-10,0%	6,5%
Tekstilna	7.026	5.076	9.091	-15,0%	6,0%
Lesna	4.215	4.215	8.292	0,0%	7,0%
Papirna	4.642	3.760	6.734	-10,0%	6,0%
Kemična	212.255	220.830	373.649	2,0%	5,4%
Nekovinska	4.090	4.090	8.046	0,0%	7,0%
Kovinska	21.073	17.069	40.409	-10,0%	9,0%
Elektro	128.820	116.260	208.204	-5,0%	6,0%
Strojna	79.647	64.514	126.909	-10,0%	7,0%
Druge	4.610	4.161	7.451	-5,0%	6,0%

Vira: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS

3. ZELENI RAZVOJ

Zeleni, trajnostni in krožni razvoj gospodarstva postaja trend in hkrati nujnost za ohranjanje dolgoročne mednarodne konkurenčnosti. Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo smo v Sloveniji umestili med strateške razvojne prioritete. Vlada Republike Slovenije je konec leta 2017 sprejela **Strategijo razvoja Slovenije 2030** (v nadaljevanju SRS 2030), kjer je opredeljenih 12 ključnih ciljev, med katerimi je tudi nizkoogljično krožno gospodarstvo. Ta cilj bomo dosegli s spodbujanjem inovacij, novih poslovnih modelov, digitalizacijo, učinkovito rabo surovin z zapiranjem snovnih tokov in energije ter učinkovitim prilagajanjem na podnebne spremembe. V skladu s tem bo potrebno prilagoditi vse politike, od raziskovalno-inovacijske do politike izobraževanja in zaposlovanja. Ključna je tudi prilagoditev in oblikovanje novih kompetenc na vseh nivojih izobraževanja in usposabljanja ter zagotovitev ustreznega števila usposobljenih kadrov.

Prav tako je v tem kontekstu pomembno izvajanje ukrepov iz **Nacionalnega podnebno energetskega načrta 2030** (v nadaljevanju NEPN 2030). Ključni cilji NEPN-a 2030 so:

- **zmanjšanje skupnih emisij toplogrednih plinov za 36 %**, od tega za 20 % v sektorju ne-ETS (kar je 5 odstotnih točk nad sprejeto zavezo Slovenije),
- **vsaj 35-odstotno izboljšanje energetske učinkovitosti**, kar je višje od cilja. sprejetega na ravni EU (32,5 %),
- **vsaj 27 % obnovljivih virov energije**, kjer je Slovenija zaradi relevantnih nacionalnih okoliščin - v prvi vrsti okoljskih omejitev - morala pristati na nižji cilj od cilja na ravni EU (32 %), s prizadevanjem, da se ambicija zviša pri naslednji posodobitvi NEPN-a (2023/24),
- **3-odstotna vlaganja v raziskave in razvoj**, od tega 1 % javnih sredstev.

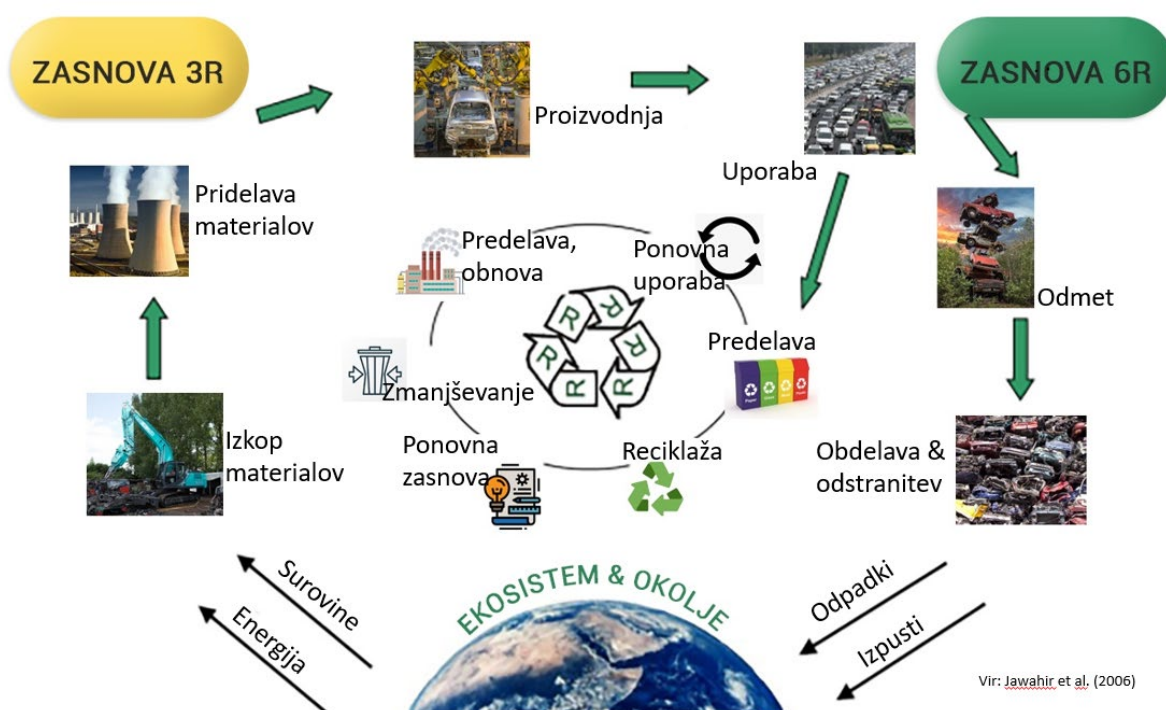
Izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti v vseh sektorjih in posledično zmanjšanje rabe energije in drugih naravnih virov je tudi prvi in ključni ukrep na poti k podnebno nevtralni družbi. Izpolnjevanje NEPN-a nas vodi v zmanjševanje odvisnosti od fosilnih goriv; hkrati z NEPN-om podpiramo tudi trajnostne rešitve v prometu (javni trajnostni transport), v stavbah (ogrevanje in hlajenje, celovita prenova) in v industriji (v teku zaradi zagotavljanja konkurenčnosti). NEPN med drugim opredeljuje tudi cilje za zmanjšanje in opuščanje rabe premoga, do leta 2030 za 30 %. Do konca leta 2021 bo sprejeta strategija o opuščanju rabe premoga v Sloveniji in datum zaprtja bloka 6 Termoelektrarne Šoštanj. NEPN določa preučitev uporabe možnosti novih jedrskih energij in najkasneje do leta 2027 sprejetje odločitve o drugem bloku Nuklearne elektrarne Krško (NEK). Poleg tega določa NEPN tudi postopno zmanjševanje subvencij fosilnim virom energije in njihovo ukinitve. NEPN določa tudi krepitev vlaganj v raziskave in razvoj ter več vlaganj v kadre, ki bodo pomembni za prehod v podnebno nevtralno družbo. Eno izmed ključnih področij, ki jih izpostavlja NEPN, je tudi prehod v krožno gospodarstvo.

Nov investicijski zagon mora temeljiti na zelenih načelih bolj odpornega in vključujočega podnebno nevtralnega modela za zaščito biotske raznovrstnosti in izboljšanje kakovosti življenja za vse, kar je krovni cilj SRS 2030. Gre za spremembo linearnega ekonomskega modela, ki deluje po načelu »vzemi, porabi, zavrzi«, v **krožni ekonomski model**, ki temelji na čim daljšem ohranjanju vrednosti materialov in izdelkov, nadomeščanju produktov s storitvami, prehodu od lastništva k souporabi ter uporabi digitalizacije. Nove tehnologije, osnovane na digitalizaciji, obnovljivih virih energije in razvijajočih hibridnih tehnologijah, kot so dodajalne ali aplikativne tehnologije (3D tiskanje) z novimi in alternativnimi materiali, so podporne tehnologije za prehod v krožno gospodarstvo. Krožni koncept (poimenovan tudi 3R - »reduce, reuse, recycle«) stremi k cilju zapiranja snovnih tokov na način, da se količina odpadkov minimizira oziroma uporabi kot vir. Izdelki so zasnovani tako, da jih je možno popravljati, nadgrajevati, obnavljati in ponovno uporabiti, šele v skrajni fazi reciklirati. Zato je bistven gradnik prehoda v nizkoogljično gospodarstvo integracija eko dizajna v iskanje rešitev pri izdelkih, storitvah ali poslovnih modelih. Narava sama je krožni sistem, v katerem vse kroži, ni izgub in odpadkov. Pri uveljavitvi krožnega gospodarstva pa se morajo upoštevati tudi

pozitivni vplivi ponora CO₂ v fazi nastajanja materiala. Pri tem je učinkovit predvsem kaskadni način uporabe lesa, s katerim lahko dosežemo celo negativen ogljični odtis.

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo pomeni priložnost za razvoj gospodarstva, saj prinaša konkretne finančne koristi podjetjem in gospodarstvu, spodbuja inovacije in znižuje negativen okoljski vpliv v dobaviteljski verigi. Odpravljanje odpadkov iz industrijskih verig preko ponovne uporabe materialov ustvarja prihranke v proizvodnji in manjšo odvisnost od primarnih, predvsem kritičnih surovin. Posebno pozornost je treba posvetiti tudi komunalnim odpadkom in izboljšati podporno okolje z infrastrukturo ter povečati samozadostnost države za ustrezno ravnanje s temi odpadki v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki.

Slika 3: Shematski prikaz krožnega gospodarstva

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo torej terja boljše ravnanje z viri in se mora najprej osredotočiti na preprečevanje nastajanja odpadkov že od zasnove proizvodov (>circular and digital by design<) do izboljšane zbiranja za povečanje/ohranitev čistosti tokov za njihovo izboljšano predelavo oziroma reciklažo. Pri tem je treba upoštevati cel življenjski cikel proizvoda skozi celotno verigo vrednosti.

Z upoštevanjem načel nizkoogljičnega krožnega gospodarstva bomo izboljšali energijsko in snovno samozadostnost in zmanjšali odvisnost od tujih trgov. Pomembna bo infrastruktura za oskrbo z energijo, predvsem električno, tako za obdelavo odpadkov kot tudi za boljšo oskrbo s surovinskimi in energetske viri iz odpadnih tokov. Za prehod v krožno gospodarstvo je ključna tudi optimizacija z digitalizacijo in umetno inteligenco ter postopna elektrifikacija različnih postopkov, od elektrifikacije toplote in tehnoloških postopkov do proizvodnje vodika kot tudi zajema in shranjevanja ogljika, pri čemer je treba hkrati s tehnološkim razvojem prilagajati tudi zakonodajni okvir. Vse našteje tehnologije prihodnosti temeljijo na nizkoogljičnih in obnovljivih virih energije.

3.1. Celoviti strateški projekt razogljičenja preko prehoda v krožno gospodarstvo

V skladu s pobudami na evropski ravni tudi Slovenija pripravlja načrt prehoda v krožno gospodarstvo. Gre za t. i. **Celoviti strateški projekt razogljičenja preko prehoda v krožno gospodarstvo**, ki je eden izmed ključnih nacionalnih projektov, ki bo prinesel pozitivne učinke na konkurenčnost gospodarstva, okolje, zaposlovanje in druge družbene vidike ter s tem višjo kakovost življenja. Projekt je sistemske narave in je usmerjen na vsa področja, ki so ključnega pomena za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Projekt se pripravlja v partnerstvu z vodilnimi evropskimi institucijami na tem področju³¹. Tako bomo lahko v Slovenijo prenesli najbolj aktualno evropsko znanje za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, ga povezali z domačim znanjem in nadgradili.

Predlog projekta med drugim zajema podporo ustanavljanju zagonskih podjetij, ki bodo delovala na področju nizkoogljičnih krožnih rešitev in podporo procesu inoviranja ter prehoda MSP v nizkoogljične krožne poslovne modele. Hkrati bodo vzpostavljeni sistemski pogoji za dvig usposobljenosti v različnih skupinah deležnikov (osnovne in srednje šole, visokošolske institucije, podjetja, javna uprava), za oblikovanje in izvajanje ustreznih rešitev, potrebnih za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Tudi v tem kontekstu je dvig kompetenc in potreba po prekvalifikaciji in izkoriščanju priložnosti za ustvarjanje novih, zelenih delovnih mest ključnega pomena. V okviru projekta je predvidena tudi podpora razogljičenju v ključnih verigah vrednosti: **predelovalni industriji, gozdno-lesni verigi, prehranski verigi, grajenem okolju in mobilnosti**. Ne glede na to, da projekt naslavlja navedene verige vrednosti, v nadaljevanju osvetljujemo nekaj ključnih področij industrije.

Za prehod v nizkoogljično družbo in krožno gospodarstvo mora država spodbuditi investicije v potrebna osnovna sredstva, hkrati pa mora vzpostavljati ustrezno zakonodajo in ostale potrebne pogoje.

3.2. Energetsko intenzivna industrija

Pomemben del slovenske industrije predstavlja energetsko intenzivna industrija (kovinska, nekovinska, kemična in papirna). Energetsko intenzivne dejavnosti letno porabijo slabo šestino vse končne porabljene energije v Sloveniji. Te dejavnosti zaposlujejo okoli 27.500 oseb in ustvarijo 2,5 % BDP. Pomembne so tudi z izvoznega vidika, saj pretežni del svojih izdelkov izvozijo. Veliko večino energije v industriji porabi sorazmerno malo število podjetij. V letu 2016 je zgolj 20 podjetij porabilo polovico vse energije v industriji. Dejstvo je, da je industrija v letih 2005-2016 znižala neposredne emisije toplogrednih plinov za več kot 35 %, procesne emisije pa za več kot 20 %.

Energetsko intenzivna industrija v Sloveniji je v primerjavi z napravami v EU energetsko zelo učinkovita in večinoma uporablja najboljše tehnologije, ki so na voljo (BAT). S tega vidika je za večji preskok v nizkoogljično krožno gospodarstvo zelo odvisen od razvoja novih prebojnih tehnologij, ki jih na trgu še ni ali so šele na začetku razvoja na področju elektrifikacije toplote in proizvodnih postopkov. Določene že razvite tehnologije, od proizvodnje in uporabe vodika do zajema in uporabe ter zajema in skladiščenja ogljika, pa še čakajo na cenovno sprejemljivo, ustrezno integracijo v proizvodne procese energetsko intenzivne industrije.

Potrebno se je izogniti zapiranju najučinkovitejših podjetij, saj bi se s tem emisije na globalni ravni povečale, ker bi uvažali izdelke iz manj učinkovitih naprav iz drugih delov sveta (carbon leakage - odliv ogljika). Industrio je potrebno še bolj spodbuditi tako k nadaljnjemu zmanjševanju

³¹ S skupnostmi znanja in inovacij (KIC - Knowledge and Innovation Community) v okviru EIT (Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo) ter Skupnim raziskovalnim središčem (JRC) Evropske komisije.

energetske intenzivnosti in upravljanju z energijo kot tudi zmanjševanju procesnih emisij z optimizacijo, digitalizacijo in uporabo umetne inteligence. Ta industrija potrebuje zanesljivo dobavo čiste energije in oskrbo s surovinami, kar pogojujeta ustrezna infrastruktura tako za oskrbo z energijo in za ravnanje z odpadki. Po oceni Evropske komisije bo ne glede na že izvedene in pričakovane ukrepe v zmanjšanje porabe elektrike v EIU, poraba elektrike v energetsko intenzivni industriji v EU narasla s 2,98 na 4,43 TWh.

Pomen energetsko intenzivne industrije prepozna tudi Evropski zeleni dogovor, kjer je zapisano, da je energetsko intenzivna industrija nepogrešljivi del gospodarstva, saj zagotavlja surovine za druge vrednostne verige, ki so pomembne za gospodarstvo EU. Pomemben vidik v tem oziru je tudi dostop do surovin (predvsem kritičnih surovin, ki jih bo treba bolje izločevati iz obstoječih odpadnih tokov). Za tehnološki preboj in posodobitve energetsko intenzivne industrije je treba izkoristiti vse možnosti, ki so na voljo na EU ravni (npr. Inovacijski sklad, Obzorje), ter na domači ravni preko mehanizma za okrevanje in odpornost ter za pravični prehod. Preko ukrepov bomo spodbujali energetsko učinkovitost in zamenjavo energentov, povečanje snovne učinkovitosti in spodbujanje uvedbe krožnih rešitev v industriji osnovnih materialov (uporaba sekundarnih surovin, nadomeščanje ogljično oziroma energetsko intenzivnih surovin s snovmi z nižjim odtisom). Prav tako bomo okrepili mednarodno sodelovanje za razvoj prebojnih tehnologij in uvajali možnosti optimizacije proizvodnje z avtomatizacijo, digitalizacijo in umetno inteligenco.

Obstoječa proizvodnja se je že občutno racionalizirala predvsem z vidika zmanjšanja porabe energije na enoto in povečanja snovne produktivnosti. V skladu s širšimi evropskimi napovedmi se v prihodnjih letih pričakuje preboj novih nizkoogljičnih tehnologij, ki bodo temeljito preoblikovale proizvodnjo v energetsko intenzivni industriji. Zato bo treba pospeševati tako razvojno-inovacijske aktivnosti kot demonstracijske aktivnosti in investicijske spodbude za ta namen.

3.3. Trajnostna mobilnost

Mobilnost bo tudi v prihodnosti temelj družbe in ekonomije, hkrati pa lahko, ob nadaljevanju obstoječega trenda, prav emisije toplogrednih plinov iz prometa ogrozijo doseganje podnebnih ciljev. V EU emisije iz prometa predstavljajo četrtno emisij, medtem ko v Sloveniji v ne-ETS sektorju promet predstavlja več kot 50 % emisij toplogrednih plinov. Zeleno in digitalno bosta ključni področji razvoja mobilnosti v prihodnjem desetletju, če bomo želeli obvladati emisije iz sektorja prometa.

Na področju infrastrukture se poudarjata čisti promet in logistika, vključno z namestitvijo polnilnih postaj za električna vozila, spodbudami za železniški promet ter čisto mobilnost v mestih in regijah. Treba je torej spodbujati trajnostne oblike mobilnosti in temu prilagoditi tudi izgradnjo prometne infrastrukture, ki bo preferenčno spodbujala odmik od cestnega prevoza bodisi potnikov bodisi tovora. Področje se tesno povezuje s t. i. pametnimi mesti in skupnostmi, kar je podrobneje razdelano v Strategiji pametne specializacije.

Na področju industrije pa je treba poudariti, da slovenska avtomobilska industrija predstavlja v celoti okvirno 10 % slovenskega bruto dodanega proizvoda in okvirno 20 % slovenskega izvoza. Na tem področju posluje okoli 285 podjetij, ki zaposlujejo 16.000 ljudi. Slovenski izvozniki, dobavitelji avtomobilske industrije, dosegajo vse mednarodne standarde in so kompetentni dobavitelji na globalnem trgu s ključnimi kupci v Nemčiji, kamor slovenska avtomobilska industrija izvozi 40 % svoje proizvodnje, sledijo Francija, Italija, Avstrija, Velika Britanija in Združene države Amerike.

Dejstvo je, da je pandemija COVID-19 močno prizadela avtomobilsko industrijo. Slovenija ima močne razvojne dobavitelje z ogromno akumuliranega znanja in razvojnimi potenciali, a so razmere težke, tudi zaradi prekinitve dobavnih verig. Tudi za avtomobilsko industrijo velja, da se bo morala še naprej posodabljalati v smeri zelenega in digitalnega prehoda. Predvsem pa bo morala slediti tržnim trendom, ki gredo v smeri elektrifikacije vozil in spremembe poslovnih modelov (npr. »car-

sharing«). Glede na akumulirano znanje in potenciale pa lahko priložnosti in razvojne projekte poišče tudi izven panoge.

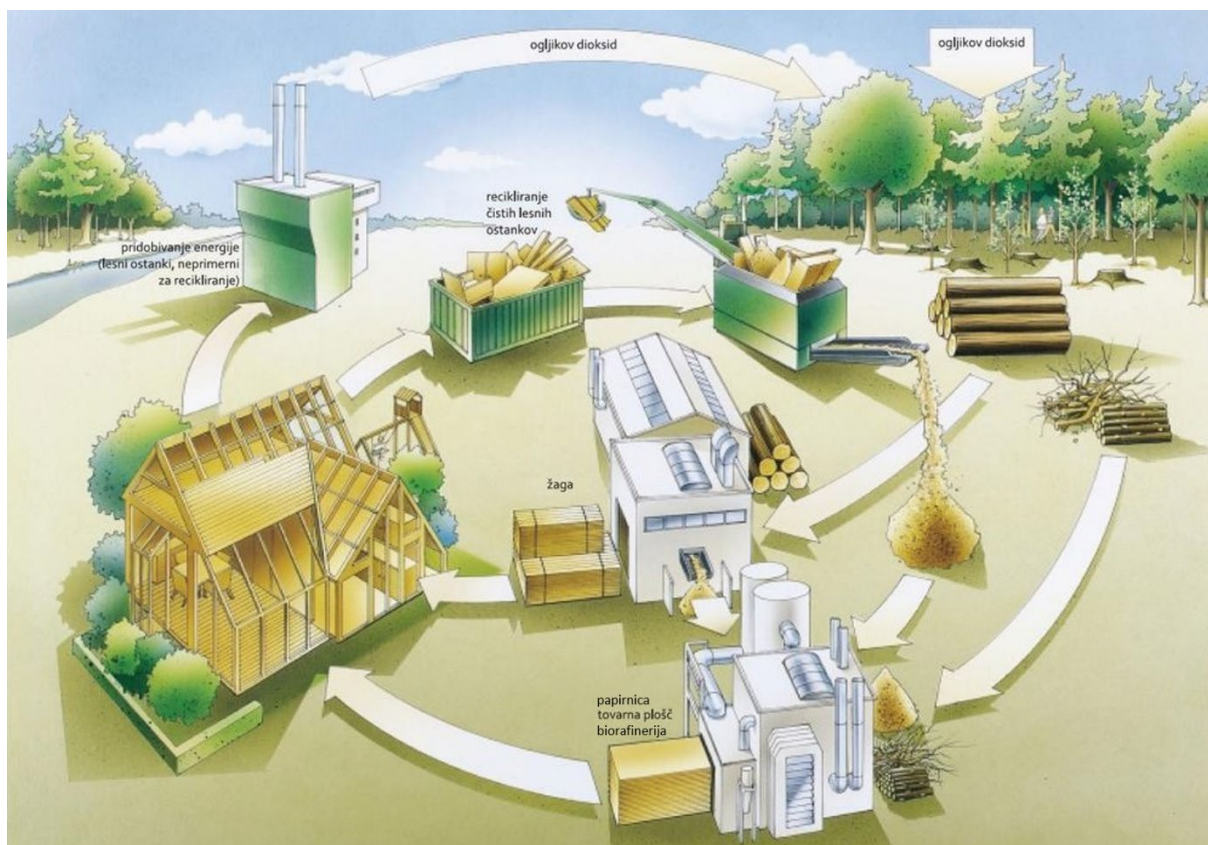
3.4. Industrija, temelječa na lesu in ostalih naravnih obnovljivih materialih

Slovenija bo na svoji poti do osnovnega cilja iz Evropskega zelenega dogovora (do 2050 prehod v čisto družbo brez neto emisij toplogrednih plinov) izkoristila razvojni potencial, ki ga omogočajo domači naravni obnovljivi materiali, ki zagotavljajo nemoteno preskrbo s surovino, kratke dobavne poti in imajo pozitiven vpliv na blaženje podnebnih sprememb. Z večanjem zavedanja o pomenu ohranjanja okolja se iščejo alternative fosilnim virom, katerih uporaba ima velike dolgoročne negativne posledice na naš življenjski prostor. Eden izmed načinov je zagotovo v večji uporabi izdelkov, narejenih iz naravnih obnovljivih materialov.

Les je ključna strateška surovina v Sloveniji, ki je naravni in obnovljivi vir. V Sloveniji je letni prirast cca 9 mio m³ lesa, medtem ko je letni posek cca 6 mio m³, od česar se ga doma predela le 1,9 mio m³ (podatek za leto 2019), v tujino se ga izvozi cca 2 mio m³ (nato pa uvaža polizdelke oziroma izdelke iz lesa), ostalo pa se porabi za energetske namene. Les je z vidika CO₂, ki se ga ustvari iz 1m³ nekega materiala, v primerjavi z drugimi surovinami v bistveni prednosti. Medtem ko se pri pridelavi ostalih materialov spušča CO₂ v okolje (količina je odvisna od vrste materiala), se pri prirastu lesa ta skladišči in predstavlja do njegovega uničenja (kurjenje - gnitje) negativno vrednost ustvarjenega CO₂ za okolje. Študija »Climate effect of the forest-based sector in the European Union« iz leta 2020 ugotavlja, da evropski gozdovi in sektorji, ki temeljijo na lesu, skupno znižujejo bilanco v EU ustvarjenega CO₂ za kar 20 %.

Les je material z vsaj dvema ali tremi uporabnostnimi cikli - kaskadna raba lesa: najprej ga uporabimo kot produkt (žagan les, gradbene komponente, pohištvo), drugič kot material v reciklirnem procesu (plošče ali papir) in slednjič za pridobivanje energije, kar prikazuje tudi spodnja slika.

Slika 4: Prikaz kaskadne rabe lesa

Vir: EPF - European panel federation; SGLP - Obvladajmo podnebne spremembe - uporabimo les, 2010

V segmentu rabe naravnih obnovljivih materialov, ki skladiščijo ogljik, se pojavljajo velike možnosti predvsem na področju predelave lesa, ki ga ima Slovenija v zadostnih količinah (60 % ozemlja je poraščenega z gozdovi), kar predstavlja, ob trajnostnem upravljanju z gozdovi, zadosten potencial za dolgoročen razvoj, temelječ na domači surovini. Podnebne spremembe že danes vplivajo na drevesno sestavo. Smiselno je razmisliti tudi o alternativnih surovinah (tujerodne rastline, biodpadki iz kmetijstva, gozdarstva in komunale).

Področje gradnje in opremljanja pametnih lesenih stavb je izjemna tržna priložnost, ki se bo z leti samo še večala. Če bi v EU povečali delež novo zgrajenih hiš iz lesa za samo 10 %, bi to na letni ravni prispevalo k 25-odstotnemu znižanju količine CO₂. V tem kontekstu je pomembna preusmeritev na leseno gradnjo v okviru javnega naročanja. Naša vizija se pridružuje viziji združenj gozdno-lesnega sektorja EU, zapisani v Forest-based Industries 2050 (CEI Bois, 2019. Forest-based Industries 2050), ki predvideva, da bo delež konstrukcijskega lesa s sedanjih 10 % zrasel na 30 %, kar pomeni trikrat več gradnje z lesom, kot jo imamo sedaj. Količina lesa v gozdovih pa tako v EU kot v Sloveniji to brez težav omogoča.

Vizija lesnopredelovalne industrije je zvišati nivo lesene gradnje z razvojnimi dejavnostmi in z izgradnjo demonstracijskih (pilotnih) stavb, v okviru katerih se bodo oblikovali novi poslovni modeli, ki bodo omogočali konkurenčen nastop konzorcijev pri investitorjih doma in na tujih trgih. S tem si bo tudi slovenska lesnopredelovalna industrija zagotovila tržišče za prodajo velikih količin lesa z visoko dodano vrednostjo. Poleg materialne rabe lesa se lahko les uporablja tudi v biorafinerijah, katerih produkti nadomeščajo sintetične, umetne kemikalije. Veliko manjvrednega lesa se v Sloveniji predela tudi v papirnicah, ki trenutno več kot 60 % potrebnega lesa še vedno uvažajo.

S ciljem večanja predelave lesa doma bo nujna realizacija investicij tako v primarno predelavo lesa kot v vse ostale stopnje predelave lesa, kar je neposredno povezano s krepitvijo t. i. mehkega kapitala - to so raziskave, razvoj, inovacije, človeški viri itd.

Poleg lesene gradnje, v katero spada tudi leseno stavbno pohištvo, je v Sloveniji še vedno zelo prisotna pohištvena industrija. Ključni poudarek je na novih tehnologijah in poslovnih modelih v proizvodnih in razvojnih procesih, pri čemer je potrebno upoštevati načela krožnega in digitalnega razvoja (»creative and digital by design«).

Pri tem je treba izpostaviti, da je v Sloveniji več kot 400.000 lastnikov gozdov. Treba je poskrbeti za njihovo mobilizacijo in povezovanje za izboljšanje gospodarjenja z gozdom in povečanjem rabe lesa v Sloveniji.

Osnovni cilji do leta 2030, vezani na izkoriščanje lesa, so povečanje domače predelave hlodovine na 3 mio m³ letno, doseči 30-odstotni delež lesa v vseh novih javnih stavbah, razvoj novih načinov uporabe lesa, povečanje števila zaposlenih v panogah, povezanih z lesom (pri čemer se upošteva povečanje zaposlenih v storitvah, ki so povezane s temi panogami, česar ni upoštevanega v splošni analizi, npr. popravila, montaža,...), in povečanje njihove prodajne realizacije.

4. USTVARJALNI RAZVOJ

Eden izmed stebrov sodobne družbe so raziskave, razvoj in inovacije (RRI). Vse troje v veliki meri temelji na povezovanju znanj, industrij in organizacij, ki v medsebojnem sodelovanju razvijajo ustvarjalne inovacije. Te vedno pogostejše izhajajo iz problema posameznika, družbe in/ali okolja in tudi ponujajo rešitev za specifičen problem. Drugače kot v preteklosti danes v uspešen in odprt RRI cikel pogosto vstopajo različne organizacije, vse od podjetij različnih velikosti in panog, institucij znanja, nevladnih organizacij (NVO) do kreativnih industrij (KI), ki so vir spodbud za razvoj gospodarstva ter tudi celotne družbe. Sodelovanje podjetij z institucijami znanja, NVO in s KI povečuje tako ustvarjalnost posameznikov kot inovativnost v podjetjih, omogoča njihov izboljšan nastop na domačih in tujih trgih, s tem pa povečanje prihodkov ter povečanje dodane vrednosti.

Tako ustvarjalnost kot inovativnost sta eni izmed ključnih lastnosti in veščin, ki izboljšujeta ekonomske in socialne kazalce v državi, povezovanje in sodelovanje pa predstavljata velik potencial za iskanje rešitev za velike družbene izzive sedanjosti: staranje prebivalcev, okolje, zdravje, hrana in varnost.

Mednarodne analize kažejo, da imajo podjetja, ki se v svojih poslovnih procesih povezujejo s KI, večji dobiček in hitrejšo rast. Podjetjem, ki investirajo v dizajn (v primerjavi s podjetji, ki NE investirajo v dizajn):

- se prihodek večja 22 % hitreje (Danish Design Centre (The Economic Effects of Design, 2003)),
- so za več kot 50 % bolj produktivna (Swedish Industrial Design Foundation, 2008) ter
- dosegaajo za 200 % višje cene delnic (British Design Council, 2007).

Innobarometer, raziskava Evropske komisije iz leta 2016 na temo inovacijskih procesov v MSP kaže, da je v slovenskem gospodarstvu na področju vključevanja, oblikovanja in ustvarjalnosti v inovacijske procese podjetij še veliko neizkoriščenega potenciala. Raziskava je na vzorcu 501 slovenskega podjetja pokazala, da je delež slovenskih podjetij, za katera je oblikovanje po njihovem lastnem mnenju osrednjega pomena za njihovo poslovno strategijo, le 5 % (DK, AT: 21%, VB: 17 %). Delež podjetij, ki po lastnih trditvah sploh ne uporabljajo oblikovanja, je v Sloveniji 43 %, povprečje v EU 27 je 37%.

4.1. Skrb za ustvarjalno, podjetno in inovativno podporno okolje

Inovacijski ekosistem v Sloveniji je zelo pester in živahen, a na drugi strani razpršen, slabo pregleden in neusmerjen. V tem okolju delujejo različni subjekti, katerih aktivnosti se mnogokrat podvajajo in ne ustvarjajo želene in pričakovane vrednosti. Zaradi tega Slovenija nujno potrebuje platformno okolje, ki bo ustvarjalo zdrav, spodbuden in povezovalen inovacijski ekosistem, ki bo temeljil na ustvarjalnosti, podjetnosti in povezovanju. Znotraj takšnega inovacijskega ekosistema je potrebno vzpostaviti skupine, ki bodo izvajale inovacijske programe na področjih (I) gospodarstva, (II) akademske in znanstveno-raziskovalne sfere, (III) javnega sektorja in (IV) širše družbe. Skupine morajo izvajati strukturirane programe, ki bodo za vsak segment inovacijskega ekosistema temeljili na ključnih področjih in zasledovali specifične cilje ter delovale platformno, povezovalno in komplementarno. S takšnim pristopom bo mogoče strukturirano in učinkovito nasloviti glavne izzive sodobne družbe in države.

Platformno organiziran inovacijski ekosistem potrebuje neodvisnega, korektnega in povezovalnega koordinatorja, ki bo vodil krovni program in povezoval glavne subjekte ter konzorcije, ti pa bodo izvajali specifične programe za dvig inovativnosti vsak na svojem področju.

Tako programi kot izvajalci se morajo medsebojno dopolnjevati, povezovati, informirati in izobraževati.

Skrbeti morajo za ustvarjalno, podjetno in inovativno okolje, da bo Slovenija privlačen kraj za razcvet talentov in hitro rastočih podjetij, ki bodo ustvarjala visoko dodano vrednost, nova delovna mesta in hkrati posodabljala gospodarstvo v smeri krožnega in digitalnega prehoda.

Inovacijski ekosistem mora predstavljati podporno in vključujoče okolje, ki sloni na sodelovanju podjetij z dobavitelji, kupci, konkurenco, univerzami, znanstveno-raziskovalnimi organizacijami, inštituti, KI, NVO in drugimi javnimi in zasebnimi organizacijami. Ta mreža pomaga podjetjem premostiti ovire, ki se nanašajo na vire financiranja, človeški kapital, socialni kapital in druge vire, povezane s specifikom določenega podjetja ali trga.

Kakovost podpornega okolja je bistvenega pomena za prelivljanje znanja, ki generira razvoj. Zato je potrebno graditi na podjetniško-inovacijski infrastrukturi, ki bo omogočala, spodbujala ter razširjala sistem odprtih inovacij v podjetja in organizacije vseh oblik, da medsebojno sodelujejo, se povezujejo, izmenjujejo znanje, izkušnje ter izume, licencirajo tuje rešitve ter vseskozi spodbujajo ustanavljanje novih podjetij.

Kljub različnim kazalnikom in analizam inovativnosti (npr. European Innovation Scoreboard, Global Innovation Index...) pa te analize ne izkazujejo realnega stanja inovativnosti v slovenskem gospodarstvu, saj zaobjemajo širok nabor kazalcev, ki v veliki meri niso vezani na gospodarstvo. Za dejanski in realen vpogled v stanje inovativnosti v slovenskem gospodarstvu je potrebno razviti in letno izvajati analizo inovativnosti med slovenskimi podjetji vseh velikosti, ki bo dala vpogled v posamezne dele inovativnosti in stopnje inovacijske kulture ter s tem omogočala nasloviti bistvene pomanjkljivosti, na katere bo država pozorna, podjetja pa tudi podprla z različnimi finančnimi in nefinančnimi ukrepi.

Oblikovali, vzpostavili in krepili bomo celostno in povezano **podporno okolje za inovativnost, ki bo platformno zgrajeno iz subjektov/konzorcijev**, ki bodo izvajali programe inovativnosti na ključnih področjih inovacijskega ekosistema: (I) gospodarstvo in njihove reprezentativne zbornice/združenja, (II) akademska in znanstveno-raziskovalna sfera, (III) javni sektor in (IV) širša družba. Pri tem je ključna vloga tako Javne agencije SPIRIT Slovenija kot deležnikov podpornega okolja na nacionalni ravni.

V tem okviru bomo krepili:

1. **Mrežo slovenskih poslovnih točk (t. i. SPOT)**, katerih namen je nudenje brezplačnih podpornih storitev za podjetnike in potencialne podjetnike, med drugim nudenje storitev podjetniškega svetovanja, informiranja in podjetniškega usposabljanja ter obogaten nabor storitev s področja internacionalizacije in tujih investicij. SPOT bo prispeval k vsem trem področjem industrijske strategije (zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj).
2. **Subjekte inovativnega okolja (t. i. SIO)** za učinkovite storitve za podjetništvo in inovacije ter oblikovanje uravnotežene programske podpore za zagon, rast in razvoj podjetij. S tem bomo prispevali k:
 - povečevanju števila novoustanovljenih podjetij, predvsem tistih, ki dosegajo višjo dodano vrednost v primerjavi s slovenskim povprečjem,
 - povečevanju stopnje preživetja novoustanovljenih podjetij,
 - premagovanju ovir hitro rastočih podjetij.
3. **Podporno okolje na področju ustvarjalnosti**, ki bo osnovano na podpori ustvarjalnosti v smislu razvoja kulturno-kreativnih sektorjev (KKS) ter povezovanja KKS s preostalim gospodarstvom. Trenutno je slednje podprto v okviru Centra za kreativnost, Mreže centrov raziskovalnih umetnosti in kulture.

4. **Podporno okolje za zagonska in scale-up podjetja (t. i. Startup Plus Program):** Program na enem mestu združuje vso ključno podporo, ki jo potrebujejo inovativna startup podjetja za hitro globalno rast. Ta poleg finančnih spodbud sklada (subvencije, konvertibilna posojila, lastniško investiranje) zajema intenziven mentorski program ter usposabljanje v več različnih kakovostnih in specializiranih vsebinskih programih.
5. **Inovacijska stičišča (t. i. »innovation hubs«):** krepili bomo tako digitalna kot tudi ostala inovacijska stičišča, ki so namenjena inovacijskemu sodelovanju in povezovanju javnega in zasebnega sektorja ter so platforma za sodelovanje različnih igralcev in skupin, ki hočejo doseči boljše rezultate inovacij, bistven poudarek pa je na konkretni vsebini.
6. **Pisarne za prenos znanja:** njihov namen je povezovanje javnih raziskovalnih organizacij in gospodarstva. Njihova dejavnost vključuje pripravo, posredovanje in prilagajanje tehnološko in tržno ustrezne ponudbe raziskovalcev iz JRO podjetjem na podlagi identifikacije tehnoloških, raziskovalnih in razvojnih potreb gospodarstva. Pisarne usmerjajo raziskovalce k zadovoljevanju potreb gospodarstva, dvigajo zavest v podjetjih o dostopnosti raziskovalnih kapacitet in usmerjajo podjetja k uporabi storitev, ki jih raziskovalne organizacije lahko ponudijo.

V okviru podpornega okolja so pomembna tudi strateška razvojno-inovacijska partnerstva - t. i. SRIP-i, ki pa so izpostavljeni v okviru naslednjega poglavja.

4.2. Promocija ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti

Za ustvarjanje pozitivne inovacijske mikroklimе mora Slovenija nadaljevati s premiki na področju krepitve **kulture ustvarjalnosti, podjetništva in inovativnosti**. Program spodbujanja mladih k razvoju ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti (v nadaljevanju UPI) je prinesel določene rezultate. S tem programom se želi pri mladih razvijati osebnostne lastnosti, ki so pomembne za podjetništvo - od ustvarjalnosti, samoiniciativnosti, sprejemanja tveganj in odgovornosti do samozavesti in javnega nastopanja. Prizadevali si bomo, da se kulturo ustvarjalnega, podjetnega in inovativnega načina razmišljanja vpelje v vse dele izobraževalnega sistema (kroskurikularno) od vrtcev do fakultet ter tudi v podjetja za vzgojo ustreznih kadrov.

Skrbeti je treba za **promocijo podjetništva in izvajanje ukrepov za spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnim skupinami** (npr. mladi, ženske, družinsko podjetništvo). Ključna je tudi promocija in internacionalizacija industrije skozi koherentno delovanje podpornih mrež ter organizacijo konferenc, posvetov, seminarjev in delavnic v Sloveniji in v mednarodnem okolju.

V Sloveniji že več kot dvajset let uspešno poteka **nagrajevanje in promocija najboljših slovenskih inovacij**, ki temelji na regijskem izboru najboljših inovacij in se zaključi z izborom najboljših nacionalnih inovacij. Priznanja za inovativnost ne pomenijo zgolj potrditve za nagrajence in njihovo promocijo doma in po svetu, ampak jih tudi povezujejo med sabo, zato je smiselno projekt nadaljevati, pospeševati in ga nadgraditi z dodatnimi vsebinskimi aktivnostmi.

4.3. Podpora zagonu, rasti in razvoju podjetij

V tem okviru je potrebno spodbujanje ustanovitve in zagona nastajajočih inovativnih podjetij, podjetij v fazi hitre rasti (scale-up), razvoj ostalih podjetij in uspešen prenos idej podjetnih posameznikov in skupin v tržno uspešne podjeme, ki imajo pozitiven gospodarski in družbeni pomen. Spodbude bodo usmerjene v nišne trge in bodo podpirale zeleni in digitalni prehod.

Prav tako je ključnega pomena, da imajo podjetja, zlasti MSP, dostop do ugodnih virov financiranja, saj je to ena najtežje premostljivih ovir za vsa podjetja. V tem oziru je potrebno krepiti dolžniške in lastniške vire financiranja. Prav tako pa so z vidika rasti in razvoja podjetij pomembne spodbude

tako malih vrednosti (t. i. vavčerji), preko katerih imajo podjetja dostop do storitev s področja digitalizacije, intelektualne lastnine, certifikatov, usposabljanja, kot tudi velikih razvojno-inovacijskih projektov, ki so strateškega pomena za državo.

4.4. Krepitev netehnoloških inovacij

Spoprijemanje podjetij, zlasti MSP, z izzivi zelenega in digitalnega prehoda gospodarstva terja širše razumevanje pojma inovacije, ki se ne more omejevati le na tehnologijo, ampak vključuje vse vrste inovacij, od najpogostejše prisotnih produktnih in procesnih do marketinških, organizacijskih in družbenih. Obstoječa mala podjetja niso nujno inovativni startup-i v klasičnem smislu. V takšnih podjetjih je treba z ukrepi spodbujati tudi inovativne poslovno-upravljaljske rešitve ter ustvarjalnost v najširšem smislu.

Netehnološke inovacije, ki temeljijo na inoviranju procesov, storitev in predvsem poslovnih modelov, so pogosto tiste, ki ustvarjajo razliko med posameznimi proizvodi in ustvarjajo dodano vrednost. Dejstvo je, da inovacije mnogokrat ne izhajajo iz raziskav in razvoja, temveč temeljijo na problemu uporabnika ter uporabi obstoječih tehnologij, produktov. Inovacija je lahko nov poslovni model, ki na primer izhaja iz upoštevanja uporabniških izkušenj, uporabe digitalnih tehnologij (npr. platforma za souporabo) ali vključevanja storitev (poprodajne storitve, popravila, ipd.).

Dizajn management je primer instrumenta krepitev ustvarjalnosti in izboljšanja konkurenčnosti v podjetjih, ki se je izkazal za izjemno uspešnega. V Sloveniji smo to podprli preko dveh kompetenčnih centrov za dizajn management (v obdobjih 2013-2015 ter 2017-2019). V 2,5 leta trajajočem projektu KCDM 2.0 (2017-2019) je bilo v usposabljanja vključenih 37 podjetij in njihovih skupno 1.433 zaposlenih. Rezultati po koncu projekta so izjemno dobri. S pomočjo izboljšav poslovnih procesov in produktov se je rast dobička v podjetjih v projektu povečala v povprečju za 104 %, dodana vrednost na zaposlenega pa v povprečju za 12 %.

5. PAMETNI RAZVOJ

Pametna industrija, ki jo lahko imenujemo tudi Industrija 4.0, je postala trend, ki je strateška prioriteta v mnogih industrijskih podjetjih. Pri tem podjetja združujejo napredno povezljivost, avtomatizacijo, tehnologije oblakov, senzoriko, različne proizvodne procese, inteligentne algoritme, IoT (internet stvari) in umetno inteligenco. Bistvo je popoln nadzor nad celotnim poslovnim procesom preko digitalne platforme. Pri tem gre lahko za proizvodnjo, logistiko, upravljanje z viri, sledenje materialom in podobno. Prav tako kot tehnologija pa so pomembni tudi poslovni procesi, ki se z uvedbo digitalizacije spremenijo. Enako velja za verige vrednosti.

Za pametno industrijo, ki jo je potrebno čim hitreje prilagoditi enotnemu digitalnemu trgu EU, je pomembna krepitev digitalizacije poslovanja, storitev, produktov in poslovnih modelov, pospešeno vlaganje v raziskave, razvoj in inovacije, mreženje in povezovanje različnih akterjev, krepitev kompetenc ter nenazadnje pospeševanje mednarodnega povezovanja podjetij. Ključno na teh področjih ostaja razumevanje trga, produkta in problema uporabnika, ki ga z naprednimi rešitvami rešujemo. Potrebno je namreč reševati izzive družbe s sodobnimi in novimi tehnologijami in razviti produkte, ki bodo pomagali družbi in bodo posledično uspešni na trgu.

Pospešena avtomatizacija s sabo prinaša tudi manjšo potrebo po tradicionalnih delovnih mestih. S tega vidika je treba nasloviti tudi prekvalifikacijo delavcev, ustvarjanje kompetenc za poklice prihodnosti, morebitne prilagojene oblike dela in delovnika (skrajšan delovni čas, delo od doma, souporaba,...), ter spremembe, ki izhajajo iz krožnih poslovnih modelov (povečanje storitev »reuse«, »remanufacturing«,...). Digitalizacija mora podpirati tudi zeleni in ustvarjalni prehod.

Odpornost digitalizirane industrije na kibernetiske grožnje in napade je ključna za njeno dolgoročno uspešnost in preživetje. Zato je v pametni industriji potrebno zagotavljati visok nivo kibernetiske varnosti, tako z ustreznimi sistemi kot tudi postopki in izobraževanjem ter osveščanjem.

5.1. Krepitev digitalizacije in pametnih rešitev

Posodabljanje gospodarstva mora iti v smeri uporabe najbolj sodobnih tehnologij, najvišje procesne varnosti, zvišanja stopnje avtomatizacije in robotizacije, uporabe digitalnih tehnologij ter umetne inteligence, kar posledično prispeva tudi k učinkovitejši rabi virov in energije. Uvajanje pametnih tovarn naj bi kar 10-krat povečalo produktivnost. Uvajanje digitalnih rešitev mora potekati na več ravneh. Na ravni EU in ravni države se prilagaja zakonodaja, pravila kibernetiske varnosti in varstva potrošnikov ob hkratnem uvajanju digitalne tehnologije v poslovanje podjetij na vseh področjih. Nova zakonodaja pa mora imeti ocenjen vpliv na digitalno. Ti procesi že spreminjajo podobo industrije in način poslovanja. To dokazujejo slovenska podjetja, ki sodelujejo z vodilnimi podjetji na svetovnem trgu tudi z uvajanjem pametne avtomatizirane proizvodnje in uporabo umetne inteligence.

Ukrepi na področju digitalizacije omogočajo podjetjem preprost in hiter prodor na tuji trg oziroma razširitev poslovanja na obstoječem tujem trgu, krajši čas določenih operacij, procesov, optimizacijo in učinkovitejše iskanje virov oziroma učinkovitejšo nabavo, nižje stroške administracije, povečano preglednost nad poslovnimi procesi ter posledično povečano prodajo na tujih trgih, izboljšanje konkurenčnega položaja, poenostavitev distribucijske poti, razširitev trga in dosega poslovanja ter posledično večje prihodke, izboljšanje interakcij s strankami, natančnejše in lažje dostopne informacije o samem podjetju, dobaviteljih, kupcih, ciljnih trgih, povečanje hitrosti poslovanja, povečanje tržnega deleža in racionalizacijo poslovnega modela. Zato pa bomo potrebovali tudi močno nacionalno digitalno infrastrukturo, ki vključuje aktivno povezovanje in sodelovanje različnih akterjev s ciljem postaviti Slovenijo na zemljevid uspešnih in referenčnih držav na področju pametne in zelene industrije. Hitre in zanesljive širokopasovne povezave (fiksne in mobilne), tudi na podeželju, so nujne za razvoj ključnih spletnih socialnih in gospodarskih storitev. Uvedba 5G je odvisna od pravočasne dodelitve spektra 5G.

Nasloviti želimo ne samo digitalno preoblikovanje klasičnih podjetij, ampak želimo nuditi podporo hitrejšemu razvoju digitalnih podjetij. Izboljšanje digitalnih znanj in spretnosti delavcev bi lahko razmeroma hitro povečalo njihovo zaposljivost in podprlo gospodarsko okrevanje po krizi zaradi pandemije COVID-19. Uvedba uporabniku prijaznih storitev e-uprave in digitalnih javnih storitev bi pomagala dodatno zmanjšati upravno breme za podjetja. Čeprav so na voljo že številne spletne javne storitve, bodo za njihovo uporabo s strani posameznikov in podjetij potrebna prizadevanja za povečanje zaupanja ljudi v spletne transakcije in njihovo varnost (npr. uvedba nacionalnega elektronskega identifikatorja, kibernetске varnosti in funkcij v zvezi z zasebnostjo).

Pametna industrija bo upoštevala tudi Nacionalni program spodbujanja razvoja in uporabe umetne inteligence v RS do leta 2025 (NpUI), ki je usklajen s SRS 2030. NpUI med globalne izzive uvršča tudi industrijsko 4.0 revolucijo tako, da se vzpostavljajo novi modeli gospodarskega poslovanja ter celotnega družbenega in okoljskega razvoja.

Digitalna preobrazba hkrati pomeni tudi preobrazbo industrije v industrijo 4.0, s čimer bo Slovenija lahko konkurirala v evropskem in svetovnem prostoru. V proizvodnem podjetju bo potrebno digitalno transformacijo in digitalizacijo opredeliti na dveh ravneh, na ravni digitalizacije proizvodov, storitev in ustvarjanja digitalnih poslovnih modelov (smart), ter z digitalizacijo procesov in poslovanja. To bo predstavljalo prihranek na vseh ravneh poslovanja, dvig produktivnosti in konkurenčnosti na globalnem trgu. Pri razvoju je treba upoštevati načela vgrajene kibernetске varnosti.

Poleg posodabljanja gospodarstva z digitalizacijo poslovanja in uvajanjem pametnih rešitev v lastno poslovanje pa moramo spodbujati tudi razvoj poslovanja gospodarstva v smeri uporabe novih tehnologij, kot so IoT, umetna inteligenca, digitalne platforme in podobno, za nove digitalizirane storitve, produkte in poslovne modele. Pri tem temeljimo na poznavanju trga, konkurence, lastnih kupcev in uporabnikov in se osredotočamo na sodobno uporabniško izkušnjo. Uspešen in hiter razvoj v tej smeri, ki je za konkurenčnost nujen, lahko spodbudimo z razvojem lastnih digitalnih kompetenc podjetja ter s povezovanjem v nova razvojna partnerstva in verige vrednosti z razvojnimi podjetji IKT sektorja in institucijami znanja. Na ta način bomo lahko povezovali multidisciplinarna znanja za kreiranje sodobnih digitalnih storitev, produktov in poslovnih modelov, kar bo poleg produktivnosti drugi nujen pogoj za konkurenčnost gospodarstva, dvig dodane vrednosti in uspešno internacionalizacijo oziroma povečevanje izvoza na zahtevne trge z višanjem deleža visokotehnoloških proizvodov. Na ta način lahko slovenska industrija širi izvozne trge in postaja odpornejša.

5.2. Spodbujanje razvojno-raziskovalnega in inovacijskega ciklusa

Industrijska strategija skupaj z Raziskovalno in inovacijsko strategijo usmerja ukrepe v spodbujanje celotnega razvojnega raziskovalnega in inovacijskega ciklusa od TRL 1-9 s poudarkom na prioritetnih področjih, ki izhajajo iz Strategije pametne specializacije, kar se bo sistemsko krmililo preko novega Zakona o znanstveno-raziskovalni in inovacijski dejavnosti. Tako bomo dosegli tudi preusmeritev industrije od prakse dobavljanja komponent v nišno usmerjenega soustvarjalca tehnološko visoko razvitih izdelkov. Pri zasnovi izdelkov je potrebno upoštevati krožne in digitalne vidike (»circular & digital by design«). Bistveno pri tem je, da se prioritet ne opredeljene »od zgoraj navzdol«, pač pa na osnovi partnerstva med gospodarstvom, institucijami znanja, državo in drugimi deležniki.

Pri tem je bistvenega pomena, da se vzpostavi sistem uporabe raziskovalne opreme, ki obsega dopolnitev že vzpostavljene evidence razpoložljive raziskovalne opreme ter vzpostavitev povezave med uporabniki in lastniki opreme.

Med vlaganji v raziskave in razvoj se bo, poleg podpore zelenemu in digitalnemu prehodu, dal poseben poudarek na reševanje drugih družbenih izzivov (npr. pandemij). Za to področje bodo na voljo sredstva, ki izhajajo iz Načrta EU za okrevanje in iz programov Obzorja.

Spodbujati bi bilo treba tudi uporabo evropskega unitarnega patenta, kar je še precej neizkoriščeno. Preko unitarnega patenta bi še posebej MSP lahko za razumno ceno razvijala in zaščitila svoj know-how na evropski in mednarodni ravni.

5.3. Mreženje in povezovanje

Mreženje in povezovanje, predvsem na področju raziskav, razvoja in inovacij, je ključnega pomena. V povezavi s tem se bo nadaljeval razvoj koncepta strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (SRIP-ov), ki na vsakem od prednostnih področij S4 združujejo ključne deležnike iz gospodarstva, raziskovalne sfere in ostale deležnike. Ti skupaj z državo ne samo sooblikujejo razvojno politiko, ampak tudi organizirajo celovit razvojno-inovacijski ekosistem po posameznih področjih S4. V praksi to pomeni vzpostavljanje različnih organizacijskih mostov (skupnih omizij, kjer različni akterji sodelujejo pri oblikovanju strategij in razvojnih programov) ter verig vrednosti tako doma kot z vključevanjem v mednarodne verige in mednarodne razvojno-inovacijske platforme s pripravo zahtevnejših razvojnih projektov, z vzpostavljanjem skupnih nastopov in mednarodno promocijo.

Zastaviti je treba ambiciozne cilje za internacionalizacijo znanja in rešitev, kjer bi bila slovenska podjetja s podpro celotnega ekosistema (država, raziskovalni sektor, nevladni sektor) sposobna ponuditi celovite visokotehnološke rešitve za večja okolja.

Pomembne so tudi druge oblike povezovanja in mreženja, na primer grozdi, digitalna inovacijska vozlišča, kompetenčni centri in druge neformalne oblike povezovanja.

5.4. Krepitev in razvoj novih kompetenc, prekvalifikacija, nove oblike dela

Uresničevanje pametne industrije mora biti usmerjeno v krepitev kompetenc zaposlenih. Pomembno vlogo na tem področju predstavlja platforma za napovedovanje potreb po kompetencah, ki bo na podlagi spremljanja trendov in potreb trga dela omogočila pravočasna usposabljanja in izobraževanja sodelavcev za prihajajoče nove naloge, ki jih narekuje nenehen industrijski razvoj. Na podlagi nenehnega spremljanja vrzeli v kompetencah zaposlenih se bodo tako lahko oblikovali ustrezni programi izobraževanja in usposabljanja, ki bodo krepili kompetence, potrebne za delo in razvoj na področju zelenega, pametnega, digitalnega in ustvarjalnega. Predvsem pa bo potrebno z ukrepi omogočiti pridobivanje in krepitev interdisciplinarnih ter »mehkih« kompetenc.

Z ukrepi za prekvalifikacijo in dokvalifikacijo zaposlenih, ki bodo zaradi digitalizacije in vpeljave industrije 4.0 potrebovali nove kompetence, se bo zmanjšalo število brezposelnih oseb na trgu dela. Vendar morajo biti ukrepi celostni in zajeti celotno vertikalno in se začeti že v osnovnih šolah z ustrezno in kakovostno karierno orientacijo, s pomočjo katere se bo usposobilo učence, dijake, študente in kasneje odrasle za razvoj in načrtovanje kariere. Ukrepi naj spodbujajo pridobivanje kompetenc s področja pametnega in digitalnega v različnih oblikah (npr. »job shadowing«). Prav tako je zaposlenim potrebno omogočiti različne oblike opravljanja dela, predvsem glede na trend personalizacije delovnega mesta, kjer je to ustrezno. Novi načini in oblike dela zahtevajo višji nivo razvitosti kompetenc, ki omogočajo sodelovanje in učinkovito opravljanje delovnih nalog. Preskok v digitalno je mogoč le, če so kadri usposobljeni za uporabo digitalnih in pametnih tehnologij ter s pomočjo njih učinkovito opravljajo delo.

Nadalje morajo ukrepi zajeti ohranjanje obstoječega visoko izobraženega kadra ter privabljanje istega iz tujine ter omogočati prožno prehajanje kadra iz institucij znanja in izobraževalnega sistema v gospodarstvo in obratno; s slednjim spodbujamo povezavo znanja in prakse ter interdisciplinarnost. Pravočasno odkrivanje in ohranjanje talentov v gospodarstvu, institucijah

znanja in izobraževalnih institucijah, razvoj karier zaposlenih z namenom prekvalifikacije in dokvalifikacije, je ključnega pomena za razvoj.

5.1. Internacionalizacija

Namen internacionalizacije je spodbuditi večjo odprtost v mednarodno okolje. Hiter napredek od podjetij zahteva nenehno prilagajanje, povečevanje učinkovitosti, zniževanje stroškov in iskanje novih priložnosti na domačem ter tujih trgih. Tako postaja internacionalizacija poslovanja tudi za večino MSP nujna za preživetje. V ta namen se pripravlja program za promocijo investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva 2020-2024. Program v središče postavlja tri strateška področja: trajnost, inovativnost in digitalizacijo. Z ukrepi bomo skušali omiliti posledice pandemije COVID-19 in delovali v smeri dinamične, odporne in konkurenčne Slovenije. Glavni cilji programa so diverzifikacija izvoza, povečanje števila izvoznikov (MSP), pozicioniranje v globalnih verigah vrednosti, zmanjšanje zaostanka pri vhodnih tujih neposredni investicij za drugimi EU državami, ciljna usmerjenost ter izboljšanje učinkovitosti ekosistema.

Pomembna je tudi internacionalizacija na področju raziskav, razvoja in inovacij. Zato je potrebno:

- pospeševati vključevanje v evropske in globalne razvojno-raziskovalne in tehnološke projekte, pobude in programe (npr. Obzorje, Eureka, sodelovanje z Evropsko vesoljsko agencijo - ESA in Evropsko obrambno agencijo - EDA, Life+ programi),
- spodbujati sodelovanje z različnimi evropskimi in mednarodnimi institucijami (npr. European Institute of Technology - EIT/ Knowledge and Innovation Communities - KICs, Biobased industry Joint Undertaking - BBI JU),
- krepiti sodelovanje z obstoječimi in novimi mrežami podpornega okolja ter ostalimi deležniki v tujini (npr. mreža European Enterprise Network - EEN),
- identificiranje in spremljanje tehnoloških dosežkov/trendov na evropskem in globalnem trgu ter prenos dobrih praks iz Slovenije in v Slovenijo, ki obsega mednarodne gospodarske dogodke, mrežo Innovation Radar ter mrežo ekonomskih predstavnikov v tujini.

6. USMERITVE ZA POVEZAN ZELENI, USTVARJALNI IN PAMETNI RAZVOJ

Kot je navedeno v poglavju 2.4, je nabor ukrepov za izvajanje SIS v veliki meri standardiziran. Vendar pa je pri posameznih ukrepih ključno, da so pravilno usmerjeni in da v izvedbenem delu podprejo zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj. Primer ukrepa so raziskave, razvoj in inovacije, ki so osnovno gonilo razvoja gospodarstva, vendar je pomembno, kam in kako so usmerjene, da bodo podprle želeno smer razvoja.

USMERITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH UKREPOV	NOSILNI RESOR/JI	OCENA FINANČNIH SREDSTEV
1. Raziskave, razvoj in inovacije (RRI): 1.1. Povečanje deleža za RRD na 3 %, od tega javni del na 1 %. 1.2. Ohranitev 100-odstotnih davčnih olajšav za RRI. 1.3. Povezovanje celotnega razvojnega cikla od TRL-1 do TRL-9. 1.4. Vzpostavitev sistema uporabe raziskovalne opreme, ki obsega dopolnitev že vzpostavljene evidence razpoložljive raziskovalne opreme ter vzpostavitev povezave med uporabniki in lastniki opreme. 1.5. Pospeševanje prenosa tehnologije in znanja za pospešeno komercializacijo rezultatov raziskav in razvoja. 1.6. Upoštevanje krožnih in digitalnih vidikov pri zasnovi izdelkov (»circular and digital by design«). 1.7. Krepitev RRI na področjih novih in alternativnih materialov, izdelkov, storitev in tehnologij z upoštevanjem sodobnih pristopov (življenjski cikel, digitalni dvojčki ipd.). 1.8. Razvoj najsodobnejših tehnologij in produktov po usmeritvah nove RISS in Strategije pametne specializacije.		
2. Demonstracijski in pilotni projekti 2.1. Podpora pilotno-demonstracijskih projektov in demonstracijskih centrov, ki prispevajo k zelenemu, ustvarjalnemu in pametnemu prehodu in preko katerih bo mogoča promocija rešitev in znanja. 2.2. Vzpostavitev pilotnih primerov kaskadne rabe za zapiranje snovnih tokov in izboljšanje snovne izrabe odpadkov: povratna logistika, sortiranje, spremljanje tokov itd. 2.3. Demonstracijski in pilotni projekti v energetske intenzivni industriji za uvajanje novih nizkoogljičnih tehnologij za izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti, ohranjanje konkurenčnosti in preprečitev »odliva ogljika«.		
3. Vključevanje v mednarodne raziskovalno-razvojne in inovacijske projekte in programe 3.1. Pospeševanje vključevanja v evropske in globalne raziskovalno-razvojne in inovacijske projekte, pobude in programe. 3.2. Spodbujanje sodelovanja z različnimi evropskimi in mednarodnimi institucijami ter mrežami podpornega okolja. 3.3. Identificiranje in spremljanje tehnoloških dosežkov/trendov na evropskem in globalnem trgu ter prenos dobrih praks.		
4. Mreženje in sodelovanje na področju raziskav, razvoja in inovacij 4.1. Nadgradnja strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (SRIP-ov) ter vpeljava novih tehnologij in dobrih praks na		

različna področja in s tem pospešenega sodelovanja in razvoja deležnikov po posameznih področjih. 4.2. Pospeševanje drugih oblik sodelovanja poslovnih subjektov z raziskovalno-razvojnimi institucijami in drugimi deležniki.		
5. Podporno okolje za podjetja 5.1. Vzpostavitev povezovalnega, vključujočega in komplementarnega platformnega inovacijskega ekosistema, ki bo izgrajen iz subjektov ter programov na temeljnih področjih celotne družbe (gospodarstvo, akademska in znanstveno-raziskovalna sfera, javni sektor in širša družba) ter bo koordiniran s strani SPIRIT-a. 5.2. Nadaljnji razvoj in nadgradnja storitev podpornih subjektov inovacijskega ekosistema predvsem v smeri zelenega, ustvarjalnega in pametnega razvoja.		
6. Promocija podjetništva in inovativnosti 6.1. Promocija inovativnosti in podjetniške kulture kot pozitivne vrednote (npr. preko javnih medijev, sodelovanja na dogodkih, poslovnih srečanjih in sejnih s področja podjetništva, obrti in inovacij, izbora in nagrajevanja najboljših slovenskih inovacij ipd.). 6.2. Celovita promocija in nagrajevanje ustvarjalnosti, podjetništva in inovativnosti (UPI). 6.3. Promocija podjetništva v posebnih ciljnih skupinah. 6.4. Promocija in odpiranje novih tržnih poti na domačem in tujih trgih. 6.5. Krepitev blagovnih znamk, vključno s krepitvijo pozicioniranja Slovenije kot zelene, ustvarjalne in pametne dežele (ambasadorji »green.creative.smart«).		
7. Spodbujanje zagonskih podjetij in podjetij s potencialom hitre rasti 7.1. Spodbujanje ustanavljanja novih inovativnih podjetij (startup-ov) in podjetij s potencialom hitre rasti ter hitro rastočih (scale-up) podjetij. Poseben poudarek bo dan zagonu »krožnih« podjetij. 7.2. Spodbujanje povezovanja podjetij z mentorskimi sistemi in poslovnimi mentorji		
8. Podpora rasti in razvoju MSP: 8.1. Krepitev dolžniških virov financiranja (subvencioniranje obrestnih mer, mikrokrediti, mikrogarancije, krediti in mezzanine krediti, garancije,...). 8.2. Krepitev lastniških virov financiranja (krepitev in učinkovito delovanje skladov semenskega in tveganega kapitala) ter razvoj drugih sodobnih oblik financiranja. 8.3. Uvajanje spodbud malih vrednosti (t. i. vavčerjev) za posebne vsebine, ki podpirajo zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj. 8.4. Pospeševanje digitalne in krožne transformacije podjetij: spodbujanje uvajanja sodobnih digitalnih tehnologij v poslovanje podjetij, ustvarjanje novih produktov, storitev in poslovnih modelov ter ustvarjanje razvojnih partnerstev za te namene.		
9. Netehnološke inovacije in poslovni modeli: 9.1. Podpora netehnološkim inovacijam in inoviranju poslovnih modelov (neopredmetena sredstva: pravice intelektualne		

lastnine, procesne in organizacijske inovacije, nove poslovno-upravljaljske rešitve, novi poslovni modeli ter inovativne metode internacionalizacije podjetij na osnovi skupnih vlaganj znanja, tehnologij in kapitala). 9.2. Razvoj in prenova poslovnih modelov in procesnih izboljšav za pospeševanje prehoda v krožno in digitalno gospodarstvo, tudi z uporabo najsodobnejših tehnologij (optimiziranje poslovnih tokov, optimizacija pretoka materialov in njegove rabe, avtomatizacija linij, souporaba,...), 9.3. Podpora dizajn managementu ter povezovanju kulturno-kreativnih sektorjev in podjetij.		
10. Spodbujanje investicij 10.1. Spodbujanje strateško pomembnih začetnih investicij domačih in tujih vlagateljev. 10.2. Podpora investicijam za uvajanje Industrije 4.0 in nizkoogljičnega krožnega gospodarstva.		
11. Internacionalizacija 11.1. Pospeševanje internacionalizacije v skladu s Programom za spodbujanje internacionalizacije. 11.2. Omogočanje in povečanje internacionalizacije preko digitalizacije.		
12. Krepitev kompetenc, usposabljanje, prekvalifikacija, prilagajanje demografskim spremembam 12.1. Razvoj platform za krepitev kompetenc zaposlenih in vodstvenega kadra v vseh vejah industrije in na področju digitalne transformacije gospodarstva nasploh. 12.2. Krepitev kompetenc, potrebnih za zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj, upoštevajoč globalne trende.		
13. Infrastruktura 13.1. Razvoj potrebne infrastrukture, ki omogoča razvoj zelene, ustvarjalne in pametne industrije (5G, blockchain, razvoj objektov za povečanje snovne in energetske učinkovitosti in rabe itd.).		
14. Zakonodaja in poslovno okolje 14.1. Spodbujanje trajnostne proizvodnje in potrošnje; v okviru tega tudi ozaveščanje javnosti o pozitivnih učinkih naravnih obnovljivih virov. 14.2. Ustvarjanje spodbudnega gospodarskega okolja (zakonodaja, fiskalni okvir) za investicije v nizkoogljično krožno gospodarstvo za učinkovito rabo energije/surovin oziroma zapiranje snovnih zank (razvoj tehnologij in postopkov za visoko kakovostno izrabo surovin, vključno z novimi postopki predelave in reciklaže). 14.3. Ustvarjanje in krepitev trgov za sekundarne surovine in pospeševanje industrijske simbioze. 14.4. Zeleno oziroma krožno javno naročanje, v okviru katerega se podpira tudi uporaba naravnih/obnovljivih virov (npr. spodbujanje lesene gradnje z zelenimi javnimi naročili). 14.5. Spodbujanje standardizacije (aktivno vključevanje v sooblikovanje ter podpora uporabi mednarodnih standardov), uporabe mednarodnih certifikatov in zaščite		

OSVETEK

7. ZAKLJUČEK

Industrijska strategija postavlja usmeritve za prehod gospodarstva v zeleno, kreativno in pametno povezovanje in s tem dvig konkurenčnosti. Pomembni družbeni izzivi krojijo prihodnje usmeritve za razvoj družbe.

S to strategijo se povezujemo v širšo zgodbo industrijske strategije EU, s katero se vzpostavlja skupna zaveza EU, njenih držav članic in regij, industrije, MSP in vseh drugih zainteresiranih strani v prenovljeno partnerstvo. S tem bo Evropi omogočeno, da kar najbolje izkoristi industrijsko preobrazbo.

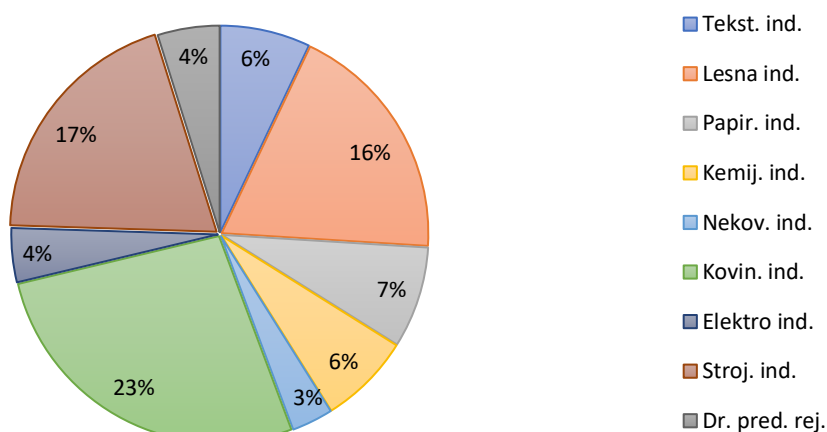
OSNUTEK

1. Priloga 1: Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v obdobju 2008-2018

2. Število subjektov

Na področju predelovalnih dejavnosti je bilo konec 2018 aktivnih 19.705 podjetij (pravnih oseb oziroma družb, fizičnih oseb oziroma s. p.-jev ter normiranih s. p.-jev, ki so izkazali prihodek ali stroške dela). V zadnjih desetih letih se je število podjetij povečalo za 1,3 % na leto, v zadnjih petih letih pa za 1,7 % na leto. V 2018 je bil med predelovalnimi dejavnostmi v primerjavi z letom 2008 porast števila podjetij največji v prehrabni (1.513 zaposlenih), strojni (517 zaposlenih), lesni (459 zaposlenih) ter kovinski industriji (295 zaposlenih). Število podjetij se je znižalo v tekstilni, papirni, kemični, elektro in nekovinski industriji (od 282 v tekstilni do 18 v nekovinski industriji). V letu 2018 je največ podjetij delovalo v kovinski industriji (23 % vseh), sledijo strojna (17 %), lesna (16 %) ter prehrabna industrija (13 %).

Delež podjetij v predelovalnih dejavnostih
v letu 2018

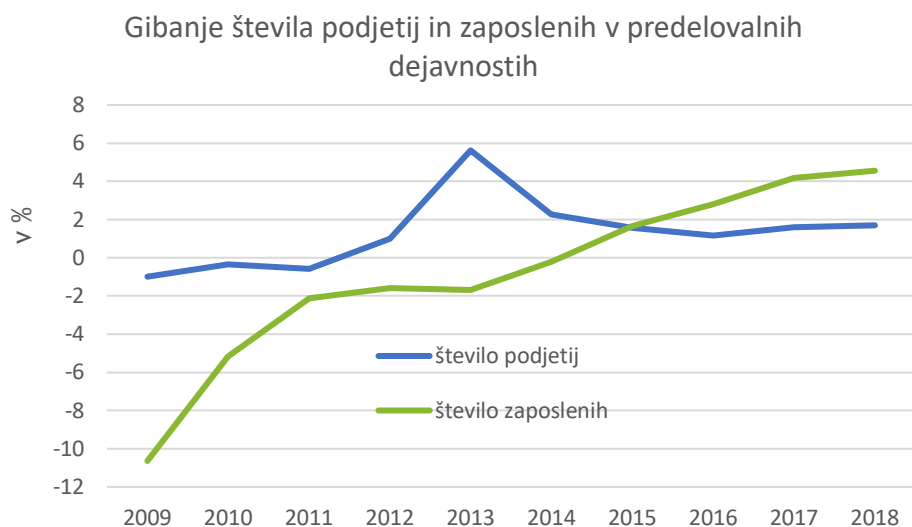

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Opis metodologije

Poslovanje predelovalnih dejavnosti je analiza na podlagi podatkov o poslovanju poslovnih subjektov Ajpesa (Letni računovodski izkazi gospodarskih družb, gospodarskih javnih služb, malih samostojnih podjetnikov, zadrug, društev, itd) kot tudi podatkov iz davčnega obračuna akontacije dohodnine od dohodka iz dejavnosti, davka na dodano vrednost in davka od dohodkov pravnih oseb, ki jih zbira FURS.

V **prehrabno industrijo** so vštete dejavnosti C10 Proizvodnja živil in C11 Proizvodnja pijač; v **tekstilno industrijo** C13 Proizvodnja tekstilij, C14 Proizvodnja oblačil, C15 Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov; v **lesno industrijo** C16 Obdelava in predelava lesa, C31 Proizvodnja pohištva; v **papirno industrijo** C17 Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja, C18 Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa; v **kemično industrijo** C19 Proizvodnja koksa in naftnih derivatov, C20 Proizvodnja kemikalij, C21 Proizvodnja farmacevtskih surovin, C22 Proizvodnja izdelkov iz gume; **nekovinski mineralni izdelki** C23; v **kovinsko industrijo** C24 Proizvodnja kovin, C25 Proizvodnja kovinskih izdelkov; v **elektro industrijo** C26 Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov, C27 Proizvodnja električnih naprav; v **strojno industrijo** C28 Proizvodnja drugih strojev in naprav, C29 Proizvodnja motornih vozil, C30 Proizvodnja drugih vozil in plovil, C33 Popravila in montaža strojev in naprav; v **druge dejavnosti** C32 druge predelovalne dejavnosti.

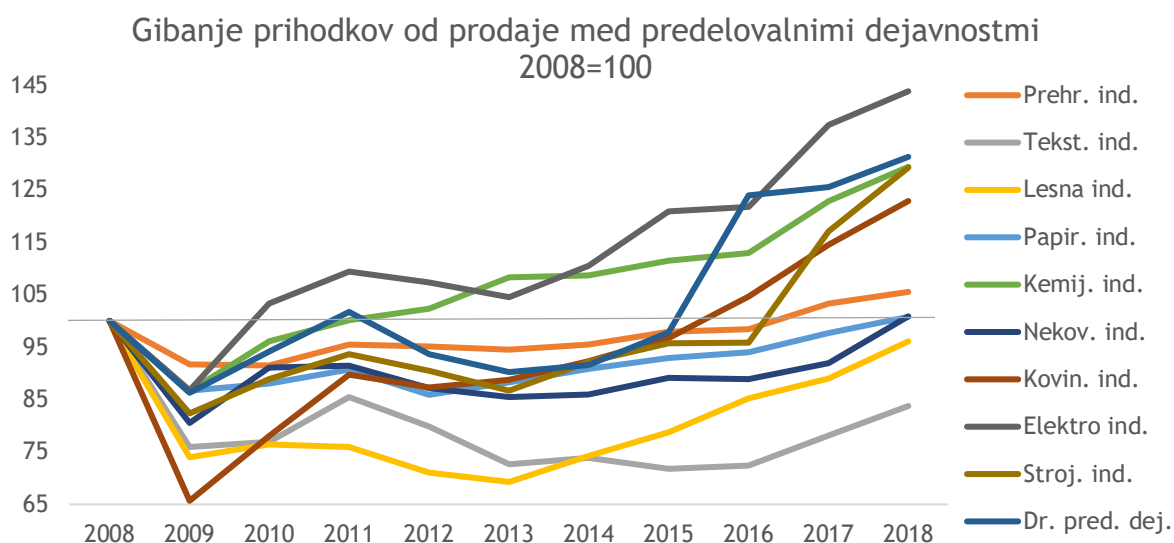

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

3. Prihodek od prodaje v predelovalnih dejavnostih

Gospodarski subjekti iz predelovalnih dejavnosti so v letu 2018 ustvarili za 31,3 mrd EUR prihodkov od prodaje na osnovi prodajne vrednosti kupcem zaračunanih prodanih proizvodov ali trgovskega blaga in materiala ter opravljenih storitev. V 2018 so predelovalne dejavnosti ustvarile za 5,4 mrd EUR več prihodka kot leta 2008 oziroma so ti porasli za 21 %. V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju ustvarile 25,4 mrd EUR prihodkov od prodaje, v zadnjih petih letih pa zaradi konjunkturo in večje vpetosti v mednarodne tokove v povprečju 27,4 mrd EUR prihodka od prodaje.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so se v predelovalnih dejavnostih prihodki najbolj zvišali v strojni (1,6 mrd EUR), kemični (1,3 mrd EUR), elektro (1,3 mrd EUR) ter kovinski industriji (1,2 mrd EUR). Tekstilna in lesna industrija v 2018 še nista prišli na nivo iz leta 2008, tako zaradi stečajev mnogih podjetij, kakor tudi zaradi prestrukturiranja (zniževanja proizvodnje pri obstoječih družbah). Kriza je leta 2009 prizadela vse panoge v predelovalnih dejavnostih, vendar je večina panog presegla nivo predkriznega leta.

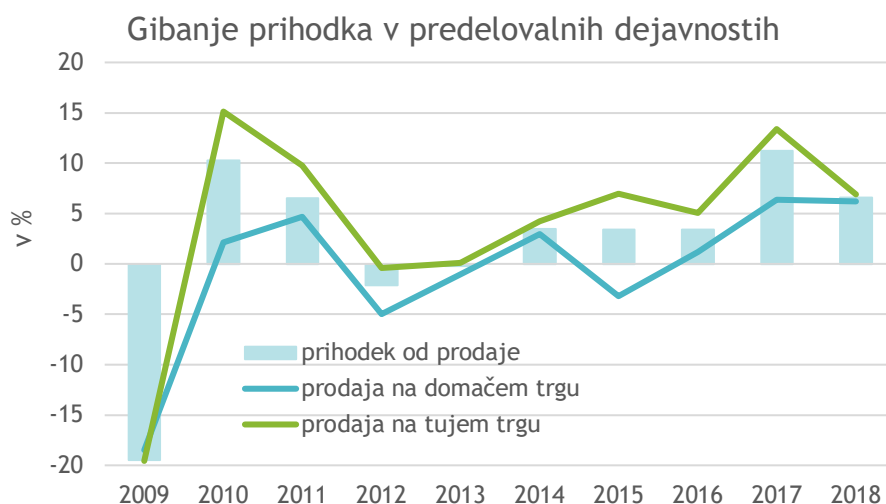

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V obdobju zadnjih petih let (2014-2018) so prihodki v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju porasli za 5,6 % letno. Znotraj predelovalnih dejavnosti so najbolj porasli v strojni industriji (za 8,3 % letno), drugih predelovalnih dejavnostih (za 7,8 % letno), lesni ter kovinski in elektro industriji (6,7 % oziroma 6,6 % letno).

Prihodek od prodaje	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ³² v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	31.279	25.360	5.450	21,1%	27.446	5,6%
Prehrabna	2.384	2.196	125	5,5%	2.263	2,2%
Tekstilna	895	846	-173	-16,2%	812	2,9%
Lesna	1.415	1.191	-58	-3,9%	1.247	6,8%
Papirna	1.297	1.188	10	0,8%	1.226	2,7%
Kemična	6.048	5.010	1.375	29,4%	5.473	3,6%
Nekovinska	1.014	907	9	0,9%	919	3,4%
Kovinska	6.431	4.951	1.198	22,9%	5.559	6,7%
Elektro	4.387	3.454	1.337	43,8%	3.870	6,6%
Strojna	6.995	5.275	1.583	29,3%	5.739	8,3%
Druge	484	380	115	31,3%	420	7,8%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

a. Prodaja na domačem trgu

Prodaja v predelovalnih dejavnostih na domačem trgu se je v zadnjem desetletnem obdobju najbolj povečala v zadnjih dveh letih (2017 in 2018). Višja je bila tako zaradi višje potrošnje prebivalstva kot podjetij. Čisti prihodki so se drastično zmanjševali v letu 2009, sledila pa sta še dva cikla zmanjšanja prodaje na domačem trgu in sicer v letih 2012-2013 ter v letu 2015. Prihodki od prodaje na domačem trgu, ki so v 2018 znašali 9,4 mrd EUR, so se v zadnjih desetih letih znižali v povprečju za 0,7 % na leto. V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju ustvarile 8,6 mrd EUR prihodkov od prodaje na domačem trgu. V 2018 so predelovalne dejavnosti v primerjavi z letom

³² Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

2008 beležile 682 mio EUR manj prihodkov od prodaje na domačem trgu, kar predstavlja upad za 6,8 %.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so se znotraj predelovalnih dejavnosti prihodki na domačem trgu zvišali le v strojni industriji (27 mio EUR), drugih predelovalnih dejavnostih (16 mio EUR) in kovinski industriji (44.000 EUR). Vse ostale dejavnosti pri prodaji na domačem trgu še niso dosegle nivojev iz leta 2008. Največji zaostanek beležijo predvsem nekovinska (244 mio EUR), tekstilna (188 mio EUR) ter prehrabna industrija (124 mio EUR).

V obdobju zadnjih petih let (2014-2018) so prihodki na domačem trgu vsako leto v povprečju porasli za 2,6 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi so prihodki na domačem trgu v povprečju najbolj porasli v lesni industriji (za 5,9 % letno), elektro in kovinski industriji (za 3,9 in 3,8 % letno), papirni industriji (za 3,6 % letno) ter kemični industriji (za 3 % letno).

Prihodki na domačem trgu	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ³³ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	9.364	8.639	-682	-6,8%	8.628	2,6%
Prehrabna	1.638	1.630	-124	-7,0%	1.620	0,1%
Tekstilna	212	238	-188	-46,9%	203	1,5%
Lesna	754	650	-14	-1,9%	668	5,9%
Papirna	585	534	-73	-11,1%	514	3,6%
Kemična	1.271	1.166	-35	-2,7%	1.164	3,0%
Nekovinska	403	434	-244	-37,7%	370	1,2%
Kovinska	2.223	1.913	0	0,0%	1.993	3,8%
Elektro	829	764	-48	-5,4%	772	3,9%
Strojna	1.311	1.185	27	2,1%	1.201	1,4%
Druge	138	123	16	13,3%	122	3,3%

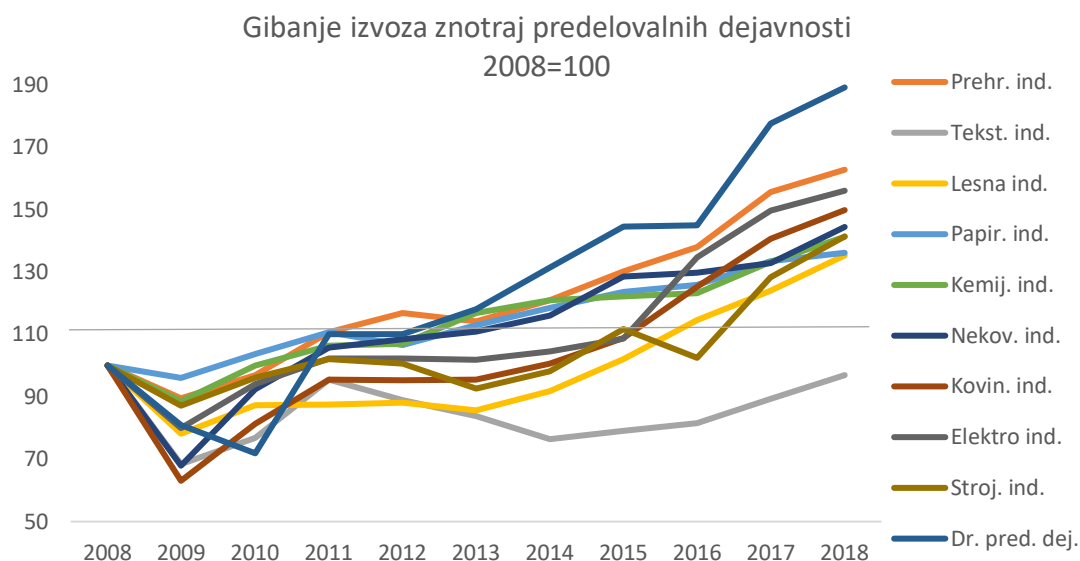
Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

a. Prodaja na tujem trgu

Po začetku krize v letu 2009 in drastičnem upadu tako domačega povpraševanja kot izvoza so predelovalne dejavnosti hitro nadoknadile izgube pri izvozu. Predelovalne dejavnosti so v 2018 beležile 21,7 mrd EUR izvoza ter so tako za 43,8 % oziroma za 6,6 mrd EUR presegle izvoz iz leta 2008.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je znotraj predelovalnih dejavnosti izvoz najbolj zvišal v strojni, kovinski, kemični, elektro in nekovinski industriji (od 1,6 v strojni do 1,3 mrd EUR v strojni industriji). Le tekstilna industrija v 2018 ni uspela doseči nivojev izvoza iz leta 2008. V obdobju zadnjih petih let (2014-2018) se je izvoz v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju povečal za 7,3 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi je izvoz v povprečju najbolj porasel v drugih predelovalnih dejavnostih (za 9,9 % letno), lesni (9,6 % letno) in kovinski industriji (za 9,4 % letno), kakor tudi elektro in strojni industriji (8,9 in 8,8 % letno).

³³ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Znotraj predelovalnih panog so v 2018 največji izvozniki v strojni industriji, ki skupaj dosegajo 5,5 mrd EUR izvoza oziroma 25 % izvoza celotne predelovalne panoge, sledijo še kemična s 4,8 mrd EUR, kovinska s 4,3 mrd EUR in elektro industrija s 3,5 mrd EUR izvoza. Slednje izvozijo kar 83 % celotnega izvoza predelovalne panoge.

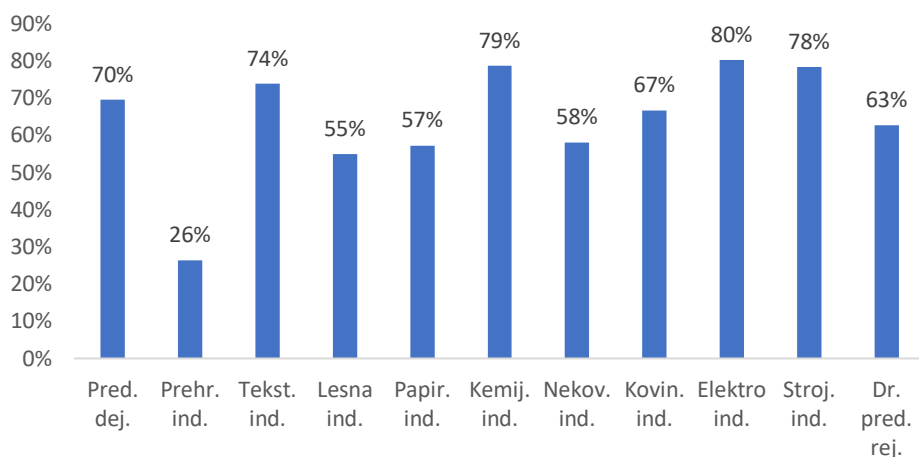
Prihodek na tujem trgu	2018, mio EUR	Ø 2008-2018, mio EUR	2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø 2014-2018, mio EUR	CAGR ³⁴ v obdobju 2014-2018)
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	21.764	16.406	6.634	43,8%	18.627	7,3%
Prehrambna	630	470	243	62,7%	548	7,4%
Tekstilna	661	581	-21	-3,1%	578	2,9%
Lesna	777	571	203	35,3%	652	9,6%
Papirna	743	629	197	36,1%	696	3,8%
Kemična	4.762	3.861	1.391	41,3%	4.322	3,9%
Nekovinska	589	459	181	44,4%	532	5,4%
Kovinska	4.293	3.010	1.427	49,8%	3.582	9,4%
Elektro	3.525	2.534	1.266	56,0%	2.953	8,9%
Strojna	5.479	4.089	1.603	41,4%	4.512	8,8%
Druge	304	201	143	89,1%	253	9,9%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Podjetja v predelovalnih dejavnostih so v 2018 dosegla 70-odstotni delež prihodkov na tujih trgih v prihodkih od prodaje predelovalnih dejavnosti. Tako so z aktivnejšim povezovanjem in iskanjem novih trgov predelovalne dejavnosti delež izvoza v prihodkih zvišale z 59 % v 2008. Najbolj **izvozno usmerjena** je bila v 2018 elektro industrija (z ustvarjenim 80-odstotnim deležem izvoza), ki ji sledijo kemična (79 %), strojna (78 %) in tekstilna industrija (74 %). Najmanj izvozno usmerjena pa je prehrambna industrija (26 %).

³⁴ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

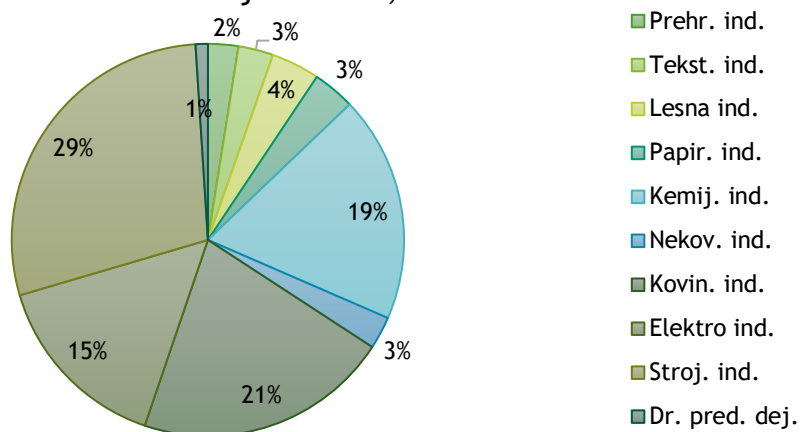
Delež prihodka na tujem trgu, v %, 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Prodaja na tujih trgih EU (kjer zajemamo le podatek družb in s.p-jev, ki sicer predstavljajo večino izvoza) je za predelovalne dejavnosti najpomembnejša, saj so na tem trgu v 2018 ustvarili kar 80 % celotnega izvoza oziroma 17,2 mrd EUR izvoza blaga in storitev. Izvozni trg EU je najpomembnejši za strojno industrijo, saj je ta v 2018, med predelovalnimi dejavnostmi, izvozila v EU 29 % celotnega izvoza EU, sledijo kovinska (21 %), kemična (19 %), elektro industrija (15 % oziroma 4,9 mrd EUR izvoza), medtem ko papirna, tekstilna in prehrabna industrija v EU izvozijo med 3,5-2,5 % celotnega izvoza predelovalnih dejavnosti v EU.

Delež izvoza na trgih EU med predelovalnimi dejavnostmi, v letu 2018

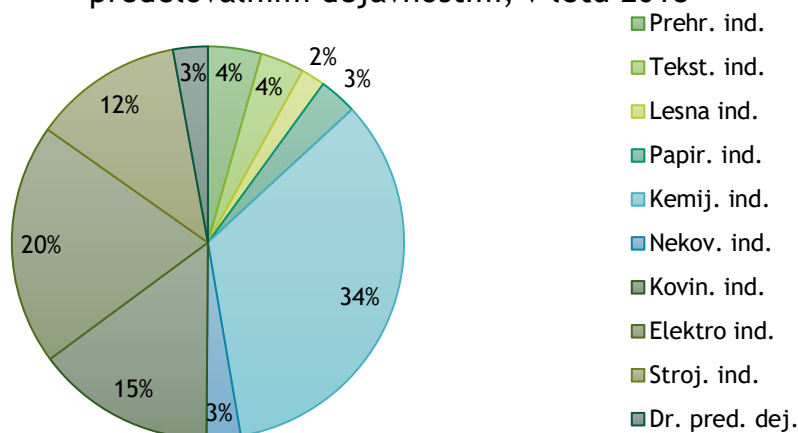

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Prihodki od prodaje na trgu EU so se v zadnjih desetih letih zvišali v povprečju za 4,5 % na leto. V letu 2008 so prihodki od prodaje na trgih EU znašali 11,1 mrd EUR (izvoz na Hrvaško še ni bil vključen) in v 2009 upadli na 9 mrd EUR, leta 2011 presegli nivo predkriznega leta, nato pa smo, ob ugodnih ekonomijah EU, pospešeno izvažali na te trge. V zadnjih petih letih so predelovalne dejavnosti na trgih EU v povprečju ustvarile 14,6 mrd EUR prihodkov od prodaje. V zadnjih petih letih (2018/2014) so se prihodki na trgu EU med predelovalnimi dejavnostmi v povprečju zvišali za 8,5 % na leto, relativno najbolj v prehrabni industriji (13,6 % na leto), ki je sicer med vsemi predelovalnimi dejavnostmi med najmanj izvozno usmerjenimi. Po rasti v zadnjih petih letih sledijo še lesna (v povprečju 11,8 % na leto), elektro, strojna in kovinska industrija (10 % na leto).

Čisti prihodki od prodaje na trgih izven EU (kjer zajemamo le podatek družb in s.p.-jev) je za predelovalne dejavnosti manj pomemben kot EU, se pa delež izvoza na trge izven EU z leti krepi. V 2018 so predelovalne dejavnosti izvozile na trge izven EU 20 % celotnega izvoza oziroma 1,5 mrd EUR izvoza blaga in storitev. V 2018 so največji izvozniki na trge izven EU v kemični industriji, ki dosegajo 1,5 mrd EUR izvoza oziroma 34 % izvoza celotne predelovalne panoge izven EU, sledijo še elektro (20-odstotni delež), kovinska (15-odstotni delež) in strojna industrija (12-odstotni delež). V obdobju zadnjih petih let (2014-2018) so prihodki z izvozom na trge izven EU v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju porasli za 3,1 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi je izvoz na trge izven EU v povprečju najbolj porasel v drugih predelovalnih dejavnostih (14 % letno), tekstilni (za 9 % letno), kovinski (8,7 % letno), elektro industriji (za 5,4 % letno), upadel pa v papirni, lesni in prehrabni industriji (od 3 v lesni do 1,5 % na leto prehrabni industriji).

Delež izvoza na trgih izven EU med predelovalnimi dejavnostmi, v letu 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Prihodek na tujem trgu	2018, mio EUR trg EU	Ø 2004-2018, mio EUR trg EU	Ø Sprem. v %/ leto (2014-2018) trg EU	2018, mio EUR trg izven EU	Ø 2004-2018, mio EUR trg izven EU	CAGR ³⁵ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	17.239	14.595	8,5%	4.526	4.031	3,1%
Prehrabna	431	358	13,6%	199	189	-1,4%
Tekstilna	498	456	1,3%	164	122	9,0%
Lesna	687	563	11,8%	90	89	-1,9%
Papirna	601	542	5,9%	142	154	-2,9%
Kemična	3.216	2.896	5,5%	1.547	1.427	0,9%
Nekovinska	462	409	6,3%	127	123	2,5%
Kovinska	3.625	3.047	9,6%	668	535	8,7%
Elektro	2.625	2.172	10,2%	901	781	5,4%
Strojna	4.920	4.000	9,8%	559	512	2,1%
Druge	174	153	7,3%	130	100	14,0%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

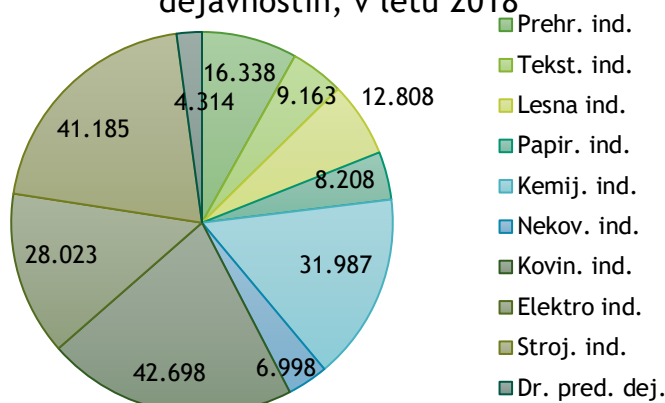
II. Število zaposlenih

V 2018 je bilo v predelovalnih dejavnostih 202.000 zaposlenih oseb, ki delajo pri delodajalcu (pri pravnih osebah, samostojnih podjetnikih ali drugih registriranih fizičnih osebah), ki so prejeli

³⁵ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje)

plačo ter so bili na podlagi pogodbe o zaposlitvi obvezno socialno zavarovani, kar je za 20.000 oseb oziroma za 8,9 % manj kot leta 2008. V tem času je število zaposlenih najbolj poraslo v kemični (+5.081 zaposlenih), strojni (+2.066 zaposlenih, predvsem v popravilih in montaži strojev in naprav) in elektro industriji (+847 zaposlenih), zmanjšanje pa so beležili predvsem v tekstilni (-11.731 oseb), lesni (-9.219 zaposlenih), papirni industriji (-3.337 zaposlenih). V zadnjih enajstih letih (2008-2018) je bilo v povprečju 189.708 zaposlenih, v zadnjih petih letih (2014-2018) pa 187.546. V zadnjih petih letih se je število zaposlenih povečalo za 2,6 % na leto, najbolj v kemični, kovinski in strojni industriji, največje zmanjšanje pa so doživeli v papirni, pa tudi tekstilni ter nekovinski industriji.

Število zaposlenih v predelovalnih dejavnostih, v letu 2018

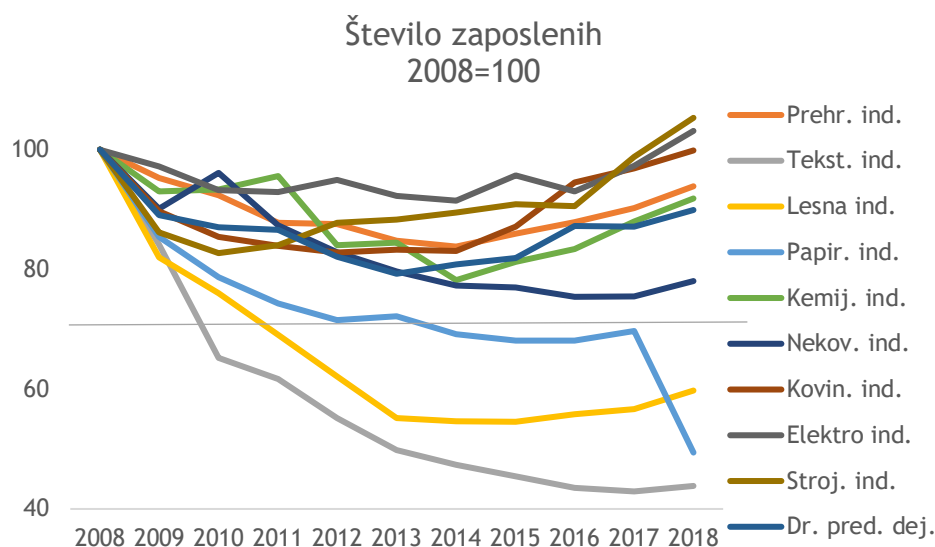

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Število zaposlenih	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ³⁶ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	201.896	189.724	-19.586	-8,8%	187.581	2,6%
Prehrambna	16.247	15.565	-1.054	-6,1%	15.288	2,1%
Tekstilna	9.166	12.142	-11.728	-56,1%	9.325	-2,5%
Lesna	13.169	14.536	-8.858	-40,2%	12.398	1,6%
Papirna	5.705	8.467	-5.840	-50,6%	7.495	-7,3%
Kemična	24.712	23.804	-2.194	-8,2%	22.752	1,7%
Nekovinska	6.967	7.459	-1.958	-21,9%	6.840	-0,4%
Kovinska	42.712	38.378	-79	-0,2%	39.496	3,7%
Elektro	28.024	25.965	848	3,1%	26.115	2,2%
Strojna	41.193	35.704	2.074	5,3%	37.161	3,6%
Druge	4.315	4.149	-484	-10,1%	4.099	2,6%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

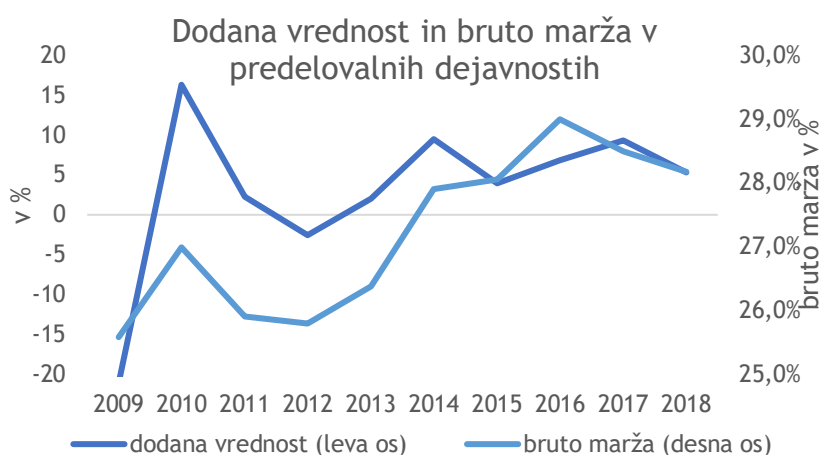
³⁶ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

4. Dodana vrednost in bruto marža

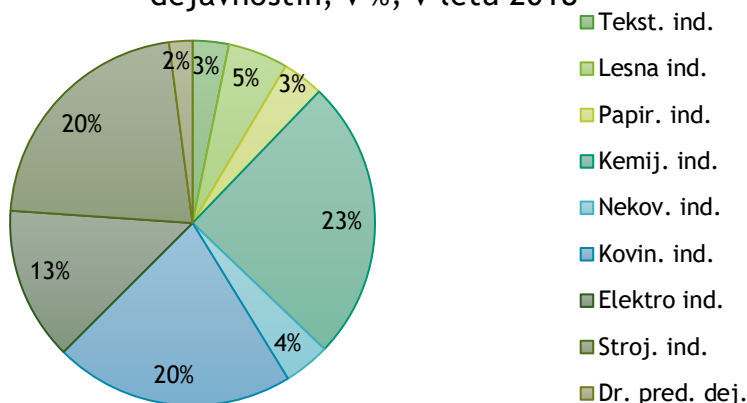
Dodana vrednost v stroških faktorjev je enako kot bruto prihodek iz poslovnih dejavnosti po popravkih za subvencije za poslovanje in posredne davke. Ustvarjena dodana vrednost, ki predstavlja razliko med prodajnimi prihodki ter nekaterimi drugimi poslovnimi prihodki (kosmati donos iz poslovanja) ter stroški blaga, materiala in storitev in drugimi poslovnimi odhodki, je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 8,8 mrd EUR, kar je bilo za 2,1 mrd EUR oziroma za 30,7 % več kot v letu 2008. V zadnjih enajstih letih je dodana vrednost v predelovalnih dejavnostih v povprečju letno znašala 6,9 mrd EUR. Večji upad dodane vrednosti so predelovalne dejavnosti beležile v letu 2009 ter nižjo leta 2012, v povprečju pa je v zadnjih desetih letih letno beležila 2,7-odstotno rast.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V strukturi dodane vrednosti vseh predelovalnih dejavnosti je v 2018 največ dodane vrednosti ustvarila kemična industrija (23-odstotni delež), sledijo ji strojna (20,4%), kovinska (19,8 %), prehranska (6,7 %) in lesna industrija (5 %).

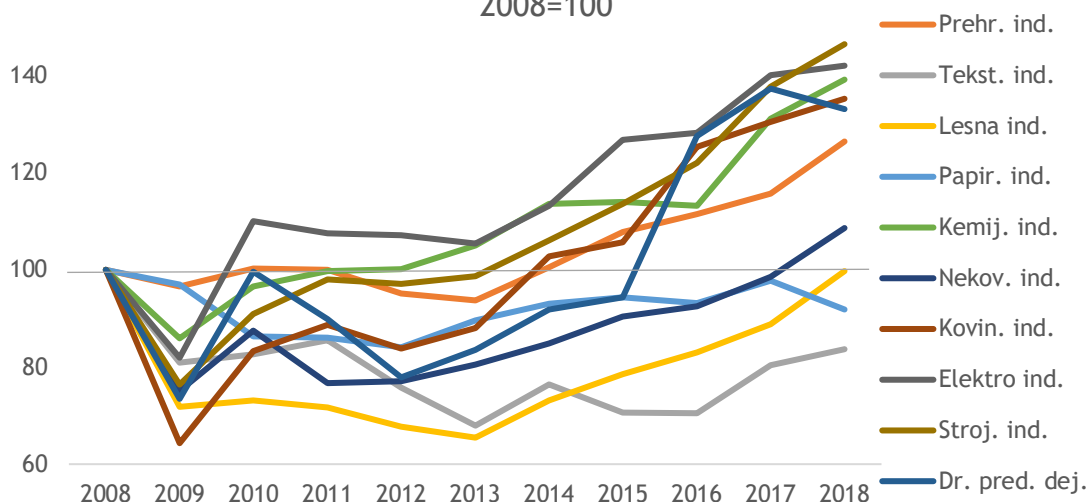
Struktura dodane vrednosti po predelovalnih dejavnostih, v %, v letu 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je med predelovalnimi dejavnostmi dodana vrednost najbolj zvišala v strojni in kemični industriji (598 mio EUR), kovinski (456 mio EUR), elektro (330 mio EUR) ter prehranski industriji (124 mio EUR). Tekstilna, papirna in lesna industrija v 2018 še niso ustvarile nivoja dodane vrednosti iz leta 2008.

Gibanje dodane vrednosti 2008=100

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V zadnjih petih letih (2014-2018) je dodana vrednost v predelovalnih dejavnostih v povprečju porasla za 7 % letno ter beležila v povprečju 7,8 mrd EUR dodane vrednosti. Med predelovalnimi dejavnostmi je dodana vrednost na leto najbolj porasla v drugih predelovalnih dejavnostih (9,8 % letno), v kovinski industriji za 9 % letno, lesni za 8,7 % letno in strojni industriji za 8,2 % letno.

Dodana vrednost ³⁷	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ³⁸ v obdobju 2014-2018
-------------------------------	---------------------	----------------------------	----------------------------------	----------------------	----------------------------	--

³⁷ Dodana vrednost v stroških faktorjev.

³⁸ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

PREDEL. DEJ. SKUPAJ	8.812	6.901	2.068	30,7%	7.775	7,0%
Prehrambna	593	490	124	26,5%	527	6,2%
Tekstilna	263	250	-51	-16,3%	240	4,3%
Lesna	439	350	-1	-0,3%	373	8,8%
Papirna	300	301	-26	-8,1%	307	0,5%
Kemična	2.022	1.583	570	39,2%	1.776	5,8%
Nekovinska	337	274	27	8,6%	294	6,2%
Kovinska	1.748	1.301	456	35,3%	1.550	9,0%
Elektro	1.115	901	330	42,1%	1.021	6,1%
Strojna	1.795	1.322	570	46,5%	1.534	8,2%
Druge	170	129	42	33,1%	149	9,8%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Bruto marža (delež dodane vrednosti v prihodkih) se v zadnjih petih letih giblje na ravni med 28 in 29 %, kar pomeni, da na ravni prodanih proizvodov in storitev ni bilo narejenega kvalitativnega napredka, temveč je bila rast dodane vrednosti vezana predvsem na večjo proizvedeno količino proizvodov ali storitev. V letu 2018 je v primerjavi z letom 2008 bruto marža višja za 2,1 o.t. V tem času se je med predelovalnimi dejavnostmi bruto marža najbolj zvišala v prehrambni, strojni in kemični industriji, kakor tudi v kovinski in nekovinski industriji, znižala pa v tekstilni in papirni industriji.

Med vsemi predelovalnimi panogami so v 2018 beležili najvišjo bruto maržo v drugih predelovalnih dejavnostih (35 %), sledijo kemična (34 %), nekovinska (33 %) in lesna industrija (29 %), najnižjo pa imata papirna in prehrambna industrija (25 %).

Bruto marža ³⁹ v %	Vred. 2018, v %	Ø 2018-2018	Ø 2014-2018	Razlika 2018-2008	CAGR ⁴⁰ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	28,2%	27,1%	28,3%	2,1 o.t.	1,3%
Prehrambna	24,9%	22,3%	23,3%	4,1 o.t.	3,9%
Tekstilna	29,4%	29,6%	29,6%	0,0 o.t.	1,3%
Lesna	31,0%	29,3%	29,9%	1,1 o.t.	1,9%
Papirna	23,1%	25,3%	25,1%	-2,2 o.t.	-2,1%
Kemična	33,4%	31,5%	32,4%	2,4 o.t.	2,1%
Nekovinska	33,2%	30,1%	32,0%	2,4 o.t.	2,7%
Kovinska	27,2%	26,1%	27,9%	2,5 o.t.	2,1%
Elektro	25,4%	26,1%	26,4%	-0,3 o.t.	-0,4%
Strojna	25,7%	25,0%	26,8%	3,0 o.t.	-0,1%
Druge	35,2%	33,6%	35,4%	0,5 o.t.	1,8%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

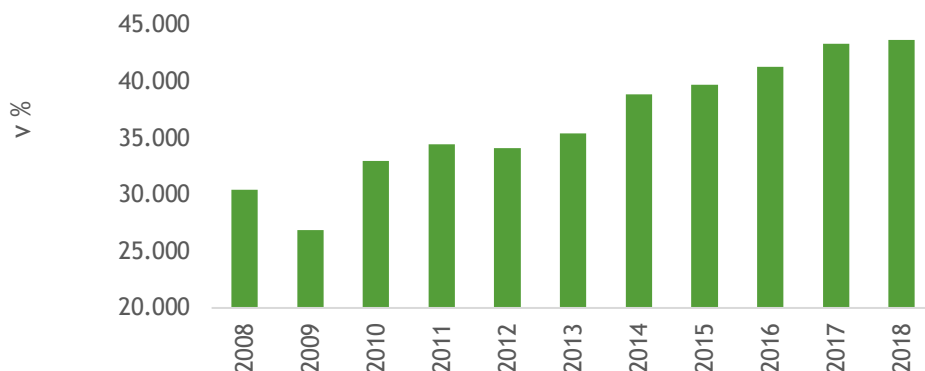
5. Dodana vrednost na zaposlenega

Dodana vrednost na zaposlenega je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 44.000 EUR, kar je bilo za 43 % več kot v letu 2008. V zadnjih enajstih letih je dodana vrednost na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih v povprečju letno znašala 36.000 EUR. Večji upad dodane vrednosti na zaposlenega so predelovalne dejavnosti beležile predvsem v letu 2009 (-12 %), v povprečju pa je v zadnjih desetih letih beležila 3,7-odstotno letno rast.

³⁹ Bruto marža je izračun dodane vrednosti v prihodkih.

⁴⁰ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Gibanje dodane vrednosti na zaposlenega v
predelovalnih dejavnostih

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

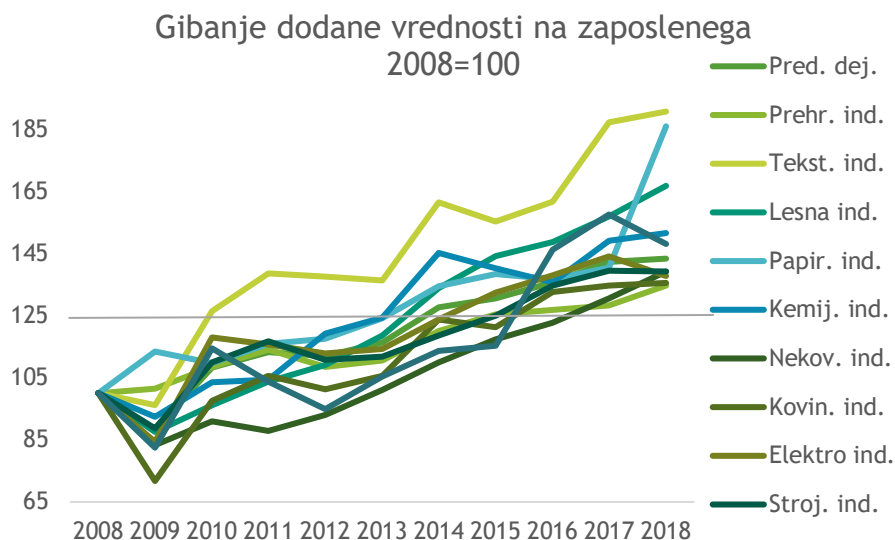
Dodana vrednost na zaposlenega ⁴¹	Vred. 2018, EUR	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ⁴² v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	43.645	36.464	43,3%	41.364	4,3%
Prehrambna	36.521	31.515	34,7%	34.454	4,0%
Tekstilna	28.731	21.802	90,7%	25.810	6,9%
Lesna	33.347	24.818	66,8%	30.006	7,1%
Papirna	52.595	36.426	85,9%	41.636	8,4%
Kemična	81.840	67.032	51,6%	77.954	4,0%
Nekovinska	48.323	37.119	39,2%	43.026	6,6%
Kovinska	40.920	33.750	35,5%	39.120	5,1%
Elektro	39.803	34.701	37,8%	39.061	3,8%
Strojna	43.571	36.860	39,1%	41.144	4,5%
Druge	39.434	31.045	48,0%	36.272	7,0%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je med predelovalnimi dejavnostmi dodana vrednost na zaposlenega najbolj zvišala v lesni in tekstilni industriji (14.000 EUR), nekovinski industriji (13.000 EUR), drugih predelovalnih dejavnostih (13.000 EUR) ter strojni industriji (12.000 EUR).

⁴¹ Dodana vrednost na zaposlenega je izračun dodane vrednosti v stroških faktorjev glede na število zaposlenih.

⁴² Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

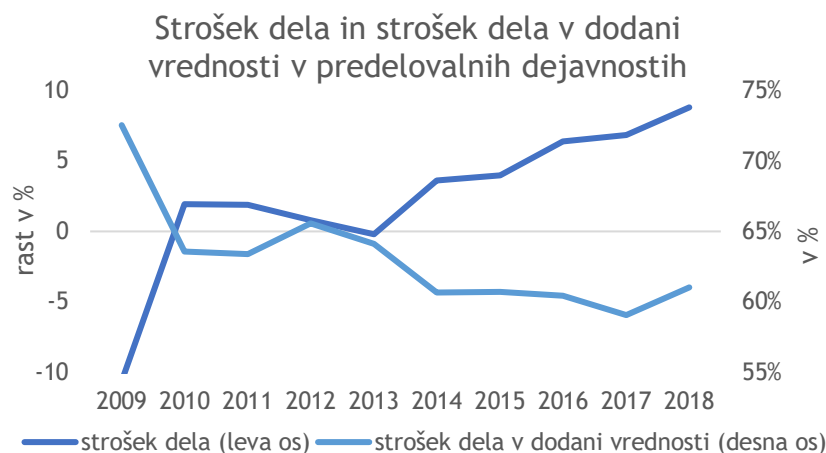

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V zadnjih petih letih (2014-2018) je dodana vrednost na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih v povprečju porasla za 4,3 % letno ter beležila 41.371 EUR dodane vrednosti na zaposlenega. V zadnjih petih letih je bila med predelovalnimi dejavnostmi dodana vrednost na zaposlenega najvišja v kemični (61.000 EUR), nekovinski (43.000 EUR), papirni (38.000 EUR) in strojni industriji (41.000 EUR). V tem času se je najbolj zvišala v lesni industriji (7,6 % na leto), drugih predelovalnih dejavnostih (7 % na leto), tekstilni (6,9 % na leto) in nekovinski industriji (6,5 % na leto). Najnižjo dodano vrednost v zadnjih petih letih beležita tekstilna (26.000 EUR) ter lesna industrija (30.000 EUR).

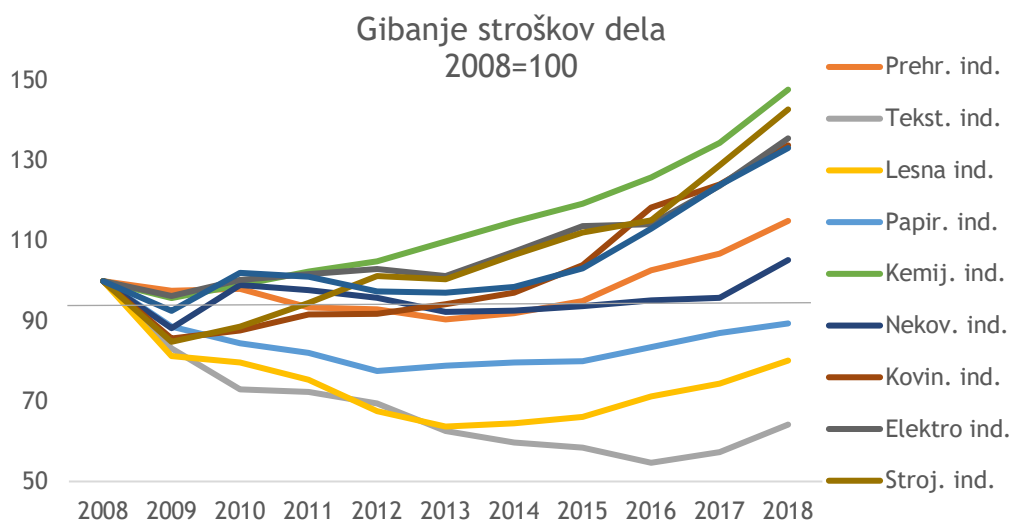
6. Stroški dela v dodani vrednosti

Stroški dela, ki v večini podjetij predstavljajo največji odhodek med poslovnimi odhodki, so v predelovalnih dejavnostih v letu 2018 znašali 5,4 mrd EUR ter so se v zadnjih petih letih zvišali 8-krat, izjema sta bili leti 2009 in 2013. Stroški dela so se v 2018 v primerjavi z letom 2008 zvišali za 24,4 %. V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju beležile 4,3 mrd EUR stroškov dela, v zadnjih petih letih ob vse večjem pritisku na rast plač, tudi minimalne, so stroški dela v povprečju znašali 4,7 mrd EUR.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so med predelovalnimi dejavnostmi stroški dela kljub upadu števila zaposlenih najbolj porasli v kemični (349 mio EUR) in strojni industriji (346 mio EUR), na kar je vplivalo predvsem novo zaposlovanje, ter v kovinski industriji (280 mio EUR) ob dvigu plač. V tekstilni, lesni in papirni industriji je strošek dela v 2018 nižji kot v 2008, saj se je v teh panogah število zaposlenih več kot prepolovilo, stroški dela pa so se zmanjšali med 10 in 35 %.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V obdobju zadnjih petih let (2014-2018) so stroški dela v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju porasli za 5,9 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi so prihodki na leto najbolj porasli v kovinski in strojni industriji (za 7,3 % letno), drugih predelovalnih dejavnostih (za 6,5 % letno), kemični (za 6,1 % letno) ter elektro industriji (6 % letno).

Strošek dela	Vred. 2018, mio EUR,	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008,	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ⁴³ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	5.376	4.333	1.056	5,9%	4.693	5,9%
Prehrambna	364	312	48	4,9%	324	4,9%
Tekstilna	180	192	-100	0,5%	165	0,5%
Lesna	271	253	-67	4,7%	241	4,7%
Papirna	200	189	-24	2,5%	188	2,5%
Kemična	1.079	832	349	6,1%	938	6,1%
Nekovinska	186	170	9	2,6%	171	2,6%
Kovinska	1.106	847	280	7,3%	954	7,3%
Elektro	741	594	194	6,0%	650	6,0%
Strojna	1.153	863	346	7,3%	978	7,3%
Druge	99	79	25	6,5%	85	6,5%

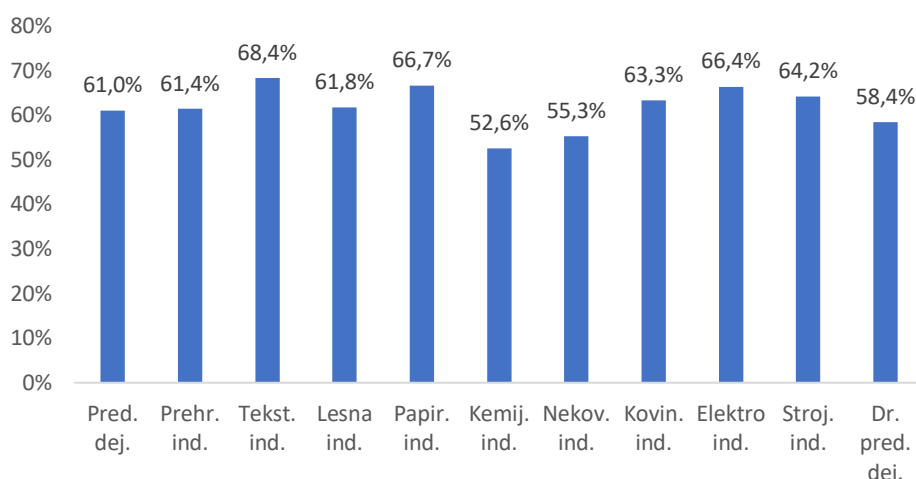
Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Delež stroškov dela v dodani vrednosti pove, kolikšen delež dodane vrednosti po plačilu delovne sile ostane lastniku kapitala za razvoj, investicije, stroške financiranja, davke in izplačilo ali zadržanje dobička. Delež stroškov dela v dodani vrednosti je v predelovalnih dejavnostih nad 60-odstoten, saj so mnoge panoge delovno intenzivne z nižjo ustvarjeno dodano vrednostjo. V predelovalnih dejavnostih so stroški dela v dodani vrednosti postopno upadali vse od 2013 do 2017, ko so znašali med 64,1 % in 59,1 %, v 2018 pa so ponovno porasli, saj so se stroški dela povišali za več, kot je znašalo zvišanje dodane vrednosti. Najvišje stroške dela v dodani vrednosti so v predelovalnih dejavnostih zabeležili v 2009 (72,6 %), saj so stroški dela upadli za pol manj, kot pa je znašal upad dodane vrednosti zaradi finančne in gospodarske krize. V zadnjih enajstih letih so stroški dela v dodani vrednosti v povprečju znašali 63 %, v letih 2008-2013 so znašali v povprečju 66 %, v naslednjih petih letih (2014-2018) pa 60 %.

Med predelovalnimi dejavnostmi beležijo v 2018 najvišji strošek dela v dodani vrednosti v tekstilni (68,4 %) in papirni industriji (66,7%), ki sta delovno zelo intenzivni panogi in ustvarita nižjo dodano vrednost na zaposlenega. Sledijo elektro (66,4 %), strojna (64,2 %), kovinska (63,3 %), lesna in prehrabna industrija (dobrih 61 %).

⁴³ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Stroški dela v dodani vrednosti, v %, 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so med predelovalnimi dejavnostmi stroški dela v dodani vrednosti upadli za 3 o.t., saj so predelovalne dejavnosti kljub skoraj 20.000 manj zaposlenih ustvarile višjo dodano vrednost (za 31 %) ob višjih stroških dela (24 %). Najbolj so v tem času upadli stroški dela v dodani vrednosti v tekstilni in lesni (za 21 in 15 o.t.), kakor tudi prehrabni industriji (za 6 o.t.) ter porasli v kemični industriji (za 2,3 o.t.). V zadnjih petih letih so stroški dela v dodani vrednosti najbolj upadli v nekovinski in lesni industriji (6,9 in 6 o.t.), kjer tudi delovno intenzivne panoge ustvarjajo proizvode z višjo dodano vrednostjo. Sledijo druge nekovinske predelovalne dejavnosti, kjer so stroški dela upadli za 4,2 o.t. ter strojna industrija.

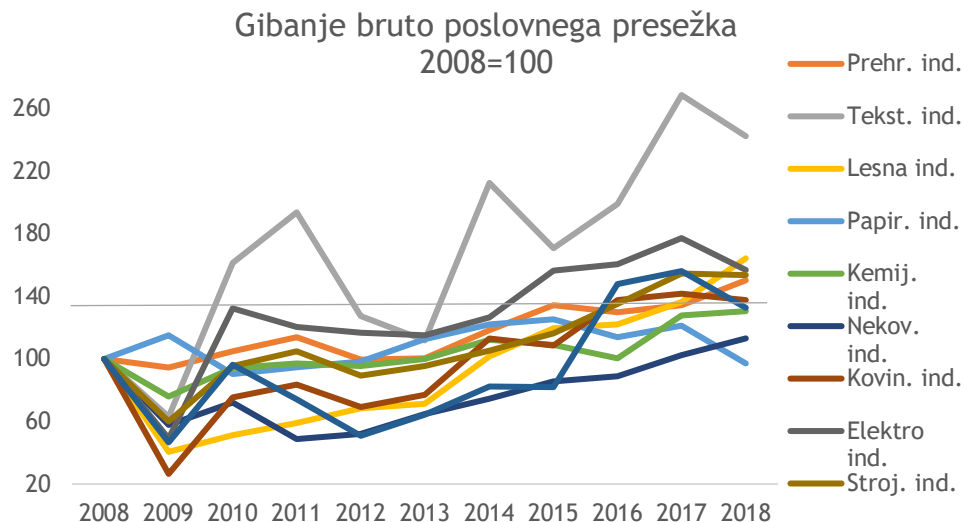
Stroški dela v DV	Vred. 2018, v %	Ø 2018-2018	Ø 2014-2018	Sprem. v o. t. 2018/2008,	Sprem. v o. t. 2014/2018,
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	61,0%	63,2%	60,4%	-3,0 o.t.	0,3 o.t.
Prehrabna	61,4%	63,9%	61,4%	-6,1 o.t.	-0,4 o.t.
Tekstilna	68,4%	76,6%	68,9%	-20,7 o.t.	-1,3 o.t.
Lesna	61,8%	73,1%	64,9%	-15,0 o.t.	-6,0 o.t.
Papirna	66,7%	63,0%	61,1%	-1,8 o.t.	8,1 o.t.
Kemična	52,6%	52,6%	52,7%	2,3 o.t.	1,8 o.t.
Nekovinska	55,3%	62,6%	58,2%	-1,7 o.t.	-6,9 o.t.
Kovinska	63,3%	66,2%	61,5%	-0,7 o.t.	2,9 o.t.
Elektro	66,4%	66,6%	63,6%	-3,2 o.t.	0,4 o.t.
Strojna	64,2%	65,7%	63,9%	-1,7 o.t.	-1,9 o.t.
Druge	58,4%	62,5%	57,8%	0,1 o.t.	-4,2 o.t.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

7. Bruto poslovni presežek (EBITDA) in marža bruto poslovnega presežka

Bruto poslovni presežek je presežek, ki nastane iz poslovnih dejavnosti po poplačilu vhodnih faktorjev dela. Izračuna se lahko iz dodane vrednosti v stroških faktorjev, in sicer tako, da se od te vrednosti odštejejo stroški dela. Bruto poslovni presežek v predelovalnih dejavnostih je v letu 2018 presegel 3,4 mrd EUR, raven iz leta 2008 pa je presegel za 1 mrd EUR oziroma za 41,8 %. Bruto poslovni presežek je presežek, ki zadnjih šest let konstantno raste, v zadnjih desetih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju beležile 3,6-odstotno rast na leto, v zadnjih petih letih pa letna rast znaša 8,8 %.

V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju ustvarile 2,6 mrd EUR bruto poslovnega presežka, v zadnjih petih letih pa 3,1 mrd EUR. V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je med predelovalnimi dejavnostmi bruto poslovni presežek najbolj zvišal v strojni in kemični (224 in 221 mio EUR), kovinski (176 mio EUR) in elektro industriji (136 mio EUR). Le papirna industrija še ni dosegla nivoja bruto poslovnega presežka iz leta 2008.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V obdobju zadnjih petih let (2014-2018) je bruto poslovni presežek med predelovalnimi dejavnostmi vsako leto v povprečju najbolj porasel v lesni in tekstilni industriji (za 18 in 17 % letno), drugih predelovalnih dejavnostih (za 16 % letno), kovinski in nekovinski (12 in 11 % letno) ter strojni industriji (za 10% letno). Med vsemi predelovalnimi panogami so v 2018 največ bruto poslovnega presežka ustvarili v kemični industriji (27 % celotne predelovalne panoge), sledijo kovinska in strojna (19 %), elektro (11 %), prehrambna (7 %) in lesna industrija (5 %).

Bruto poslovni presežek (EBITDA)	Vred. 2018, mio EUR,	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008,	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ⁴⁴ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	3.436	2.568	1.013	41,8%	3.082	8,8%
Prehrambna	229	177	77	50,3%	203	8,4%
Tekstilna	83	58	49	142,4%	75	16,7%
Lesna	168	96	66	64,4%	132	18,2%
Papirna	100	111	-3	-2,8%	119	-2,9%
Kemična	944	751	221	30,6%	839	5,5%
Nekovinska	151	104	18	13,2%	124	11,8%
Kovinska	642	454	176	37,7%	596	12,3%
Elektro	375	307	136	56,9%	372	6,4%
Strojna	642	459	224	53,7%	555	10,0%
Druge	71	50	18	32,9%	64	15,6%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

⁴⁴ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Marža bruto poslovnega presežka, ki je izračunana kot razmerje med bruto poslovnim presežkom in prihodki od prodaje (izračunan v %) kaže, koliko bruto poslovnega presežka panoga realizira na denarno enoto prihodkov od prodaje, izkazana v %. Ta je v predelovalnih dejavnostih v 2018 znašala 11 % ter je bila nižja kot v 2017 (11,7 %). Zviševala se je v letih 2004-2017, v zadnjih petih letih pa je v povprečju znašala 11,2 %. Najvišjo maržo poslovnega presežka so v 2018 zabeležili v kemični (15,6 %) in nekovinski industriji (14,9 %), drugih predelovalnih dejavnostih (14,6 %), o najnižjih pa poročajo iz elektro (8,5 %) ter strojne, tekstilne in prehranske industrije (dobrih 9 %).

Marža bruto poslovnega presežka ⁴⁵ , v %	Vred. 2018, v %	Ø 2008-2018, v %	Ø 2014-2018	Sprem. 2018/2008	CAGR ⁴⁶ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	11,0%	10,0%	11,2%	1,6 o.t.	3,0%
Prehrabna	9,6%	8,0%	9,0%	2,9 o.t.	6,0%
Tekstilna	9,3%	6,9%	9,2%	6,1 o.t.	13,5%
Lesna	11,9%	7,9%	10,5%	4,9 o.t.	10,7%
Papirna	7,7%	9,4%	9,8%	-0,3 o.t.	-5,5%
Kemična	15,6%	14,9%	15,3%	0,1 o.t.	1,8%
Nekovinska	14,9%	11,4%	13,4%	1,6 o.t.	8,1%
Kovinska	10,0%	8,9%	10,7%	1,1 o.t.	5,3%
Elektro	8,5%	8,7%	9,6%	0,7 o.t.	-0,2%
Strojna	9,2%	8,6%	9,7%	1,5 o.t.	1,5%
Druge	14,6%	12,8%	15,0%	0,2 o.t.	7,2%

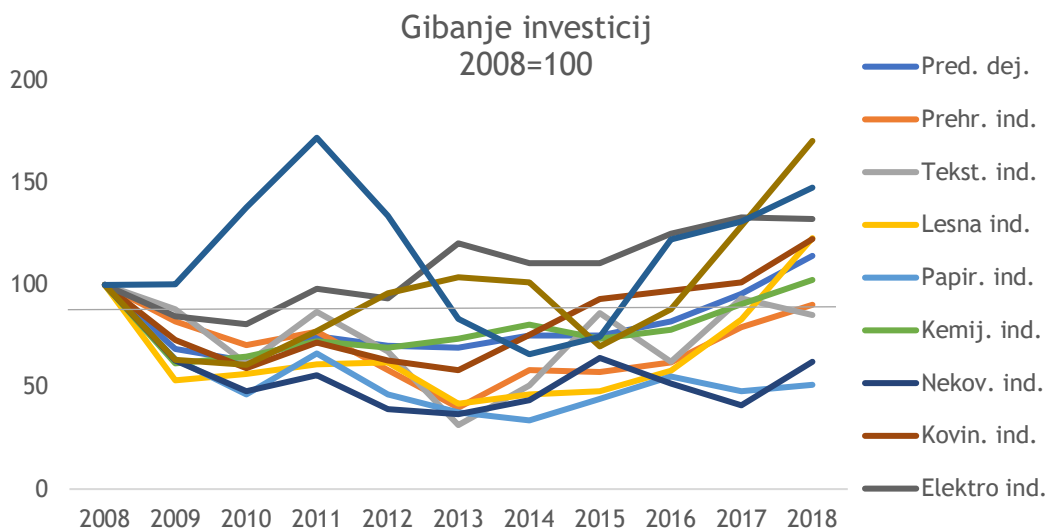
Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

8. Investicije

Poslovni subjekti so v letu 2018 za investicije v opredmetena osnovna sredstva namenili slabi 2 mrd EUR, kar je bilo 14 % več kot v letu 2008. Bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva zajemajo vse investicije v vsa nova in obstoječa opredmetena osnovna sredstva (zgradbe, stroje in opremo, patente, licence itd.), katerih doba uporabnosti je daljša kakor eno leto, vključno z neproizvedenimi opredmetenimi osnovnimi sredstvi, kakor je zemljišče. Investicije v opredmetena osnovna sredstva se tako krepijo vse od dna v letu 2015 (1,3 mrd EUR) oziroma zgodovinskega dna v letu 2010 (1,1 mrd EUR). V zadnjih enajstih letih (2008-2018) so družbe za investicije v opredmetena osnovna sredstva letno v povprečju namenile 1,4 mrd EUR. Zadnji dve poslovni leti (2017 in 2018) sta bili investicijsko zelo intenzivni, kar je povezano tako z visoko izkoriščenostjo kapacitet v predelovalnih dejavnostih kot z rastjo razpoložljivega dohodka. Tudi poceni finančni viri blagodejno vplivajo na rast investicij, vendar niso odločilni za njihovo krepitev, saj se delež lastnih sredstev pri investicijah krepi.

⁴⁵ EBITDA marža je izračun poslovnega presežka v prihodkih.

⁴⁶ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

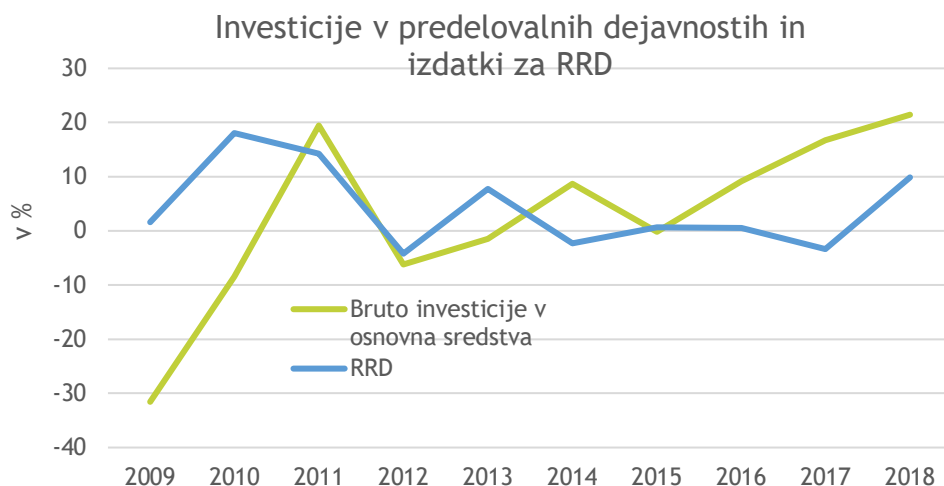
Med vsemi predelovalnimi panogami so v 2018 največ bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva namenili v strojni industriji (24 % celotne predelovalne panoge), sledijo kemična (22 %), kovinska (21 %) ter elektro industrija (10 %), najmanj investicij pa namenijo v tekstilni industriji, drugih predelovalnih dejavnostih ter papirni industriji (pod 2 %).

Merjeno v prihodkih od prodaje so predelovalne dejavnosti za bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva v 2018 namenile 6,3 % letne prodaje, kar je bilo več kot v 11-letnem poslovnem ciklu (5,5 %). Največji delež investicij v prodaji ima v 2018 lesna industrija (9,5 % v 2018, 6,0 % v 11-letnem povprečju), sledijo kemična (7,3 % v 2018, 6,7 % v 11-letnem obdobju), strojna (6,7 % v 2018, 4,9 % v 11-letnem obdobju) ter nekovinska (6,7 % v 2018, 6,6 % v 11-letnem obdobju) in kovinska industrija (nad 6 % v 2018, 5,8 % v 11-letnem obdobju).

Bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva	Investicije 2018, mio EUR	Ø Investicije 2008-2018, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Sprem. v %/ leto 2014-2018	Investicije v prodaji, v % 2018	CAGR ⁴⁷ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	1.975	244	14,1%	10,6%	6,3%	5,5%
Prehrambna	118	-13	-9,8%	17,7%	4,9%	4,0%
Tekstilna	38	-7	-14,8%	22,2%	4,3%	4,2%
Lesna	134	25	22,8%	24,1%	9,5%	6,1%
Papirna	60	-58	-49,1%	6,2%	4,7%	4,5%
Kemična	437	10	2,3%	6,9%	7,3%	6,7%
Nekovinska	68	-41	-37,7%	11,2%	6,7%	6,2%
Kovinska	424	77	22,3%	16,0%	6,6%	6,1%
Elektro	204	49	32,1%	1,9%	4,6%	4,9%
Strojna	469	194	70,4%	10,4%	6,7%	5,2%
Druge	24	8	47,5%	12,1%	5,0%	4,1%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

⁴⁷ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Vir: SURS, preračuni Analitika GZS

Bruto domači izdatki za RRD (BIRR) so skupni notranji **izdatki za RRD**, ki se izvaja na ozemlju Republike Slovenije. Izdatki za RRD, ki jih imajo izvajalci RRD v poslovnem sektorju, so v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašali 488 mio EUR, kar je za 159 mio EUR več kot v 2008 oziroma za 49 % več. V zadnjih enajstih letih so izdatki za RRD v poslovnem sektorju znašali 429 mio EUR, v zadnjih petih letih pa 461 mio EUR.

V RRD so med predelovalnimi dejavnostmi v 2018 namenili največ izdatkov v kemični industriji (212 mio EUR), sledijo elektro (129 mio EUR), strojna (80 mio EUR) ter kovinska industrija (20 mio EUR). V zadnjih desetih letih (2018-2008) so izdatke za RRD najbolj zvišali v kemični in elektro industriji (za 53 mio EUR), sledita strojna (22 mio EUR) in prehrabna industrija (6 mio EUR).

RRD v poslovnem sektorju ⁴⁸	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008-2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014-2018, mio EUR	CAGR ⁴⁹ v obdobju 2014-2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	488,6	428,5	159,3	48,4%	461,3	1,0%
Prehrabna	7,6	4,7	6,2	444,8%	6,8	3,5%
Tekstilna	7,0	6,4	2,6	57,4%	6,3	-2,6%
Lesna	4,2	3,4	2,7	180,1%	3,9	10,7%
Papirna	4,4	3,1	1,6	58,4%	3,0	14,6%
Kemična	204,5	191,9	45,6	28,7%	205,3	1,5%
Nekovinska	4,1	5,9	-0,1	-2,5%	6,4	-22,2%
Kovinska	20,1	28,5	0,1	0,7%	24,5	-13,3%
Elektro	128,8	108,8	53,3	70,7%	127,3	0,3%
Strojna	79,4	69,0	21,5	37,0%	68,0	2,4%
Druge	4,6	5,1	1,9	69,5%	5,7	4,8%

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

⁴⁸ Notranji izdatki za RRD v poslovnem sektorju, po dejavnostih predelovalnih dejavnosti so nekateri podatki zaradi zaupnosti ocenjeni za leti 2017-2018.

⁴⁹ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Priloga 2: Predelovalne dejavnosti v Sloveniji, EU-27 in skupini primerljivih srednjeevropskih držav (CEE-4) v 2008-2017

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višjo **bruto maržo** kot znaša mediana v državah EU-27 ali mediana v CEE-4 (SLO 28,5 %, EU 23,8 %, CEE-4 22 %). Največje odstopanje bruto marže Slovenije v primerjavi z državami EU beležijo kemična (8,8 o.t.), prehrabna (3 o.t.) in lesna industrija (2,8 o.t.), kjer Slovenija beleži višjo bruto maržo. V primerjavi z državami CEE-4 so bila največja odstopanja v slovenski kemični (10,1 o.t.), elektro (8,2 o.t.) in strojni industriji (6,4 o.t.).

Delež bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva v primerjavi s prihodki je bil v Sloveniji malenkostno višji kot v državah CEE-4 ter višji kot v državah EU-27 (SLO 5,6 %, EU 4,2 %, CEE-4 5,2 %). K višjemu slovenskemu deležu investicij v prihodkih v primerjavi z EU-27 so pripomogle predvsem lesna, strojna in tekstilna industrija. V primerjavi z državami CEE-4 so odstopanja deleža investicij v prihodkih manjša. Višji deleži so v slovenski lesni, elektro in kemični industriji, za CEE-4 pa zaostajajo v papirni industriji in drugih predelovalnih dejavnostih.

Slovenija je v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** v predelovalnih dejavnostih (44,3 tisoč EUR), kot je znašala mediana v državah CEE-4 (33.000 EUR), ter nižjo, kot je znašala mediana v državah EU-27 (43,7 tisoč EUR). Slovenija je v primerjavi z državami EU-27 po ustvarjeni dodani vrednosti na zaposlenega najbolj pridobila, oziroma najbolj prehiteva, med drugimi predelovalnimi dejavnostmi, v drugih predelovalnih dejavnostih (za 14.000 EUR), tekstilni (za dobrih 3.000 EUR), prehrabni (slabih 3.000 EUR) in lesni industriji (za dobrih 2.000 EUR dodane vrednosti na zaposlenega). Na drugi strani za EU-27 (mediana) Slovenija najbolj zaostaja v kemični (8.000 EUR), elektro (za dobrih 3.000 EUR) in papirni industriji (dobrih 2.000 EUR). Slovenija je v primerjavi z državami CEE-4 po ustvarjeni dodani vrednosti na zaposlenega najbolj pridobila, oziroma najbolj prehiteva, med drugimi predelovalnimi dejavnostmi, v kemični industriji (za 20.000 EUR) ter drugih predelovalnih dejavnostih (za več kot 19.000 EUR), pa tudi v tekstilni, lesni, kovinski in nekovinski industriji (med 12-14 tisoč EUR). Slovenija tako po dodani vrednosti na zaposlenega beleži v vseh predelovalnih panogah višjo dodano vrednost kot pa primerljive panoge v CEE-4 (mediana).

Odstopanje Slovenije⁵⁰ po oddelkih predelovalnih dejavnosti v primerjavi z mediano kazalnika pri skupini srednjeevropskih držav (CEE-4), 2017

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Bruto marža v o.t.	Investicije /prihodkih v o.t.	EBITDA marža v o.t.	Strošek dela v DV v o.t.	DV/ zaposlenega	Prihodki/ zaposlenega
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	6,5	0,5	0,9	7,7	10.839	281
Prehrabna	4,5	-0,8	-0,1	7,4	9.520	19.632
Tekstilna	0,3	0,4	1,6	-5,1	13.932	45.400
Lesna	4,8	1,4	0,9	4,2	12.692	26.859
Papirna	-1,6	-4,2	-3,5	12,5	4.677	26.011
Kemična	10,1	0,7	3,8	10,5	20.364	-25.364
Nekovinska	3,0	-1,8	-1,0	4,8	11.711	26.965
Kovinska	2,5	0,4	-0,4	5,9	12.137	34.206
Elektro	8,2	0,8	2,8	3,1	10.477	-22.085
Strojna	6,4	0,2	0,1	8,3	6.296	-31.765
Druge	5,2	-2,7	4,0	-7,4	19.347	36.315

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

⁵⁰ Za koliko je vrednost kazalnika v Sloveniji višja od mediane kazalnika držav srednjeevropske skupine (CEE-4).

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v letu 2017 beležile višji strošek dela v dodani vrednosti (59,1 %), kot znaša mediana v državah EU-27 (56,8 %) oziroma mediana v CEE-4 (51,3 %). Odstopanje Slovenije glede na CEE-4 je bilo največje v papirni in kemični industriji, kjer je bil strošek dela v dodani vrednosti v Sloveniji višji za več kot 10 o.t., kakor tudi v strojni, prehrabni in kovinski industriji (za več kot 6 o.t.). Le v tekstilni industriji in drugih predelovalnih dejavnostih je bil strošek dela v dodani vrednosti v Sloveniji nižji, kot znaša v CEE-4. V primerjavi z državami EU-27 je bil strošek dela v dodani vrednosti višji le v prehrabni, kemični in papirni industriji, medtem ko je bil v ostalih panogah nižji.

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile bistveno nižje prihodke na zaposlenega kot v EU-27, ter malenkost višje, kot znaša v CEE-4 (SLO 152.000 EUR, EU-27 190.000 EUR, CEE-4 152.000 EUR). V primerjavi z EU-27 so prihodki na zaposlenega v Sloveniji najbolj zaostajali v kemični (za 57.009 EUR), elektro (za 46.000 EUR), strojni (32.000 EUR) in nekovinski industriji (23.000 EUR). Le v drugih predelovalnih dejavnostih so bili v Sloveniji višji kot v EU-27. V primerjavi s CEE-4 so prihodki na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih najbolj zaostajali v strojni in kemični industriji (za 31 oziroma za 25 tisoč EUR). Slovenija je po prihodkih na zaposlenega najbolj prehitevala CEE-4 v tekstilni (45.000 EUR), drugi predelovalni (36.000 EUR) in kovinski industriji (34.000 EUR).

Odstopanje Slovenije⁵¹ po oddelkih predelovalnih dejavnosti v primerjavi z mediano kazalnika pri EU-27, 2017

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Bruto marža v o. t. ⁵²	Investicije /prihodkih v o. t.	EBITDA marža v o. t. ⁵³	Strošek dela v DV v o. t.	DV/ zaposlenega	Prihodki/ zaposlenega
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	4,7	1,5	1,5	2,3	-379	-38.048
Prehrabna	3,0	0,0	0,4	3,8	2.714	-4.797
Tekstilna	-0,1	2,0	1,8	-6,9	3.316	-1.271
Lesna	2,8	2,4	0,8	0,0	2.096	0
Papirna	-2,6	-2,7	-2,4	2,0	-2.310	0
Kemična	8,8	1,6	4,0	2,6	-7.668	-56.751
Nekovinska	2,1	-0,3	1,7	-4,7	-1.538	-23.168
Kovinska	0,0	1,6	0,5	-0,7	0	-1.113
Elektro	-0,8	1,6	0,8	-0,3	-3.419	-45.981
Strojna	0,2	2,1	0,6	-2,1	0	-32.280
Druge	2,5	0,3	4,7	-9,3	13.999	30.145

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Delež izdatkov za RRD poslovnega sektorja v prodaji je v Sloveniji v 2017 znašal 1,5 %, kar je več, kot znaša mediana EU-23 (0,7 %) ter mediana CEE-4 (0,5 %). Podobna dinamika je beležena tudi v obdobju 2008-2017, kjer delež izdatkov za raziskave in razvoj poslovnega sektorja v prodaji v Sloveniji znaša 1,7 %, v EU-23 0,6 % in v CEE-4 0,4 %. V 2017 je med EU državami najvišji delež izdatkov za RRD poslovnega sektorja v prodaji znašal na Švedskem 3,3 %, Danskem 2,6 %, v Avstriji in Nemčiji 2,7 %.

Delež izdatkov za RRD v celotnem poslovnem sektorju v prihodkih, v %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018

⁵¹ Za koliko je vrednost kazalnika v Sloveniji višja od mediane kazalnika držav EU-27.

⁵² Izračun dodane vrednosti v prihodkih.

⁵³ EBITDA marža je izračun poslovnega presežka v prihodkih.

EU-23 (mediana)	0,6%	0,6%	0,5%	0,7%	0,7%	0,6%	0,7%	0,7%	0,6%	0,7%	n. p.
CEE-4 (mediana)	0,3%	0,3%	0,4%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,5%	n. p.
Slovenija	1,3%	1,6%	1,7%	1,8%	1,8%	2,0%	1,8%	1,8%	1,7%	1,5%	1,6%

Vir: Eurostat, preračuni Analitika GZS

OSI
STATISTIK

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile bistveno nižje prihodke na zaposlenega kot v EU-27 (mediana), ter malenkost višje kot v CEE-4 (mediana). Predelovalna dejavnost je v Sloveniji ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (43,3 tisoč EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (32,5 tisoč EUR) ter nekoliko nižjo, kot znaša mediana držav EU-27 (43,7 tisoč EUR). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višjo **bruto maržo**, kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana v CEE-4 (SLO 28,5 %, EU 23,8 %, CEE-4 22 %). **Delež bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva v primerjavi s prihodki** je bil nekoliko višji kot v državah CEE-4, ter višji kot v državah EU-27 (SLO 5,6 %, EU 4,2 %, CEE-4 5,2 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višji strošek dela v dodani vrednosti, kot znaša mediana v državah EU-27 (60,5 %) oziroma v CEE-4 (50,7 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v 2017 so beležile nekoliko višjo **EBITDA maržo** (poslovni presežek/prihodkih), kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana skupine srednjeevropskih držav CEE-4 (SLO 11,7 %, EU-27 10,2 %, CEE-4 10,8 %). V 10-letnem obdobju (2008-2017) so najvišjo EBITDA maržo beležile države CEE-4 (mediano), ki je bila višja od zabeležene v Sloveniji.

Predelovalne dejavnosti		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	23,8%	22,0%	28,5%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	20,8%	21,5%	27,1%
Investicije/prihodkih	2017	4,2%	5,2%	5,6%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	3,8%	4,8%	5,4%
EBITDA marža	2017	10,2%	10,8%	11,7%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	9,2%	10,6%	10,0%
Strošek dela v DV	2017	56,8%	51,3%	59,1%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	48,6%	50,7%	63,0%
DV/zaposlenega	2017	43.703	32.485	43.324
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	40.244	29.453	35.596
Prihodki/zaposlenega	2017	190.061	151.732	152.013
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	193.828	136.875	131.390

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V prehrabni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (35.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (25.000 EUR) ter mediana v državah EU-27 (32.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v prehrabni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Prehrabna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	20,3%	18,8%	23,3%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	20,6%	18,9%	22,0%
Investicije/prihodkih	2017	4,4%	5,2%	4,4%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	3,9%	4,2%	4,1%
EBITDA marža	2017	8,4%	8,9%	8,8%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	8,4%	8,8%	7,9%
Strošek dela v DV	2017	58,5%	54,9%	62,3%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	57,0%	53,3%	64,1%
DV/zaposlenega	2017	31.685	24.879	34.399
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	34.876	22.691	30.891
Prihodki/zaposlenega	2017	152.605	128.176	147.808
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	169.683	120.100	140.322

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V tekstilni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (28.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (14 tisoč EUR) ter mediana v državah EU-27 (24.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v tekstilni industriji v Sloveniji višja tako od mediane CEE-4 kot EU-27.

Tekstilna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	30,4%	30,0%	30,3%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	30,0%	30,0%	29,6%
Investicije/prihodkih	2017	3,0%	4,6%	5,0%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	3,8%	4,9%	3,9%
EBITDA marža	2017	9,3%	9,4%	11,1%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	8,9%	10,1%	6,6%
Strošek dela v DV	2017	70,5%	68,7%	63,5%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	73,3%	66,3%	77,8%
DV/zaposlenega	2017	24.906	14.290	28.222
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	17.860	13.560	20.010
Prihodki/zaposlenega	2017	94.331	47.661	93.060
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	59.504	45.230	67.602

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V lesni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (31.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (19.000 EUR) ter v državah EU-27 (29.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v lesni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Lesna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	27,0%	25,0%	29,8%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	29,4%	25,2%	29,1%
Investicije/prihodkih	2017	4,5%	5,5%	6,9%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	4,5%	5,9%	5,7%
EBITDA marža	2017	9,9%	9,7%	10,6%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	8,8%	11,5%	7,6%
Strošek dela v DV	2017	64,3%	60,1%	64,3%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	53,8%	54,5%	73,9%
DV/zaposlenega	2017	29.283	18.687	31.379
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	31.509	19.179	23.213
Prihodki/zaposlenega	2017	105.127	78.268	105.127
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	107.325	76.121	79.670

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V papirni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (40.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (35.000 EUR) ter nižjo, kot znaša mediana v državah EU-27 (42.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v papirni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Papirna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	28,0%	27,0%	25,4%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	29,4%	25,4%	25,6%
Investicije/prihodkih	2017	6,9%	8,4%	4,2%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	5,8%	7,6%	5,4%
EBITDA marža	2017	12,3%	13,4%	9,9%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	10,7%	12,2%	9,6%
Strošek dela v DV	2017	58,9%	48,4%	60,9%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	61,2%	52,1%	62,6%
DV/zaposlenega	2017	42.029	35.043	39.719
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	28.623	26.303	34.413
Prihodki/zaposlenega	2017	156.277	130.266	156.277
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	97.229	103.389	134.671

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V kemični industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (80.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (42.000 EUR) ter v državah EU-27 (70.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v kemični industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in mediane EU-27.

Kemična industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	24,3%	23,1%	33,2%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	19,0%	20,4%	31,4%
Investicije/prihodkih	2017	5,1%	6,1%	6,7%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	4,3%	4,6%	6,7%
EBITDA marža	2017	12,1%	12,3%	16,1%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	10,2%	12,3%	15,0%
Strošek dela v DV	2017	48,9%	40,9%	51,5%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	42,5%	39,8%	52,5%
DV/zaposlenega	2017	70.364	42.331	62.696
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	67.452	43.443	57.548
Prihodki/zaposlenega	2017	244.512	213.125	187.761
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	354.357	213.357	183.034

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V nekovinski industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (45.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (33.000 EUR) ter nižjo, kot znaša mediana v državah EU-27 (47.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v nekovinski industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Nekovinska industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	30,9%	30,1%	33,0%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	30,9%	31,4%	29,8%
Investicije/prihodkih	2017	5,1%	6,6%	4,8%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	6,1%	6,9%	6,6%
EBITDA marža	2017	13,0%	15,7%	14,7%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	12,5%	15,2%	11,1%
Strošek dela v DV	2017	60,1%	50,6%	55,4%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	54,3%	51,6%	62,8%
DV/zaposlenega	2017	46.867	33.618	45.329
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	43.996	30.707	35.629
Prihodki/zaposlenega	2017	160.356	110.223	137.188
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	142.197	97.885	119.399

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V kovinski industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (41.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (29.000 EUR) ter enako, kot znaša mediana v državah EU-27 (41.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je bila **dodana vrednost na zaposlenega** v kovinski industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Kovinska industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	28,1%	25,7%	28,1%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	26,2%	24,7%	26,2%
Investicije/prihodkih	2017	4,3%	5,5%	5,8%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	5,3%	5,5%	5,7%
EBITDA marža	2017	10,5%	11,4%	11,0%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	8,9%	10,4%	9,1%
Strošek dela v DV	2017	61,5%	54,9%	60,8%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	58,0%	58,3%	65,4%
DV/zaposlenega	2017	40.664	28.527	40.664
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	31.181	25.213	33.110
Prihodki/zaposlenega	2017	145.668	110.349	144.555
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	119.071	102.042	126.573

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V elektro industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (41.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (31.000 EUR) ter nižjo, kot znaša mediana v državah EU-27 (45.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v elektro industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Elektro industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	27,1%	18,0%	26,2%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	23,7%	16,5%	26,3%
Investicije/prihodkih	2017	3,3%	4,0%	4,9%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	3,0%	2,9%	4,9%
EBITDA marža	2017	9,3%	7,3%	10,1%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	7,6%	7,6%	9,0%
Strošek dela v DV	2017	61,8%	58,3%	61,5%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	52,7%	53,3%	65,9%
DV/zaposlenega	2017	45.038	31.143	41.619
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	54.585	28.315	34.322
Prihodki/zaposlenega	2017	204.605	180.710	158.625
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	230.548	171.494	130.402

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V strojni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (44.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (37.000 EUR) ter enako, kot znaša mediana v državah EU-27 (44.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v strojni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Strojna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	26,4%	20,3%	26,6%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	19,7%	22,2%	25,0%
Investicije/prihodkih	2017	3,5%	5,4%	5,6%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	3,5%	4,8%	4,8%
EBITDA marža	2017	9,6%	10,1%	10,2%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	7,0%	11,3%	8,7%
Strošek dela v DV	2017	63,8%	53,4%	61,7%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	59,3%	48,3%	65,4%
DV/zaposlenega	2017	43.670	37.374	43.670
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	45.308	35.744	36.204
Prihodki/zaposlenega	2017	196.400	195.885	164.119
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	229.743	161.338	144.915

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

V drugih predelovalnih dejavnostih je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (42.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (23.000 EUR) ter mediana v državah EU-27 (28.000 EUR). V obdobju 2008-2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v drugih predelovalnih dejavnostih v Sloveniji višja tako od mediane CEE-4 kot EU-27.

Druge pred. dej.		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	35,5%	32,8%	38,0%
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008-2017	30,4%	34,0%	33,7%
Investicije/prihodkih	2017	4,4%	7,4%	4,7%
Investicije/prihodkih	Ø 2008-2017	4,9%	7,6%	5,0%
EBITDA marža	2017	13,3%	13,9%	18,0%
EBITDA marža	Ø 2008-2017	11,2%	14,5%	13,0%
Strošek dela v DV	2017	62,0%	60,0%	52,6%
Strošek dela v DV	Ø 2008-2017	66,8%	53,9%	61,5%
DV/zaposlenega	2017	27.981	22.633	41.979
DV/zaposlenega	Ø 2008-2017	24.223	21.470	30.183
Prihodki/zaposlenega	2017	80.362	74.193	110.508
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008-2017	79.707	63.171	89.558

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS

Priloga 3: Megatrendi

Megatrendi	Grožnje	Priložnosti
Tehnološki megatrendi (avtomatizacija, Integracija predmetov in objektov, podatkovno usmerjen svet, kibernetska varnost in blockchain)	- Neustrezen regulativni pristop za sledenje tehnološkemu napredku in socialne zahteve (npr. v zvezi s pravili o varstvu podatkov, kibernetski varnosti...) - Nizka stopnja kibernetske varnosti (tveganje za operacije in inovacije) - Omejena družbena sprejemljivost tehnoloških sprememb - Omejena okoljska trajnost - Omejena interoperabilnost in standardi - Omejena integracija različnih tehnologij v poslovne procese - Tehnološka brezposelnost (zlasti v sektorjih, kot je transport) - Spreminjanje zahtev glede spretnosti in težave za presežne delavce	- Kombinacija množične proizvodnje in prilagodljivosti uporabe napredne tehnologije - Večja vključenost stranke v proizvodne procese - Razvoj novih trgov (zlasti z uporabo IKT) - Pojav novih zaposlitvenih možnosti - Zmanjšanje tveganja za pomanjkanje delovne sile v okviru staranja prebivalstva (robotizacija) - Povečana produktivnost - Možnost ponovnega uvajanja industrijskih dejavnosti v razvite države (npr. uporaba 3D tiskanja)
Socialno-politični megatrendi (globalizacija in geopolitika ter demografski premiki)	- Politične napetosti (domača in mednarodna raven) - Nasprotovanje migracijam - Trgovinska vojna, stopnjevanje protekcionizma - Povečana nelojalna konkurenca (npr. damping) - Povečana globalna konkurenca in njene negativne posledice (npr. zaprtje tradicionalnih industrij) - Neuspešna prilagoditev sistemov zdravstvenega in socialnega varstva (kontekst staranja prebivalstva) - Pomanjkanje delovne sile zaradi staranja prebivalstva - Okoljski škodljivi učinki globalizacije in rasti prebivalstva	- Povečanje poslovnih priložnosti, povezanih s staranjem prebivalstva - Povečanje poslovnih priložnosti v državah v razvoju (rast prebivalstva in gospodarski razvoj) - Uspešno vključevanje migrantov in starejših delavcev v delovno silo (spreminjanje kadrov, izobraževanje in usposabljanje) - Povečanje talentov na globalni ravni (naraščajoče in bolj izobraženo prebivalstvo) - Pojav novega / bolj uravnoteženega modela globalizacije - Pojav krajših / regionalnih in / ali krožnih vrednostnih verig
Okoljsko in pametno gospodarstvo (zeleno in krožno gospodarstvo, urbanizacija, pametna mesta in pametna mobilnost)	- Neustrezen regulativni pristop (npr. cilji glede recikliranja, okoljska pravila, varnostna pravila za avtonomna vozila...) - Inercija trenutnih ekonomskih modelov, pomanjkanje družbene sprejemljivosti (npr. glede povečanje davkov na gorivo ali ogljik)	- Pojav novih poslovnih modelov (krožno gospodarstvo, integracija IKT v mestih in mobilnosti) - Razvoj novih sektorjev s potencialnimi koristmi za prve v poslu (zeleno gospodarstvo, pametna mesta in mobilnost...)

Vir: Avtorji študije: »How to tackle challenges in a future-oriented EU industrial strategy« na osnovi European Observatory of Clusters and Industrial Change (2019).